

T.C.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

**KRİPTO PARA KONUSUNDA HALKIN BİLGİ DÜZEYİNİN
VE GÜVEN DERESESİNİN ÖLÇÜLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ege ÖZER

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. NUR DİLBAZ ALACAĞAN

ÇANAKKALE – 2022

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

**KRİPTO PARA KONUSUNDA HALKIN BİLGİ DÜZEYİNİN
VE GÜVEN DERECESİNİN ÖLÇÜLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EGE ÖZER

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. NUR DİLBAZ ALACAHAN

ÇANAKKALE – 2022

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada, tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Ege ÖZER

15/05/2022

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleŐtirilmesinde, çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Nur Dilbaz Alacahan'a, araştırma konuma yÖnelik olan anket formlarını çalıŐmamda kullamama izin veren ArŐ. Gör. Serhat Karaoğlan, ArŐ. Gör. Tayfun Arar, ArŐ. Gör. Onur Bilgin, Doç. Dr. İsmail Metin ve Doç. Dr. Enis Yakut'a, uzman gÖrüşlerini benimle paylaşan Cihan Öztürk, Ercan BaŐer, Ertuğrul Lale, İsmail Polat Karadağ, Doç. Dr. Mehmet Zambak, Doç. Dr. Orkun Bayram, Ömer Bahadır, Şahin Gezer, Seden Özer Bahadır, Semih Karadağ, Tonguç Oruç, Volkan Pala, Doç. Dr. Zafer Adıgüzel, Yusuf Öğüt, Ramazan Ceylan'a, bana birçok konuda destek olan arkadaşlarım Kerem Gülme, Muhammet IŐık, BüŐra Akın'a, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Ege ÖZER

anakkale, 15/05/2022

ÖZET

KRİPTO PARA KONUSUNDA HALKIN BİLGİ DÜZEYİNİN VE GÜVEN DERECESİNİN ÖLÇÜLMESİ

Ege ÖZER

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Bankacılık ve Finans Anabilim Tezi

Danışman: Doç. Dr. Nur Dilbaz ALACAHAN

15/05/2022, 71

Teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması ile birlikte birçok alanda olduğu gibi finans dünyasında da değişim yaşanmış ve kripto paralar ortaya çıkmıştır. Kripto paralar, geleneksel finansal sistemlerin dışında gelişen, merkezi olmayan, şifreleme kullanan, alternatif bir değişim aracı olarak kullanılan, blok zincir teknolojisi kullanılarak oluşturulan dijital varlıklardır.

Bu tezin amacı, Türkiye'deki halkın kripto para hakkındaki bilgi düzeyini ve kripto paraya olan güven derecesini ölçmektir. Bu amaçla, nicel ve nitel araştırmadan oluşan iki aşamalı araştırma modeli uygulanmıştır. Nicel araştırmada 523 kişi ile görüşülmüş, nitel araştırmada ise 15 uzmandan derin bilgi alınmıştır.

Araştırma sonucu, Türkiye'de halkın çoğunun kripto para kavramını duyduğunu ancak detaylı bilgi sahibi olanların sayısının oldukça az olduğunu göstermektedir. Ayrıca, kripto paraya karşı toplumda tam bir güvenin oluşmadığı sonucuna varılmıştır. Uzmanlar güvenin oluşabilmesi için kripto varlıkları tanımlayan bir yasal altyapı ve uyumlu çerçeveye ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir. Bunun yanı sıra, kripto paranın gelecekte finansal düzende belirli bir güce sahip olacağı öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kripto Para, Bitcoin, Dijital Para, Blok Zincir, Güven, Bilgi

ABSTRACT

MEASURING THE KNOWLEDGE AND TRUST LEVEL OF PUBLIC IN CRYPTOCURRENCY

Ege OZER

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Banking and Finance

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Nur Dilbaz ALACAHAN

15/05/2022, 71

The development of technology and widespread use of internet generated several changes in many fields, and cryptocurrencies have been emerged in the financial world as a new exchange tool. They are decentralized and encrypted digital assets, which are created by block chain technology and operate outside the traditional systems.

The aim of this thesis is to study the public's knowledge and trust in cryptocurrencies in Turkey. The research model consists of two sections, quantitative study conducted with 523 people and qualitative study carried out with 15 experts.

The result of the study shows that most of the people in Turkey have heard about crypto currency, however, only small number of people have comprehensive knowledge about the subject. It was also concluded that the level of trust of the public in crypto currency is quite low at the present. The experts stated that a legal structure and compatible framework is needed to increase the trust. However, it was also predicted that crypto currencies will continue to grow and have a certain financial power in the in the future.

Keywords: Crypto Currency, Bitcoin, Block-chain, Digital Money, Trust, Knowledge

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Nedeni / Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Araştırmanın Önemi	1
1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	2

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE / ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

2.1. Kripto Paranın Tanımı	3
2.2. Kripto Paranın Özellikleri	4
2.3. Kripto Paranın Tarihi	5
2.4. Kripto Para Teknolojisi : Blok-Zincir	7
2.5. Kripto Para Madenciliği	9
2.6. Defi Sistemlerinin Riskleri	9
2.7. Kripto Paranın Yasal Statüsü	10
2.7.1. Dünyadaki Yasal Statüsü	11
2.7.2. Türkiye'deki Yasal Statüsü	21
2.8. Önceki Çalışmalar	23

2.8.1.	Yurtdışında Yayınlanmış Akademik Çalışmalar ve Raporlar	23
2.8.2.	Yurtiçinde Yayınlanmış Akademik Çalışmalar ve Raporlar	27
2.8.3.	Kamuoyu Araştırmaları	32

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1.	Araştırmanın Modeli	33
3.2.	Nicel Araştırma	33
3.2.1	Nicel Araştırmanın Evren ve Örneklemi	34
3.2.2.	Nicel Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	39
3.3.	Nitel Araştırma	40
3.3.1.	Nitel Araştırmanın Evren ve Örneklemi	40
3.3.2.	Nitel Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Araçları	41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1.	Nicel Araştırmanın Bulguları ve Analizi	42
4.2.	Nitel Araştırmanın Bulguları ve Analizi	58

BEŞİNCİ BÖLÜM SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1.	Araştırmanın Sonuçları	67
5.2.	Araştırmacılara ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	69
KAYNAKÇA		70
EKLER		I
EK 1. NİCEL ARAŞTIRMA ANKETİ		II
EK 2. NİTEL ARAŞTIRMA GÖRÜŞME FORMU		X
ÖZGEÇMİŞ		XI

SİMGELER VE KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
USD	Dolar
TL	Türk Lirası
BTC	Bitcoin
ETH	Ethereum
XRP	Ripple
ADA	Cardano
BNB	Binance Coin
LTC	Litecoin
DOGE	DogeCoin
(BTH)	Bitcoin Cash
(EOS)	EOS Coin
(LTC)	LiteCoin
(XLM)	Stellar Lumens
(USDT)	Tether
(IOTA)	IOTA
(TRX)	TRON
(XMR)	Monero
(NEO)	NEO
(DASH)	Dash
(BNB)	Binance Coin
(ETC)	Ethereum Classic
(VET)	VeChain
(XEM)	NEM
(ONT)	Ontology
(QTUM)	Qtum

TABLULAR DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1	Yurtdışında yayınlanan önemli akademik çalışmalar ve raporlar	3
Tablo 2	Yurtiçinde yayınlanan önemli akademik çalışmalar ve raporlar	7
Tablo 3	Kamuoyu araştırmaları	10
Tablo 4	Bitcoin'in gelişimindeki önemli tarihler	13
Tablo 5	Kripto paralar ve 24 mart 2022 itibarıyla değerleri	14
Tablo 6	Katılımcıların gelir düzeyi	33
Tablo 7	Katılımcıların eğitim düzeyi	34
Tablo 8	Bilgi düzeyinin yaşa göre değerlendirilmesi	39
Tablo 9	Bilgi düzeyinin cinsiyete göre değerlendirilmesi	39
Tablo 10	Bilgi düzeyinin eğitime göre değerlendirilmesi	40
Tablo 11	Bilgi düzeyinin gelire göre değerlendirilmesi	40
Tablo 12	Bilgi düzeyinin internet kullanımına göre değerlendirilmesi	41
Tablo 13	Kripto paranın benzetildiği yatırım türü	44
Tablo 14	Uzman bilgileri	54

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Blok zincir işletim sistemi	16
Şekil 2	Kripto paraların ülkelerdeki statüsü	19
Şekil 3	Araştırma modeli	31
Şekil 4	Katılımcıların cinsiyeti	32
Şekil 5	Katılımcıların yaş grupları	33
Şekil 6	Katılımcıların günlük internet kullanımı	34
Şekil 7	Katılımcıların interneti genel kullanım amacı	35
Şekil 8	Katılımcıların sosyal medya kullanım oranları	35
Şekil 9	Katılımcıların internet kullanma düzeyleri	36
Şekil 10	Katılımcıların kripto para konusunda bilgi düzeyi	38
Şekil 11	Kripto para sahibi olanların cinsiyete göre değerlendirilmesi	41
Şekil 12	Kripto para sahibi olanların yaşa göre değerlendirilmesi	42
Şekil 13	Kripto para sahibi olanların günlük internet kullanımına göre değerlendirilmesi	42
Şekil 14	Katılımcıların duymuş oldukları kripto para türleri	43
Şekil 15	Katılımcıların “ <i>Kripto parası balondur</i> ” ifadesine katılım oranları	45
Şekil 16	Katılımcıların “ <i>Kripto para teknoloji finans dünyasına büyük yenilik getirmiştir</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	45
Şekil 17	Katılımcıların “ <i>Kripto para teknolojisi bilişim dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	46
Şekil 18	Katılımcıların “ <i>10 yıl sonra birçok insan kripto para kullanmaya başlayacaktır</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	46
Şekil 19	Katılımcıların “ <i>Kripto paraların değer olarak bir karşılığı yoktur</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	47
Şekil 20	Katılımcıların “ <i>Kripto paraya yatırım yapmak akıllıcadır</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	47

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 21	Katılımcıların “ <i>Kripto para risklidir</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	48
Şekil 22	Katılımcıların “ <i>Kripto Paranın Daha Çok İşyerinde Geçmesi Daha İyi Olurdu</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	48
Şekil 23	Katılımcıların “ <i>Kripto para almak/satmak/transfer etmek tamamen güvenlidir</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	49
Şekil 24	Katılımcıların “ <i>İnsanlar güvenli bir şekilde kripto para yatırımı yapabilirler</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	49
Şekil 25	Katılımcıların “ <i>Kripto para yatırımları geleneksel yatırımlar kadar güvenilirdir</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	50
Şekil 26	Katılımcıların “ <i>Kripto Para Borsaları, Hisse Senedi Borsaları Kadar Güvenilirdir</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	50
Şekil 27	Katılımcıların “ <i>Kripto paraya yatırım yapmak konusunda rahat hissederim</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	51
Şekil 28	Katılımcıların “ <i>İnternet başkalarının kripto parasını çalmaya çalışan insanlarla doludur</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	52
Şekil 29	Katılımcıların “ <i>Kripto paralar gittikçe yaygınlaşacaktır</i> ” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı	53

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kripto para terimi, şifreleme kullanılarak dijital ortamda oluşturulan küresel değişim aracı olarak tanımlanmaktadır. Kripto para dünyada ve ülkemizde yeni duyulmaya başlayan, geleneksel finansal sistemlerin dışında gelişen bir kavramdır. Bu tezli nicel ve nitel olmak üzere iki araştırma yöntemi kullanılarak Türkiye’de halkın Kripto para konusundaki bilgi düzeyi ve güven derecesi ölçülmüştür.

1.1. Araştırmanın Nedeni / Problem Durumu

Kripto para dünyada ve ülkemizde yeni duyulmaya başlayan, geleneksel finansal sistemlerin dışında gelişen bir kavramdır. Finansal çevrelerde, kripto paranın yakın gelecekte finansal ortama yön verecek güce sahip olacağını düşünen uzmanlar bulunmaktadır. Türkiye’de halkın bu konudaki bilgi düzeyinin ve bu paraya olan güvenin ölçülmesi konusunda yapılmış çalışma sayısı kısıtlıdır. Bu tez çalışması, bu konudaki eksikliği gidermeye yönelik olacaktır.

1.2. Araştırmanın Amacı

İnternetin yaygın kullanımı ve kullanılan teknolojik alt yapının gelişmesi yaşamamıza e-ticaret gibi yeni uygulamalar ve kavramlar kazandırmıştır. E-ticaret ise, dijital ve sanal para gibi alternatif ödeme sistemlerinin de ortaya çıkmasına yol açmıştır. Kripto para şifreleme yapılarak kullanılan, dijital ortamda yaratılan ve yine dijital ortamda işlem gören küresel değişim aracıdır. İnternet ile birlikte, günümüzde ticaret işlemlerinde sınırlar ortadan kalkmaktadır. Kripto paralar da bu sınırlılığın kalkmasında en etkili teknolojik gelişmelerden biridir ve finansal sistem üzerinde değişiklikler yaratmaktadır. Tezin amacı Türkiye’de halkın kripto para konusunda bilgisini ve kripto paraya olan güvenini ölçmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Kripto paranın önemi ve kullanıldığı alanlar gün geçtikçe artmaktadır. Gelecekte finansal düzende belirli bir güce sahip olacağı öngörülmektedir. Ekonomi uzmanları, kripto paraların toplam piyasa değerinin yükseleceğini tahmin etmektedirler. Tez bu konuda kamuoyuna ve ilgili kurumlara bilgi sağlayıcı bir görev üstlenecektir. Bu tez bankacılık sektöründe ve bu konuda eğitim veren sektörlerde yararlı bir kaynak olacaktır. Bu tez gelecek araştırmalar için de bir kaynak görevi görebilir. Ayrıca, kripto para konusundaki bilgi ve güven düzeyi araştırmalarının Türkiye'nin diğere bölgelerinde ve diğere ülkelerde de yapılmasına da temel oluşturabilir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Nicel araştırma online ortamda gerçekleştirilmiş olup, ankete katılan internete erişimi olan, bilgisayar yada akıllı cep telefonu kullanan kişilerle sınırlıdır.
- Nicel araştırma kullanılan “Bilgi Düzeyi ve Güven Derecesi Anket Formu” ile sınırlıdır.
- Nitel araştırma, görüşme yapılan 15 kişi ile sınırlıdır
- Nitel araştırma görüşmelerinden elde edilen tüm yorumlar teze aktarılmamış, önemli olan yorumlar ve bilgiler alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE / ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde kripto para tanımlanmakta, özellikleri belirtilmekte, tarihi ve teknolojisi konusunda bilgi verilmektedir. Bunun yanı sıra dünyadaki ve Türkiye'deki statüsü hakkında inceleme yapılmakta ve yurtiçinde ve yurtdışında yayınlanmış önemli akademik çalışmalar ve raporlar listelenmektedir.

2.1. Kripto Para Tanımı

Kripto para terimi, şifreleme kullanılarak dijital ortamda oluşturulan küresel değişim aracı olarak tanımlanmaktadır. Z. Turan (2018) Kripto paranın İngilizce “Crypto” ve “Currency” kelimelerinin birleşmesinden oluştuğunu, Türkçe tam çevirisinin “Şifreli Para” şeklinde olduğunu belirtmektedir. “Şifre” kelimesinin kullanılma nedeni; sanal cüzdanların şifre ile çalışması, teknolojisinin bu şifre işlemini temel almasıdır. A. Çarkacıoğlu (2016) Sermaye Piyasası Kurulu için hazırlamış olduğu “Kripto-Para Bitcoin” başlıklı raporunda, kripto parayı her yerde, herkese anında ödeme imkanı sunan, merkezi olmayan, satın alınan, transfer edilebilen dijital bir varlık olarak tanımlamaktadır. C. Kaya ve İ. Topaloğlu (2021) kripto parayı işlemleri güvenceye almak için kriptografi, bir başka deyişle şifreleme kullanılan, alternatif bir değişim aracı olarak görülen dijital varlık olarak tanımlamaktadır.

Avrupa Merkez Bankası (2012) raporunda ise sanal para birimlerinin bir değişim aracı ve bir hesap birimi olduğu, finansal yeniliklere katkıda bulunup, tüketicilere ek ödeme alternatifleri sunabileceği, ancak değer, işlev ve güvenilirlik açısından düzenlenmemiş olduğu için kullanıcıları için de risk oluşturabilecekleri belirtilmektedir. Avrupa Birliğinin 2018 yılında yayınladığı yönergede kripto para *“herhangi bir merkez bankası veya kamu otoritesi tarafından ihraç ve garanti edilmeyen, yasalarca kabul edilmiş yerel para birimlerine bağlı olmayan, döviz veya para ile aynı hukuki statüde bulunmayan bununla birlikte elektronik ortamda transfer edilen, saklanan ve alım satımı yapılan gerçek veya tüzel kişiler tarafından takas aracı olarak kabul edilen dijital bir değer”* şeklinde tanımlanmıştır (Kaya vd.,2021).

B. Segendorf'un (2014) İsveç'te bulunan Sveriges Riksbank için hazırladığı çalışmada, sanal para birimini, kendi kurallar dizisi ve teknik altyapısı olan bir ödeme sistemi şeklinde tanımlamakta ve bir sanal topluluk içindeki ödemelerde veya özel yazılıma sahip bir kullanıcı ağında kullanılmak üzere tasarlandığını belirtmektedir.

2.2. Kripto Paranın Özellikleri

Sermaye Piyasası Kurulu için Dr. A. Çarkacıoğlu tarafından hazırlanan raporda kripto paraların kullanıcıya gizlilik ve anonimlik sağladığı, ödemelerin bir kaç saniye içerisinde gerçekleşebildiği, bu işlemlerin küresel işlem defteri olan blok-zincir'e yazılarak kaydedildiği belirtilmektedir. Ayrıca, dünyada bir çok hükümetin kripto paraya karşı olumlu baktığına ama bir merkezi otoriteye bağlı olmaması nedeniyle oluşabilecek riskler konusunda vatandaşlarını uyardığına da dikkat çekilmektedir (Çarkacıoğlu, 2016).

Kripto paranın özellikleri aşağıdaki şekilde listelenebilir :

- Merkez Bankalarının denetim ve garantilerin dışında kalmaktadırlar, tümüyle merkeziyetsizdir,
- Ülkelerin ekonomik durumlarından da etkilenmezler,
- Kripto paralar, herkes tarafından bilinen ve kamuya açık yöntemlerle üretilirler,
- Kripto para miktarı ve para arzı, zamanlaması, sistemin kuruluş aşamasında belirlenir,
- Kripto paraların güvenliği ve küresel hesap defterinin doğruluğu sistemdeki algoritma ile işlemleri doğrulayan madenciler aracılığıyla sağlanır.
- Kripto paraların değeri, kullanıcılarının onu bir değiş-tokuş aracı olarak kabul etmelerinden kaynaklanmaktadır. Piyasadaki değeri anlık olarak arz ve talep koşullarına göre belirlenir,
- Kripto paralar ile yapılan işlemlerin detayları sistemde görülmez. Bütün işlemler şifrelidir, bu nedenle para gönderenlerin veya alıcıların kimliği bilinmez.
- Hesabın dondurulması ya da hesaba el konulması mümkün değildir,
- Kripto para, blok zinciri olarak adlandırılan işlem veri tabanı teknolojisini kullanır. (Çarkacıoğlu, 2016)

2.3. Kripto Paranın Tarihi

2007-2008 döneminde ABD’de başlayan “Mortgage Krizi” adıyla bilinen ekonomik kriz, kısa zamanda tüm dünyayı etkisi altına alarak yayılmış, ülke ekonomilerine yüksek düzeyde zarar vermiştir. Kriz, finansal kuruluşların yüksek faizli kredilerini dar gelirli ailelere satarak yüksek getiri almaya çalışması, kredilerin geri ödenememesi, bankaların batma noktasına gelmesi, devletlerin bazı finansal kuruluşları kurtarmak için yüklü destek vermesi şeklinde gelişmiştir. Bu ekonomik kriz işsizliğe, halkın evlerini kaybetmesine, tasarruflarının yok olmasına neden olmuş, bunun sonucu olarak da toplumun finansal kuruluşlara ve mevcut para sistemine karşı olan güveni sarsılmıştır (İşgör, 2019).

Tablo 4

Bitcoin’in gelişimi

18 Ağustos 2008	bitcoin.org web sitesi alan adı tescil edilmiştir.
31 Ekim 2008	Satoshi Nakamoto tarafından “Bitcoin: Uçtan Uca Elektronik Para Sistemi” (Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System) başlıklı bir makale yayınlanmıştır.
3 Ocak 2009	Satoshi Nakamoto ilk bloğu (Genesis Block)’u oluşturmuş ve Bitcoin ağını başlatmıştır.
9 Ocak 2009	Açık kaynaklı Bitcoin yazılımı piyasaya sürüldü.
12 Ocak 2009	Hal Finney Bitcoin yazılımı yükledi ve madencilik işlemini gerçekleştirerek 10 bitcoin ödülü kazandı.
22 Mayıs 2010	İlk alışveriş olan, Bitcoin karşılığında pizza alımı gerçekleşti.
20 Ekim 2021	Bitcoin’in değeri 66,000 Amerikan Dolarının üzerine çıkmıştır.

Bitcoin’in yaratıcısı Satoshi Nakamoto’nun halen kim yada kimler olduğu bilinmemektedir. Nakamoto, ilk blok zinciri veri tabanını da tasarlamış ve Aralık 2010'a

kadar Bitcoin'in geliştirilmesinde yer almış daha sonra ise hiçbir yerde aktif olarak görülmemiştir.

Bitcoin'den sonra farklı kripto paralar de ortaya çıkmaya başlamıştır. Piyasada en çok işlem gören kripto paralar ve 24 Mart 2022 itibarıyla ABD doları bazında değerleri aşağıdaki gibidir:

Tablo 5

Kripto paralar ve 24 Mart 2021 itibarıyla değerleri

Kripto Para	Değeri (USD)
Bitcoin (BTC)	42,284
Ethereum (ETH)	3,025
Ripple (XRP)	0,8404
Bitcoin Cash (BTH)	364,77
EOS Coin (EOS)	2,5529
LiteCoin (LTC)	119,56
Stellar Lumens (XLM)	0,2042
Cardano (ADA)	0,97
Tether (USDT)	1,00
IOTA (IOTA)	0.7752
Tron (TRX)	0,064
Monero (XMR)	193,70
NEO (NEO)	24,44
Dash (DASH)	129,66
Binance Coin (BNB)	402,30
Ethereum Classic (ETC)	38.52
VeChain (VET)	0.0533
NEM (XEM)	0.1066

Kaynak: Investing.com, All Cryptocurrencies, (2022, 24 Mart). Erişim adresi : <https://www.investing.com/crypto/currencies>

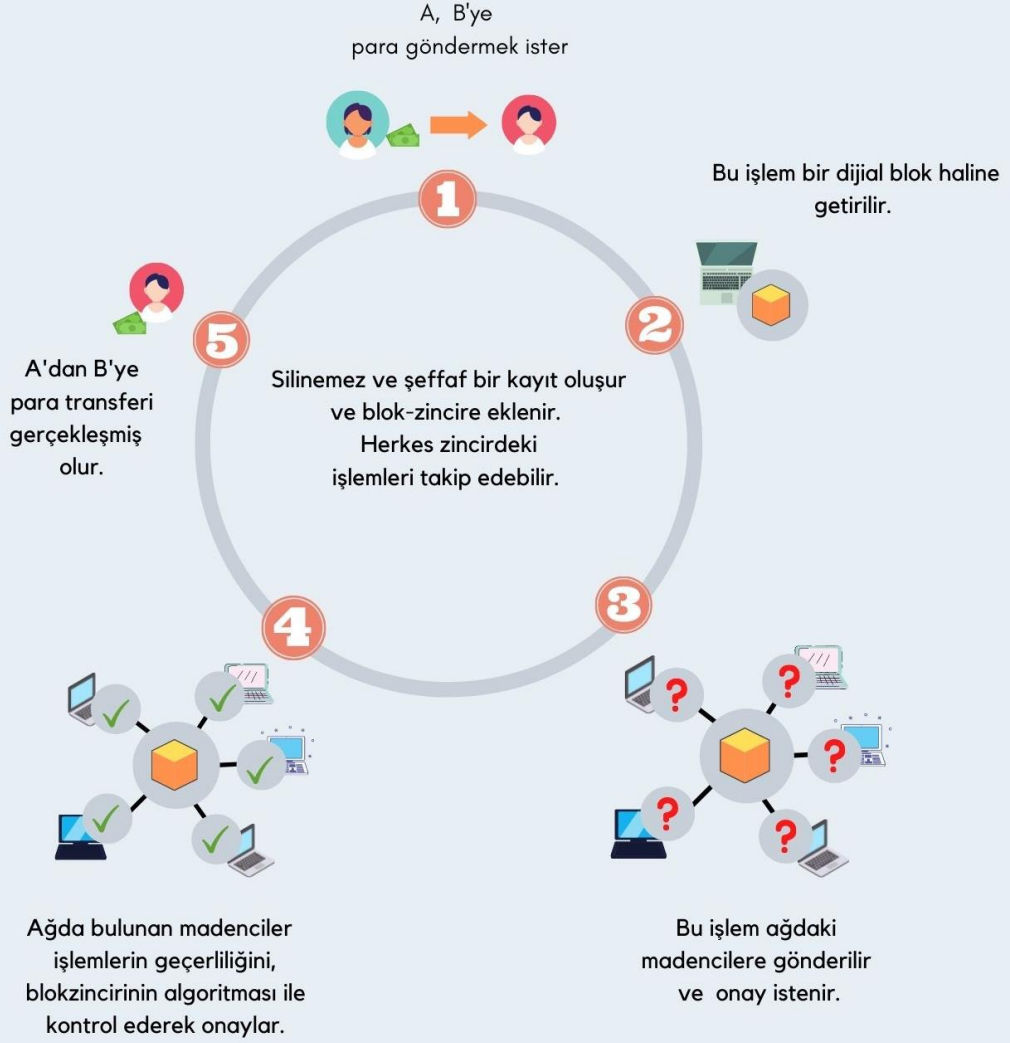
2.4. Kripto Para Teknolojisi : Blok-Zincir (Block Chain)

Blok-zincir, merkezi olmayan, işlemlerin farklı yerlerde bulunan farklı bilgisayarlara kaydedildiği, herkese açık bir dijital defterdir. Sistem içerisinde üretilen sanal para ve yapılan işlemler bu deftere yazılır. Her yeni işlem bir dijital blok haline getirilir ve her yeni blok da kendisinden önceki bloklarına eklenir ve böylece bir blok-zincir oluşturulur.

- Blok-zincir sistemi herhangi bir merkeze veya kişiye bağlı değildir, işlemler bu sisteme adapte olmuş cihazlar tarafından yapılmaktadır.
- Blok-zincir, tüm verileri bir merkezde toplamak yerine, birden fazla bilgisayara dağıtmaktadır bu da verilere dışarıdan yapılabilecek tüm müdahaleleri engellemektedir,
- Blok-zincir veri tabanı, yalnızca kullanıcılarına değil herkese açıktır. Böylece kontrolünün yapılması şeffaftır. Bir blok içindeki işlemleri, cüzdan adreslerini, miktarı herkes inceleyebilir.
- Temelinde bir matematik formülüne bağlı olması ve otomatik olarak çalışmasından dolayı hata ihtimali bulunmamaktadır,
- Kayıtlar geriye dönük olarak değiştirilemez,
- Bu sistemde bir kitle işbirliği ile işlemlerin doğrulanması söz konusudur, ancak kitlede bulunanlar bu işbirliğinden bir kişisel fayda da sağlarlar.
- Geleneksel sistemlerden daha hızlı, daha güvenli ve daha ucuzdur,
- Bir blok-zinciri, verilen teklifi ve bu teklifin kabulünü gösteren işlemleri değiştirilemeyen bir kayıt altına alır, böylece sahiplik hakkını atayabilir (Kaya vd., 2021).

Blok-zincir, bir kripto paraya dair tüm işlemlerin tutulduğu 'şifreli muhasebe defteri' olarak da tanımlanabilir. Bu sisteme göre, dünyanın birçok yerindeki, farklı bilgisayarlarda yapılan işlemler kaydedilmekte ve tek bir bilgi depolama merkezi bulunmamaktadır. Veri sonradan değiştirilemez, silinemez, sürekli güncellenir, tüm paydaşlar tarafından görülebilir (Kaya vd., 2021)

Blok Zincir Nasıl Çalışır?

Şekil 1. Blok-zincir işletim sistemi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.5. Kripto-Para Madenciliği

“Blok-zincir sisteminde kripto para üretimi ve transferleri için yapılan matematiksel doğrulama işlemlerinin bütününe kripto para madenciliği denilmektedir” (Kaya vd., 2021). Bu güçlü bir donanım ve ilgili yazılımın çalıştırılmasıyla karmaşık bir dizi matematik işleminin çözülerek karşılığında ödül olarak kripto-para alınması olarak tanımlanabilir.

Madenciler kripto-para endüstrisinin bel kemiğidir. Çünkü madencilerin çözdüğü problemler aslında ağda gerçekleşen tüm işlemlerin Blok-zincir teknolojisiyle onaylanma sürecidir. Uygun donanıma ve internet bağlantısına sahip olan kişi(ler) madencilik görevini, herhangi bir kurum/kişi tarafından görevlendirilmeden üstlenebilir.

2.6. Decentralized Finance (DeFi) Sistemleri

Decentralized Finance (DeFi) merkeziyetsiz finans anlamına gelir ve karar verici otoriteden bağımsız, şeffaf, blok zinciri ile oluşturulan finansal yapıları tanımlar. Geleneksel finans sistemlerine nazaran, DeFi sisteminin yürütülmesi kendi içinde oluşturulan algoritma ile gerçekleşir. İşlemler hızlı, kolay, güvenli şekilde gerçekleştirilir. Bu sistemde, akıllı sözleşmeler ve konsensüs protokolleri oldukça önemlidir. Bu teknoloji özgürlükçü ve demokratik bir finansal sistem sunmakta ve merkezi otoriteler tarafından bir müdahale yapılamamaktadır. DeFi sisteminin en önemli örnekleri ise Bitcoin ve Ethereum'dur. (Alpago, 2018)

Genel olarak DeFi sistemlerinin avantajları yönleri aşağıdaki gibidir:

- Bu sistemde değişmezlik ilkesi güvenliği sağlar. Bütün veriler blok zincirine eklenir ve geriye dönük olarak değiştirilmesi veya manipüle edilmesi imkansızdır. Bu durum, yüksek düzeyde güvenlik, aynı zamanda gizlilik ve şeffaflık sağlar,
- Geleneksel sistemlere (bankacılık vb.) erişimi olmayan insanların da finansal işlemleri gerçekleştirmesini sağlar,
- Hızlıdır, kolay işlem yapılıdır,

- İşlem masrafı çok düşüktür,
- Merkeziyetsiz ve gözetimsiz çalışması kullanıcıya bağımsızlık sağlar, anonim bir yapı sunar. (Alpago, 2018)

DeFi sisteminin dezavantajları ve riskleri ise aşağıdaki gibidir: (“Financial Times”), (“DeFi is a reminder of the risks of unfettered financial engineering”, 2021)

- Merkeziyetsiz ve gözetimsiz çalışması nedeniyle kötü amaçlar için de (silah / uyuşturucu ticareti vb.) kullanılabilir,
- Hiçbir sistem tamamen güvenli değildir, bilgisayar korsanları tarafından dijital saldırılar ve istismarlar gerçekleşebilir. Bu durumda kullanıcıyı koruyacak bir merkezi güç (banka, hükümet vb.) bulunmamaktadır,
- Dünyada kullanan kişi sayısı azdır, küçük bir kesim tarafından kullanılmaktadır,
- Herhangi bir işlemin iptalinin veya iadesi yoktur (“CryptoNews”), (DeFi Yatırımcılarının Karşılaştığı 4 Risk, 2020).

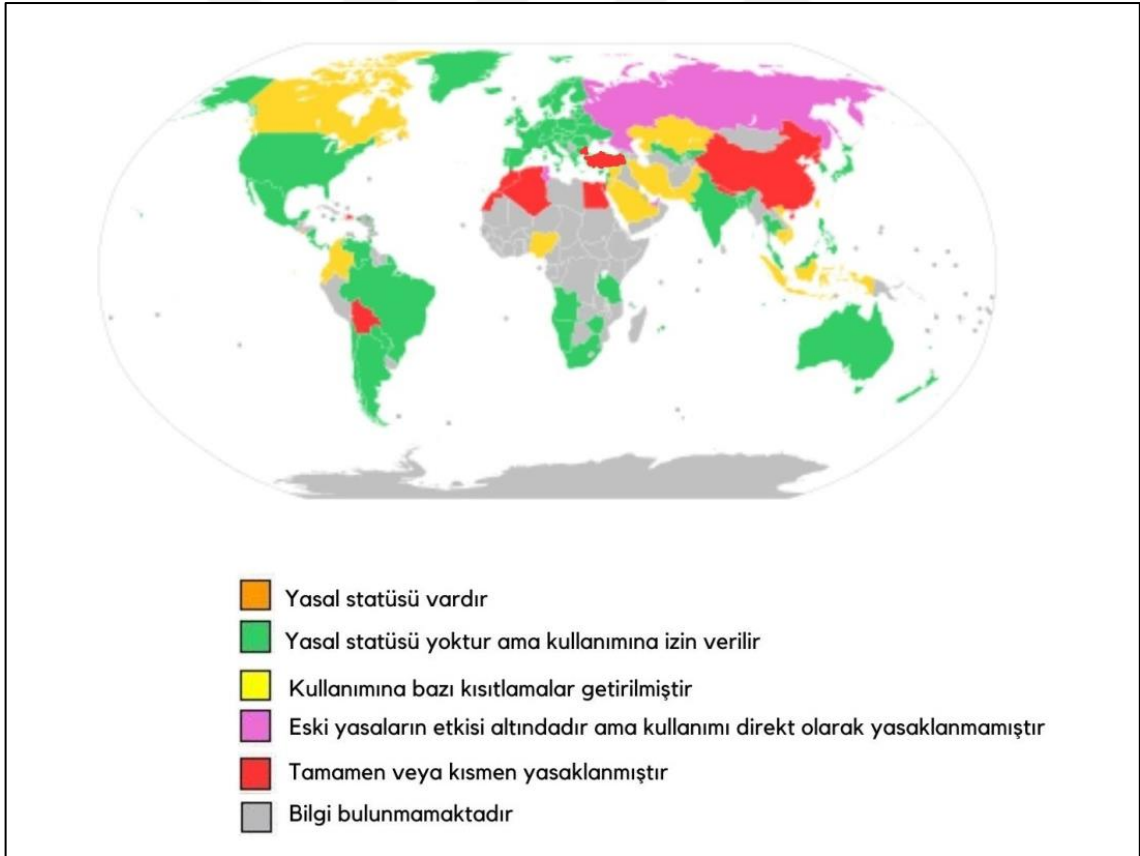
2.7.Kripto Paranın Yasal Statüsü

Bu bölümde öncelikle kripto paranın dünyadaki yasal statüsü incelenmiştir. Avrupa Birliği, OECD ve IMF'nin kripto paraya yönelik görüşleri belirtildikten sonra, ülke bazında yaklaşımlara yer verilmiştir. Türkiye'deki yasal süreci takip edilirken Maliye Bakanlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi tarafından hazırlanan raporlar, bildirimler incelenmiştir. 2021'de Merkez Bankası tarafından kripto varlıkların kullanılmamasına dair yönetmeliğine yer verilmiştir.

2.7.1. Dünyadaki Yasal Statüsü

Dünyada kripto paraya olan yaklaşımlar ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bazı ülkeler olumlu yaklaşım desteklemekte, bazı ülkeler kullanımına ve ticaretine izin verip vergilendirmekte, bazı ülkeler ise tamamen yasaklamaktadır.

Kripto parayı destekleyen, benimseyen, mevcut finansal sisteme entegrasyonu için çalışmalar yapan ülkelere bazıları Avustralya, İsveç, Japonya, Lüksemburg, Jamaika, Kazakistan, Malta ve Bermuda'dır. Kullanımına ve ticaretine izin veren, vergilendiren ülkeler arasında Brezilya, Bulgaristan, Estonya, İsrail, İtalya sayılabilir. Bazı ülkelerde ise kullanımı ve yatırım yapılması tamamen yasaklanmıştır. Bu ülkeler arasında Cezayir, Bangladeş, Bolivya, Kırgızistan, Mısır, Fas, Nepal, İzlanda, Nijerya ve Venezuela bulunmaktadır (Harris, 2021)

Şekil 2. Kripto paraların ülkelerdeki statüsü

Kaynak : Wikipedia, *Legality of cryptocurrency by country or territory* (2022, 23 Mart). Erişim adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/Legality_of_cryptocurrency_by_country_or_territory

ABD Kongresi, Hukuk Kütüphanesi tarafından Kasım 2021’de Dünyadaki ülkelerde kripto paranın yasal durumunu gösteren bir rapor yayınlanmıştır. Bu raporda ülkelerde yasal düzenleme, vergilendirme veya yasaklama olup olmadığı konusunda ilgili yasalara atıf yapılarak bilgi verilmektedir. (The Law Library of Congress, 2021) .

Avrupa Birliği Çerçevesindeki Yasal Statü

Avrupa Merkez Bankası'nın (2012) sanal para birimleri hakkındaki raporunda sanal para birimlerinin tanımlanması ve sınıflandırılmasıyla yapılmış, özellikleri belirlenmiştir. Ayrıca finans kurumları, merkez bankaları gibi geleneksel aktörlerin bu sistemde yer almadığı, internete erişim ve kullanımdaki büyük artış ve teknik yeniliklerin bir sonucu olarak çoğaldığı belirtilmektedir. Belirli bir ülkeye veya para birimine bağlı olmadıkları için kanun koymayı, düzenlemeyi ve kanun yaptırma zorlaştıran bir durumu bulunmaktadır. (Avrupa Merkez Bankası, 2012)

Genel olarak, temel ödeme sistemleri düzenleyici kanunlar, yönetmelikler ve anlaşmalar ile oluşan bir çerçeve mevzuat ile yasal dayanağa sahip olur. Kullanıcıların, uygulayıcıların ve düzenleyicilerin hakları ve sorumlulukları bellidir. Ancak kripto paranın küresel bir kapsamı olması, sistemin kurallarının ve prosedürleri için gerekli yargı yetkisinin belirlenmesini de zorlaştırmaktadır. Hükümetler ve merkez bankaları kontrol etmek, sistemden bilgi almak yada yasaklamak konusunda zorluklarla karşılaşılır (Avrupa Merkez Bankası, 2012).

2018 yılında, Avrupa Parlamentosu tarafından “*Kripto para birimleri ve Blockchain, Mali suç, kara para aklama ve vergi kaçakçılığı için yasal bağlam ve etkileri*” (Cryptocurrencies and Blockchain, Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion) yönergesi yayınlanmıştır. Bu yönergeye göre kripto para yasalarca kabul edilmiş yerel para birimlerine bağlı olmayan ama elektronik ortamda transfer edilen bir dijital bir değer olarak tanımlanmış, gerçek veya tüzel kişiler tarafından takas aracı olarak kabul edildiği belirtilmiştir.

2020 yılında Avrupa Komisyonu “*Kripto Varlıklar konusunda Piyasalar İçin Öneri ve Yönergede Değişiklik Yapılması* “ teklifi yayınlamıştır. (Proposal for Markets in Crypto-assets, and amending Directive). Bu teklifte mevcut finansal hizmetler mevzuatı kapsamında olmayan tüm kripto varlıkların düzenleyici işlemlerini tanımlayan sağlam bir yasal çerçeveye duyulan ihtiyacı belirtmektedir. Bunun yanı sıra Kripto varlıklarının

gelişimini ve daha geniş kullanımını teşvik etmek için, yenilikçiliği ve adilliği desteklemek için güvenli ve orantılı bir çerçeve oluşturmak gereklidir.

2020 yılında, Avrupa Komisyonu AB Blockchain Gözlemevi ve Forum (European Commission EU Blockchain Observatory and Forum) tarafından bir rapor yayınlanmıştır. Bu raporda kripto varlıklar ve blokzincir teknolojisi AB üye devletinin her birinde teknolojik, piyasa ve düzenleyici gelişmelerin mevcut durumunu incelemekte, ülke düzeyinde kısa "bilgi sayfaları" sağlamaktadır. AB üye ülkeleri arasında uyumlu bir çerçeve geliştirme çabalarını desteklemek amaçlanmaktadır.

Avrupa Birliği, kripto para birimlerindeki gelişmeleri takip etmesine rağmen, merkezi bir yaklaşım bulunmamakta ve her AB ülkesi kendi yaklaşımını geliştirmektedir. (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020).

Ocak 2022'de Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (European Securities and Markets Authority) Başkan Yardımcısı Erik Thedéen iklim değişikliğiyle mücadele etmek için kripto madenciliğinin yasaklanmasını önermiştir. ("Wikipedia"), "(Legality of cryptocurrency by country or territory", 2022)

OECD Çerçevesinde Yasal Statü

Eylül 2020'de, OECD tarafından, "*Sanal Paraların Vergilendirilmesi: Vergi Yaklaşımı ve Gelişen Vergi Politika Sorunlarına Bakış*" (Taxing Virtual Currencies , An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues) başlıklı rapor yayınlanmıştır. Bu raporda kripto paranın özellikleri, sorunları, üye ülkeler tarafından nasıl tanımlandığı, vergilendirip vergilendirilmediği, hukuki boyutu incelenmektedir. Subat 2021'de yayınlanan G20 Vergi Raporunda ise kripto varlıklar için yeni bir vergi ve raporlama çerçevesi geliştirileceği belirtilmiştir. (Kılavuz vd., 2021)

OECD'nin raporunda kripto varlıklar "*dağıtılmış defter teknolojisine ve kriptografiye dayalı dijital finansal varlıklar*" olarak tanımlanmaktadır. 2009 ve sonrasında giderek yaygınlaştığı belirtilerek, merkezi kontrol eksikliğinin çeşitli politik zorluklar ve eksiklikler yarattığı belirtilmektedir. (OECD, 2020)

IMF Çerçevesinde Yasal Statü

Uluslararası Para Fonu (IMF - International Monetary Fund) tarafından Ekim 2021’de yayınlanan Küresel Finansal İstikrar Raporunda (Global Financial Stability Report) “Kripto Ekosistem Ve Finansal İstikrar Zorlukları(The Crypto Ecosystem And Financial Stability Challenges)” isimli bölüm bulunmaktadır. Bu raporda belirtilen ana konular aşağıda listelenmektedir :

- Kripto ekosistemi hem fırsatlar hem de zorluklar sunarak hızlı büyümesini sürdürmektedir.
- Merkezi olmayan finans sistemler (DeFi) ivme kazanmakta ve kullanıcılara yeni hizmetler sunmaktadır.
- Finansal riskleri henüz sistemik değildir, ancak düzenleyici çerçevelerin yetersiz olması nedeniyle, olası küresel riskleri yakından izlenmelidir.
- Gelişmekte olan pazarlarda, kripto varlıklarının ortaya çıkmasının faydaları vardır, ancak kriptolamayı hızlandırabilir ve kambiyo ve sermaye kontrolünde kısıtlamalara yol açabilir. Bu ekonomilerde kripto varlıklarının ticaretinin artması sermaye akımlarını istikrarsızlaştırılabilir.
- Politika yapıcılar, kripto varlıklar için küresel standartlar uygulamalı ve kripto varlıkları izleme yeteneklerini geliştirmelidir.
- Politika yapıcıların kripto para konusunda düzenlemeler oluştururken gerçekleştirdikleri ekonomik işlevler ve oluşturdukları riskleri dikkate almalıdır.
- Gelişmekte olan pazarlar kripto risklerine karşı makroekonomik politikalarını güçlendirmelidir.
- Merkez Bankaları dijital para birimleri çıkarmanın faydalarını göz önünde bulundurmalıdır. (IMF, 2021)

ABD’de Uygulanan Yasal Statü

ABD’de kripto para birimlerinin düzenlenmesi konusunda birçok kuruluş çalışmaktadır. (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020)

- Mali Suçlar İcra Ağı (Financial Crimes Enforcement Network - FinCEN) para ileten şirketlerin tanınması konusunda işlem yapmaktadır. 2015 yılında kripto para

birimlerinden biri olan Ripple'a cezai işlem uygulamıştır. Bu kripto para şirketlerine devlet eliyle uygulanan ilk yaptırımdır.

- ABD Hazine Bakanlığı Bitcoin'i konvertible sanal para birimi olarak kabul etmiştir.
- Vadeli Emtia İşlem Komisyonu (Commodity Futures Trading Commission - CFTC) göre Bitcoin'i ise bir emtia olarak tanımlamıştır,
- İç Gelirler Servisi'ne (Internal Revenue Service - IRS) göre ise, Bitcoin mal olarak vergilendirilecek ve benzer işlemlerde uygulanan vergi kuralları geçerli olacaktır ((Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020).

Bank of America'nın Eylül 2021'de yayınladığı raporda kripto paranın ve blok zinciri teknolojisinin gelecekte çok büyük bir potansiyele sahip olabileceği belirtilmektedir. ("Newsbtc"), ("Bank of America's Crypto Report: All You Need to Know", 2021).

ABD Hazine Bakanlığı, Başkanın Çalışma Grubu (Department Of The Treasury President's Working Group on Financial Markets PWG) tarafından Kasım 2021'de yayınlanan raporda kripto paraların kullanımıyla ortaya çıkabilecek olan riskler ve faydalar belirtilmiştir. Raporda kripto paraların yakın gelecekte ödeme yöntemi olarak daha yaygın şekilde kullanılacağı görüşü kabul edilmekte ve kongreye yeni yasaların çıkarılması önerisinde bulunmaktadır. (President's Working Group on Financial Markets, 2021)

Avustralya'da Uygulanan Yasal Statü

Avustralya'da kripto paranın ticaretine ve madencilğe izin verilmektedir. Bu konuda yapılan kurumsal ve bireysel işlemlerde farklı vergilendirme modelleri uygulanmaktadır. Ticari amaçla gerçekleştirilen madencilik ve takas işlemleri hisse senedi işlemi olarak kabul edilmektedir. Belirli bir sınırın altındaki, kişisel amaçlı işlemler ise vergiden muaf tutulmaktadır. (Kılavuz vd., 2021)

Almanya'da Uygulanan Yasal Statü

Almanya'da Bitcoin yasal olarak kabul edilmiştir ve farklı kullanıcı gruplarına göre farklı olarak vergilendirilmektedir. (Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu, 2020). Almanya'da kripto para, "özel para" olarak tanımlanmaktadır. (Kaya vd., 2021)) Kripto paranın entegrasyonunu sağlamak amacıyla katma değer vergisinden muaf tutulmuştur (Topaloğlu, 2021).

Bangladeş’de Uygulanan Yasal Statü

Bangladeş, yasal bir para olmadığı, kullanıcıların finansal risklerle karşılaşabileceği gerekçesiyle kripto para kullanımını yasaklamıştır (Topaloğlu, 2021).

Belçika’da Uygulanan Yasal Statü

Bitcoin, para birimi olarak değil ama emtia olarak ele alınmakta ve katma değer vergisinden muaf tutulmaktadır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020).

Birleşik Krallık’ta Uygulanan Yasal Statü

Gelir ve Gümrük İdaresi (HM Revenue and Customs - HMRC) kripto varlıkları para birimi olarak kabul etmediğini belirtmiş ve “*gayri maddi varlık*” olarak nitelendirilmiştir. Kripto para işlemleri ile ilgili olarak Gelir Vergisi kanunlarının uygulanacağını belirtmişlerdir (Kılavuz, vd., 2021). Eğer kripto para bir ödeme aracı olarak kullanılırsa, Katma Değer Vergisi de (KDV) uygulanacaktır. (Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu 2020). 10 Ocak 2021'den itibaren Birleşik Krallık'ta, bütün kripto para firmaları, Mali Davranış Otoritesine (Financial Conduct Authority.) kaydolmalıdır. (“Wikipedia”), (Legality of cryptocurrency by country or territory, 2022)

Bolivya’da Uygulanan Yasal Statü

Kripto para bir otorite yada kurum tarafından çıkarılmadığı ve kontrol edilemediği nedeniyle yasaklanmıştır, kripto para ile ticaret veya yatırım yapılmasına izin verilmemektedir (Topaloğlu, 2021)

Brezilya’da Uygulanan Yasal Statü

Brezilya Merkez Bankası'nın hazırladığı raporda Brezilyalıların kripto para birimlerine ilgisinin arttığı belirtilmektedir. Brezilyalı bir kongre üyesi olan MP Luizão Goulart, kamu ve özel sektördeki işçiler için bir ödeme şekli olarak kripto para birimini yasallaştırmak için bir yasa tasarısı önerdi. Eylül 2021’de Sherlock Communications tarafından yürütülen bir araştırma, Brezilya vatandaşlarının yüzde 48'inin Bitcoin'i yasal ihale haline getirmeyi desteklediğini göstermektedir. (“Yahoo Finance”), (“What can I buy with cryptocurrency in Brazil?”, 2021)

Bulgaristan’da Uygulanan Yasal Statü

Ulusal Gelir Ajansı (NRA), mevcut vergi yasalarını güncellemiş, Bitcoin’i de kapsayacak hale getirmiştir. (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020).

Çin’de Uygulanan Yasal Statü

Çin Hükümeti kripto para piyasasının spekülasyona açık olduğunu, yüksek risk içerdiğini, bir standart getirilmesi ve düzenlemeler yapılması gerektiğini ifade etmişti (Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu, 2020). 18 Mayıs 2021’de ise finans kurumlarının ve ödeme şirketlerinin kripto para birimi işlemleriyle ilgili hizmetler sunmasını yasakladı. Daha sonra, Eylül 2021’de kripto para her türlü kripto para birimi işlemlerini yasa dışı ilan etti (“Wikipedia”), (Legality of cryptocurrency by country or territory, 2022).

Danimarka’da Uygulanan Yasal Statü

Kripto para, para olmayan bir finansal varlık olarak kabul edilmektedir. Dijital para birimi kullanımını arttırmaya, nakit para kullanımını azaltmaya ve yönelik çalışmalar da yapılmaktadır (Kılavuz vd., 2021). Danimarka günlük hayatta hem ülkenin para birimi hem de kripto paranın birlikte kullanılabilceği bir sistem geliştirmeye çalışmaktadır (Topaloğlu, 2021)

El Salvador’da Uygulanan Yasal Statü

2021’de El Salvador, Bitcoin’i resmi para olarak kabul edeceğini ilan etmiştir (Kaya vd., 2021).

Ekvator’da Uygulanan Yasal Statü

Ekvator kripto para birimlerinin kullanımını, ticaretini ve yatırım yapılmasını yasaklamıştır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020). Kripto paraya rekabet açısından yaklaştığı, kendi kripto parasını çıkarma planı olduğundan dolayı, rekabeti engellemek amacıyla kripto paraların yasaklandığı anlaşılmaktadır (Topaloğlu, 2021).

Estonya’da Uygulanan Yasal Statü

Estonya hükümeti kripto para sektörünün gelişmesi destek sağlamakta, bunun yanı sıra Blockchain teknolojisinin çeşitli sektörlerde uygulanması için projeler geliştirmektedir. Bu anlamda sektörün öncü ülkelerinden biri olarak görülmektedir (Topaloğlu, 2021).

Fransa’da Uygulanan Yasal Statü

Fransa’da 2019 yılından itibaren kripto paralar “taşınır varlık” (movable property) olarak kabul edilmiştir (Kaya vd., 2021).

Finlandiya’da Uygulanan Yasal Statü

Finlandiya Bitcoin’i bir finansal hizmet olarak tanımlamış ve kripto para işlemlerini katma değer vergisinden muaf tutmuştur (Topaloğlu, 2021).

Güney Kore’de Uygulanan Yasal Statü

Mart 2021’de dijital varlıklar üzerindeki denetimini güçlendirmek için yeni bir mevzuat uygulamaya konmuştur. Bu mevzuata göre, tüm dijital varlık yöneticilerinin, sağlayıcılarının ve borsalarının Güney Kore’de faaliyet gösterebilmeleri için Kore Mali İstihbarat Birimi’ne kayıtlı olmasını gerekmektedir. Bu birime kayıt olmak için, tüm borsaların Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi tarafından sertifikalandırılmış olması ve tüm müşterilerin gerçek isimli banka hesaplarının bulunmasını, borsaların CEO ve yönetim kurulu üyelerinin herhangi bir suçtan hüküm giymemiş olmasını gerektirir. (wikipedia.org). Bunun yanı sıra, 1 Ocak 2022’den itibaren belli bir sınırı aşan kripto para alım satımdan kaynaklanan kazançlara vergi uygulaması getirilmesi amaçlanmıştır (Kılavuz vd., 2021).

Güney Afrika Cumhuriyeti’nde Uygulanan Yasal Statü

Güney Afrika’da kripto para ile ilgili olarak Africrypt ve Mirror Trading International tarafından büyük miktarda dolandırıcılık yapılmıştır. Bu nedenle Güney Afrika düzenleyici bir çerçeve oluşturacak bir program üzerinde çalışmaktadır (“Wikipedia”), (Legality of cryptocurrency by country or territory, 2022).

Hindistan’da Uygulanan Yasal Statü

Kripto paraların vergilendirilmesi konusunda çalışmalar yürütülmektedir. Bu kapsamda kripto alım satımlarında borsalar tarafından elde edilen komisyonlara Mal ve Hizmet Vergisi, kripto alım satımı yapan kişilerin kazançlarına ise gelir vergisi getirilmesi planlanmaktadır (Kılavuz vd., 2021).

Hollanda’da Uygulanan Yasal Statü

Hollanda’da, kripto para işlemleri işletmeler kurumlar vergisi, bireysel yatırımcılar ise gelir vergisi ödemektedirler. (Topaloğlu, 2021)

İsviçre’de Uygulanan Yasal Statü

İsviçre’de 2014 yılında kripto paraları ödeme aracı olarak yasallaştırılmıştır (Kılavuz vd., 2021). Kripto para ile ilgili bireysel işlemler vergiden muaf tutulmaktadır (Topçu vd., 2020).

İsveç’de Uygulanan Yasal Statü

İsveç Finansal Denetleyici Otoritesi Bitcoin’i yasal ödeme metodu olarak kabul etmiştir (Çarkacıoğlu, 2016). İsveç Merkez Bankası ise, eğer bir ülke ekonomisinde fiyat istikrarsızlığı varsa, bu durumda yerel para birimi yerine Bitcoin’in kullanılabilceğini kabul etmektedir (Topaloğlu, 2021)

Japonya’da Uygulanan Yasal Statü

Blok-zincir teknolojisi içeren kripto paralara olumlu yaklaşmış ve 2017 yılından itibaren yasal bir ödeme aracı olarak kabul etmiştir. (Kaya vd., 2021). Japonya’da kripto paralar *“ödemeleri yaparken kullanılabilen ve dijital olarak aktarılabilen varlıklar”* olarak tanımlanmaktadır. Kripto para ticaretinden elde edilen gelirler *“işletme faaliyetleri veya çeşitli işlemlerden elde edilen gelir”* olarak kabul edilmekte, işletme kazancına dahil edilmektedir (Kılavuz, vd., 2021). Bunun yansısı, yasadışı aktivitelerde kullanılmasını önlemek amacıyla düzenlemeler yapmış ve kripto paraların Japon Finansal Hizmetler Ajansı tarafından denetlenmesine, yatırımcı kimliğinin teyit edilmesine karar verilmiştir (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020)

Kanada’da Uygulanan Yasal Statü

Kanada genel olarak paraya olumlu yaklaşırsa bile, kara para aklama için kullanılmasını önlemeye çalışmaktadır. Kanada Gelir İdaresi (CRA) Bitcoin’i emtia

olarak, Bitcoin borsalarını ise para hizmeti işletmeleri olarak görmektedir. Bitcoin borsalarının Kanada Finansal İşlemler ve Raporlar Analiz Merkezi'ne (FINTRAC) kaydolması, gerekli işlemleri uygulaması gerekmektedir (Bilgi Teknolojileri Ve İletişim Kurumu, 2020). Kanada'da kripto para içeren işlemlerden elde edilen herhangi bir gelir, koşullara bağlı olarak genellikle ticari gelir veya sermaye kazancı olarak kabul edilir ve bu şekilde verilir (Kanada Hükümeti, 2021)

Kolombiya'da Uygulanan Yasal Statü

Kolombiya'da kripto para kullanımı, yatırımı ve ticareti yasaklanmıştır (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020).

Küba'da Uygulanan Yasal Statü

Küba Ağustos 2021'de Bitcoin i yasal para birimi olarak kabul etmiştir. ("Wikipedia"), (Legality of cryptocurrency by country or territory, 2022)

Norveç'te Uygulanan Yasal Statü

Kripto paraların sermaye varlığı olarak vergilendirileceği ancak alım veya satımı üzerinden KDV alınmayacağını belirtmiştir (Kılavuz vd., 2021).

Rusya'da Uygulanan Yasal Statü

Ekim 2017'de Rusya'nın devlet destekli kendi kripto para birimi olan CryptoRuble'i çıkaracağını duyurulmuştur. CryptoRuble, resmi olarak piyasaya sürülmemiş olsa da, Haziran 2021'de test aşamasına başlamıştır. Bu kripto paranın Rusya Merkez Bankası tarafından dijital para birimi olarak çıkarılacağı ve Rus hükümeti tarafından yönetileceği bildirilmiştir ("Investopedia"), ("CryptoRuble", 2021).

Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle, bazı ülkeler tarafından çeşitli Rus kuruluşlarına uygulanan ekonomik yaptırımlardan kurtulmak için, Rusya Hükümetinin kripto para kullanımını destekleyeceği öngörülmektedir. Özellikle geleneksel bankacılık sistemi aracılığıyla para transferlerinin engellenmesi üzerine, Rus kuruluşlarının işlemleri kripto para aracılığıyla gerçekleştirilmesi beklenmektedir ("Investopedia"), ("Russia May Use Cryptocurrency to Evade Sanctions", 2022).

Tayland'ta Uygulanan Yasal Statü

Tayland Merkez Bankası, kripto para konusunda yasal bir düzenleme olmadığını belirtmiş ve bu nedenle ticari işlem ve yatırım yapmanın yasak olduğunu belirtmiştir. Ticari bankalar dijital varlıklara karşı uyarılmıştır (“Wikipedia”), (Legality of cryptocurrency by country or territory, 2022).

Vietnam'da Uygulanan Yasal Statü

Vietnam Hükümeti ve Merkez Bankası, kripto paraya bir ödeme yöntemi olarak kabul etmemektedir ancak herhangi bir yasal düzenleme de yapılmamıştır. (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020).

2.7.2. Türkiye'deki Yasal Statü

2013'de, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun yaptığı basın açıklamasında “Bitcoin'in 6493 sayılı Kanun çerçevesinde gözetim ve denetiminin yapılamayacağı, piyasa oynaklığı, bilgilerin çalınması veya dolandırıcılık benzeri sorunlar” hususunda kamuoyu bilgilendirilmiş ve uyarılmış ancak herhangi bir yasak getirilmemiştir.

2016 yılında Sermaye Piyasası Kurulu, Araştırma Dairesi Raporu için Dr. Abdurrahman Çarkacıoğlu tarafından hazırlanan raporda kripto paranın anonim olması, güvenlik sorunu olması, bir denetim ve düzenleme sistemi olmaması nedeniyle kamu otoritelerini endişelendirdiği ve çeşitli problemlere yol açabileceği düşünüldüğü bildirilmektedir. (Sermaye Piyasası Kurulu, 2016).

2017 yılında Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından desteklenen Betül Üzer tarafından hazırlanan Uzmanlık Yeterlik tezinde, sanal para birimleri yasalarla düzenlenmiş varlıklar olmadıkları için birçok risk arz ettiği, ancak dünya çapında bir etkisinin olduğu ve Türkiye'de de sanal para birimlerine ilişkin yasal düzenlemelerin ve araştırma faaliyetlerinin yapılmasının faydalı olacağı öngörülmektedir. (Üzer, 2017)

2019 yılında yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin 2019-2023 dönemini kapsayan 11. Kalkınma Planı'nda “Blokzincir Tabanlı Dijital Merkez Bankası Parası” çıkarılması konusuna yer verilmiştir. (Resmi Gazete, 2019)

2020 yılında Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi tarafından “Kripto Para Araştırma Raporu” yayınlanmıştır. Bu raporda kripto paraların tarihi, piyasadaki mevcut kripto paralar ve bu paraların özellikleri, kripto para teknolojisinin teknik detayları, kullanım alanları hakkında bilgi verilmekte ve dünyada ve Türkiye’deki durumu incelenmektedir. (Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, 2020)

29 Eylül 2020 tarihinde Maliye Bakanlığı tarafından yayımlanan resmi yazıda *"Dijital olarak alınıp satılabilen ve transfer edilebilen, dijital bir değeri temsil eden sanal varlıklar kullanılarak yapılan işlemlerin vergilendirilmesine yönelik çalışmalar sürdürülecektir. Bu varlıkların suçun finansmanında kullanılmasının önlenmesine yönelik bir takip mekanizması tesis edilecektir"* ibaresi yer almaktadır.

1 Mart 2020’de Maliye Bakanlığı tarafından yapılan basın açıklamasında ise Maliye Bakanlığı, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası , Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ve Sermaye Piyasaları Kurulu işbirliği ile kripto paranın düzenlenmesi ve vergilendirilmesi konusunda çalışmaların yapıldığı açıklanmıştır.

16 Nisan 2021 tarihinde Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından *“Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmeliği”* Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Buna yönetmelikte, kripto para *“dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan, ancak itibari para, kaydi para, elektronik para, ödeme aracı, menkul kıymet veya diğer sermaye piyasası aracı olarak nitelendirilmeyen gayri maddi varlıklar”* olarak tanımlanmaktadır. Bu yönetmelik, kripto para kullanımı yasaklayan aşağıdaki maddeleri içermektedir : (Resmi Gazete, 2021)

- Kripto varlıklar, ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılamaz,
- Kripto varlıkların ödemelerde doğrudan veya dolaylı şekilde kullanılmasına yönelik hizmet sunulamaz,
- Ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların kullanılmaması,
- Ödeme hizmeti sağlayıcıları, ödeme hizmetlerinin sunulmasında ve elektronik para ihracında kripto varlıkların doğrudan veya dolaylı olarak kullanılacağı bir şekilde iş modelleri geliştiremez, bu tür iş modellerine ilişkin herhangi bir hizmet sunamaz,

- Ödeme ve elektronik para kuruluşları, kripto varlıklara ilişkin alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunan platformlara veya bu platformlardan yapılacak fon aktarımlarına aracılık edemez.

2.8. Önceki çalışmalar

2.8.1. Yurtdışında Yayınlanmış Önemli Akademik Çalışmalar ve Raporlar

Kripto paranın ekonomik ve idari durumunu inceleyen akademik çalışmaların 2011 yılından itibaren yurtdışında yayınlandığı görülmektedir. Kripto para birimleriyle ilgili ilk akademik literatürün çoğu teknik yönle odaklanır. İlk yıllarda daha çok Bitcoin'in teknolojisini açıklamaya yönelik çalışmalar görülmüş, ilerleyen yıllarda ise riskleri, yasal durumu, muhasebeleştirilmesi gibi ayrıntılı konularda incelemeler yapılmıştır.

Avrupa Merkez Bankası'nın (2012) sanal para birimleri hakkındaki raporu ayrıntılı şekilde incelenmiştir. Bu raporda, sanal para birimlerinin tanımlanması ve sınıflandırılması yapılmış, özellikleri belirlenmiştir. Bu raporda finans kurumları, Merkez Bankaları gibi geleneksel aktörlerin bu sistemde yer almadığı, internete erişim ve kullarındaki büyük artış ve teknik yeniliklerin bir sonucu olarak sanal paraların çoğaldığı ancak belirli bir ülkeye veya para birimine bağlı olmadıkları belirtilmektedir. 2018 yılında, Avrupa Parlamentosu için hazırlanan raporda kripto paraya hukuki bir perspektiften bakılmış, konu finansal suç, kara para aklama ve vergi açısından incelenmiştir. Bu raporda ayrıca AB için önerilere de yer verilmiştir. 2020'de Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan teklifte kripto varlıkların düzenleyici işlemlerini belirleyen sağlam bir yasal çerçeveye duyulan ihtiyaç belirtilmektedir. Kripto varlıklarının gelişimini ve yenilikçiliğini teşvik etmek, güvenli ve orantılı bir çerçeve oluşturmak gerektiği belirtilmektedir. Yine 2020 yılında, Avrupa Komisyonu AB Blockchain Gözlemevi ve Forum'u tarafından yayınlanan raporda, AB üye devletinin her birinde, kripto paranın ve blokzincir teknolojisinin piyasası ve düzenleyici etkinlikleri konusunda bilgi verilmiş ve AB üye ülkeleri arasında uyumlu bir çerçeve geliştirilmesi amaçlandığı belirtilmiştir.

Tablo 1

Yurtdışında yayınlanan önemli akademik çalışmalar ve raporlar

Yıl	Yazar(lar)	Başlık	Açıklama
2011	M. Elias	Bitcoin: Tempering the Digital Ring of Gyges or Implausible Pecuniary Privacy	Bitcoin'in mimarisi, devletlerin yasal sistemleri üzerindeki üzerine yapılan bir çalışmadır.
2011	O. Syed, A. Syed	Bitcoin Gateway, A Peer-to-Peer Bitcoin Vault and Payment Network	Bitcoin'in P2P altyapısını inceleyen, yazılım ve ağ hakkında bilgi veren bir çalışmadır.
2012	European Central Bank	Virtual Currency Schemes	Avrupa Merkez Bankası'nın hazırladığı raporda internet kullanımının artmasıyla sanal para birimlerinin oluşmaya başladığı belirtilmektedir. Bu raporda, sanal para birimleri tanımlanmış, sınıflandırılmış ve özellikleri belirlenmiştir.
2013	Bank of Amerika Merrill Lynch	Bitcoin: a First Assessment	Bu raporda Bitcoin'in e-ticaret için önemli bir ödeme aracı olabileceği, geleneksel para transferi sağlayıcılarına ciddi bir rakip olabileceği, büyüme için açık bir potansiyeli olduğu belirtilmektedir. Bunun yanı sıra değer analizi de yapılmaktadır.
2013	Jerry Brito, Andrea Castillo	Bitcoin: A Primer for Policymakers	George Mason University, Mercatus Center tarafından yayınlanan kitapta Bitcoin'in dünyadaki ilk merkezi olmayan dijital parası olduğu belirtilmektedir. Finansal inovasyon olarak ele alınmakta ve potansiyeli, kalıcılığı, yasadışı kullanımı, yasal durumu incelenmektedir.
2013	DannyBradbury	The problem with Bitcoin	Bu makalede Bitcoin'in tarihi hakkında bilgi verilmekte ve güvenlik açıkları, güvenli ve istikrarlı kalmasını sağlamak için yapılan bazı değişiklikleri açıklanmaktadır.
2014	Sveriges Riksbank - Björn Segendorf	What is Bitcoin? Economic Review 2014:2	İsveç'te bulunan Sveriges Riksbank için hazırlanan raporda Bitcoin'in anonim ödemeler için tasarlanmış sanal bir para birimi olduğu, hükümetlerden ve bankalardan tamamen bağımsız yapılandırıldığı belirtilmektedir. Bitcoin daha düşük maliyet, hız, anonimlik sağlayacağı ancak kullanımın riskli olabileceği belirtilmektedir.
2015	Pedro Franco	Understanding Bitcoin: Cryptography, Engineering and Economics	Bitcoin'in teknolojisi ve ekonomisi hakkında ayrıntılı bilgi sağlayan kitap Bitcoin'i finans alanındaki en büyük gelişmelerden biri olarak tanımlamaktadır.
2015	DavidYermack	Is Bitcoin a Real Currency? An Economic Appraisal	Bitcoin'in risklerini incelemekte ve risk yönetiminin zor olacağını, Bitcoin'in bir para biriminden çok spekülasyon bir yatırım olacağını öngörmektedir.
2015	Rainer Böhme, Nicolas Christin, Benjamin Edelman, Tyler Moore	Bitcoin: Economics, Technology, and Governance	Bitcoin'in tasarım ilkelerini, özelliklerini açıklar, geçmiş, şimdiki ve gelecekteki kullanımını, risklerini inceler. Bu makalede Bitcoin'in mevcut ödeme sistemlerini ve hatta belki de para sistemlerini bozma potansiyeline sahip olabileceğinden bahsedilmektedir.

Tablo 1 'nin devamı

Yıl	Yazar(lar)	Başlık	Açıklama
2015	Jozef Bucko, Dana Pařová, Martin Vejačka	Security and Trust in Cryptocurrencies	Bu çalışmada kriptografi, kripto para madenciliği, temel düzenlemeler, kripto paranın güvenliği araştırılmaktadır.
2016	Andrew Urquhart	The Inefficiency of Bitcoin	Bitcoin'in piyasa verimliliğini inceleyen bu çalışmada, bu konuda çeşitli testler uygulanmaktadır. Bitcoin'in verimsiz bir piyasada olduğunu ancak verimli bir piyasaya doğru hareket etme sürecinde olabileceği sonucuna varılmaktadır.
2017	Harald Vranken	Sustainability of Bitcoin and Blockchains	Bitcoin sisteminin kurulduğu olan blokzincir teknolojisini incelemekte, bu sistem için gerekli olan enerji tüketimin Bitcoin madenciliği donanımındaki gelişmeler hakkında bilgi vermektedir.
2017	Xiaoqi Li, Peng Jiang, Ting Chen, Xiapu Luo, Qiaoyan Wen	A survey on the security of blockchain systems	Bu çalışmada blok zinciri sistemlerini incelenmekte, güvenlik tehditleri, blok zinciri sistemlerinin geliştirilmesinde kullanılacak blok zinciri için güvenlik geliştirme çözümleri gözden geçirilmektedir.
2018	European Parliament Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies Prof. Dr. Robby HOUBEN, Alexander SNYERS	Cryptocurrencies and Blockchain - Legal context and implications for financial crime, money laundering and tax evasion	Avrupa Parlamentosu için hazırlanan bu raporda, kripto paraya hukuki bir perspektiften bakılmakta, finansal suç, kara para aklama ve vergi çerçevesinde incelenmektedir. Ayrıca kripto paranın piyasa değeri dünya çapında gelişeceği belirtilmekte ve gelecek AB için politika önerileri sunulmaktadır.
2018	Zibin Zheng, Shaoan Xie, Hong-Ning Dai, Xiangping Chen ve Huaimin Wang	Blockchain challenges and opportunities: a survey	Blockchain teknolojisini hem teknolojik hem de uygulama açısından inceleyen bu çalışma, tipik blok zinciri konsensüs algoritmalarını tanıtmakta, blok zinciri uygulamalarını gözden geçirmekte ve teknik zorlukların yanı sıra zorluklarla mücadeledeki son gelişmeleri tartışmaktadır.
2019	Yukun Liu, Aleh Tsyvinski, Xi Wu	Common Risk Factors In Cryptocurrency	Pazar, büyüklük ve devir hızını içeren üç faktörlü model ile Kripto para incelenmektedir.
2019	Reilly White, Yorgos Marinakis, Nazrul Islam, Steven Walsh	Is Bitcoin a currency, a technology-based product, or something else?	Bitcoin para birimleri, türevleri, teknoloji tabanlı ürünler ile karşılaştırılarak incelenmektedir.
2020	Omar Alqaryouti, Nur Siyam, Zainab Alkashri, Khaled Shaalan	Users' Knowledge and Motivation on Using Cryptocurrency.	Bu çalışma, yapılandırılmış görüşmeler yoluyla kullanıcıların kripto para birimini kullanma konusundaki bilgilerini ve motivasyonlarını anlamayı amaçlamaktadır.

Tablo 1'in devamı

Yıl	Yazar(lar)	Başlık	Açıklama
2020	European Commission, Regulation Of The European Parliament And Of The Council	Proposal for a on Markets in Crypto-assets, and amending Directive	Avrupa Komisyonunun raporunda kripto varlıkların mevcut finansal hizmetler mevzuatı kapsamında olmadığı belirtilmekte, düzenleyici işlemlerini tanımlayan sağlam bir yasal çerçeveye duyulan ihtiyacı belirtmektedir. Bunun yanı sıra, Kripto varlıklarının gelişimini ve daha geniş kullanımını teşvik etmek için, yenilikçiliği ve adilliği desteklemek için güvenli ve orantılı bir çerçeve oluşturmak gerekliliğine de işaret edilmektedir.
2020	European Commission EU Blockchain Observatory and Forum	EU blockchain ecosystem.	Bu raporda, kripto varlıklar ve blokzincir teknolojisi konusunda AB üye devletlerdeki teknolojik, piyasa ve düzenleyici gelişmelerin mevcut durum incelenmekte, ülke düzeyinde kısa "bilgi sayfaları" sağlanmaktadır. AB üye ülkeleri arasında uyumlu bir çerçeve geliştirme çabalarını desteklemek amaçlanmaktadır.
2020	Dimitrios Koutmos	Market Risk and Bitcoin Returns	Bitcoin getirilerini faiz oranları, borsa ve döviz piyasası, fiyat oynaklıkları faktörler bağlamında incelenmektedir.
2020	Francisco Colon, Chaehyun Kim, Hana Kim, Wonjoon Kim	The effect of political and economic uncertainty on the cryptocurrency market	Bu makale belirsizliğin kripto para piyasası üzerindeki etkisini araştırmaktadır.
2020	Walton, J.	Why We Use a New Currency: The Role of Trust and Control in Explaining the Perception and Usage of Bitcoin	Bu çalışma, kripto para algısının ve kullanımının altında yatan politika, sosyal ve ekonomik faktörleri açıklamayı amaçlamaktadır.
2020	Say Keat Ooi, Chai Aun Ooi, Jasmine A. L. Yeap, Tok Hao Goh	Embracing Bitcoin: users' perceived security and trust	Bu makale, kullanıcıların algılanan güvenlik ve güvenine yol açan temel güvenlik özelliklerini ve kullanımdaki rolünü incelemeyi amaçlamaktadır.
2020	De Nederlandsche Bank N.V	Central Bank Digital Currency Objectives, preconditions and design choices.	Finansal sistemi etkileyen yapısal bir reform niteliğinde olan dijital paranın amaçları, ilgili para politikası, sosyal etkisi, tasarım alternatifleri incelenmektedir.
2020	OECD	Taxing Virtual Currencies An Overview of Tax Treatments and Emerging Tax Policy Issues	OECD için hazırlanan rapor sanal para birimlerini, ilgili vergi politikalarını, blok zincir ağ mekanizmasının evrimini, merkezi olmayan finansın yükselişini incelemektedir.
2021	Ayana T. Aspembitova, Ling Feng, Lock Yue Chew	Behavioral structure of users in cryptocurrency market	Bu çalışma, kripto para piyasalarındaki kullanıcıların davranış kalıplarını incelemekte ve bu konuda bir metodoloji geliştirmektedir.

Tablo1'in devamı

Yıl	Yazar(lar)	Başlık	Açıklama
2021	Fred Steinmetz, Marc von Meduna, Lennart Ante, Ingo Fiedler	Ownership, uses and perceptions of cryptocurrency: Results from a population survey	Bu çalışma, kripto para birimi sahipliği, kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri, satın alma güdeleri ve kripto para birimlerinin popülaritesi ile ilgili konuları araştırmaktadır.
2021	Ahmed, E, Abenoh, N, Gafar, A.	Generations Y and X Perception Towards Bitcoin in Malaysia	Bu araştırma, X ve Y kuşağının Bitcoin algısını incelemektedir. Araştırma, hem anketten toplanan birincil verilere hem de geçerli kaynaklardan toplanan ikincil verilere dayalı olarak yürütülmüştür.

2.8.2. Yurtdışında Yayınlanan Önemli Akademik Çalışmalar ve Raporlar

Türkiye'deki ilk akademik çalışmalar 2015 yılından itibaren görülmeye başlamıştır. İlk yıllarda çıkan çalışmalar, daha çok kripto paraya hukuki ve uluslararası ilişkiler açısından bakmaktadır. Daha sonra yapılan çalışmalar ise daha çok kripto paranın muhasebeleştirilmesi ve vergilendirilmesi gibi konulara yöneliktir.

2015 yılında E. Armağan ve Y Bozkurt tarafından yayınlanan çalışmada elektronik ödeme yöntemleri değerlendirilmekte, Bitcoin ve Linden Doları incelenmektedir. F. Yıldırım'ın (2015) çalışmasında ise para tanımları, tarihi incelenmekte, Bitcoin ve Blok zincirin avantajları ve riskleri konusunda bilgi verilmektedir.

2016 yılında Sermaye Piyasası Kurulu, Araştırma Dairesi için A. Çarkacıoğlu tarafından hazırlanan rapor, kripto para konusundaki en kapsamlı çalışmalardan biridir. Bu raporda kripto-paranın her yerde, herkese anında ödeme imkanı sunan, merkezi olmayan dijital para olduğu, gizlilik ve anonimlik sağladığı belirtilmektedir. Bunun yanı sıra raporda blok-zincir teknolojisi konusunda da bilgi verilmektedir. Dünyada pek çok hükümetin Bitcoin'e karşı olumlu bakmakta ama aynı zamanda vatandaşlarını fiyat oynaklığı, merkezi bir otoriteye bağlı olmaması, fiziki varlığı olmaması konusunda uarmakta olduğu belirtilmektedir. B. A. Ateş (2016) yaptığı araştırmada kripto paraya olan ilginin artışının ve kullanımının yaygınlaşmasının vergi, hukuk ve muhasebe boyutunun da incelenmesini gerektirdiğini belirtmektedir. 2017 yılında Türkiye

Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından desteklenen ve B. Üzer tarafından yapılan Uzmanlık Yeterlik Tezinde ise sanal para birimleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmektedir

2018 yılında S. Karaoğlan, T. Arar ve O. Bilgin tarafından gerçekleştirilen çalışmada Türkiye’de kripto para piyasası hakkındaki farkındalığı ve tutumu ölçmek, kripto para kullanan işletmelerin motivasyonlarını incelemek amaçlanmıştır. İ. Metin ve E.Yakut (2018) tarafından yapılan “Kripto Para Girişimciliğinde Güven Faktörü Üzerine Bir Araştırma” başlıklı çalışma ise Türkiye’de tüketicilerin kripto paralara olan güveni ve yatırımları arasındaki ilişki incelemektedir. K. Cengiz, 2018 yılında gerçekleştirdiği çalışmasında Bitcoin’in tarihsel süreci, özellikleri, avantaj ve dezavantajlarını incelemiştir. Bitcoin’in merkezi bir otorite tarafından denetlenmediğini, ancak bir gelir olarak kabul edildiğini ve tüm dünyada vergilendirilmesinin tartışıldığını belirtmiştir. H. Alpago (2018) çalışmasında kripto-para teknolojisinin, mevcut para ve ödeme araçlarına alternatif olabileceğini, gelecekte geleneksel uygulamalarının yerini alabileceğini belirtmiştir. Z. Turan (2018) çalışmasında Bitcoin’i incelenmiş, ortaya çıkışı ve sistemi hakkında bilgi vermiştir.

2019 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı’nda görev yapan . Demirkol tarafından hazırlanan raporda, kripto paranın tanımı yapılmakta, hukuki statüsü ve vergilendirilmesi incelenmektedir. 2020 yılında ise Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Sektörel Araştırma ve Strateji Geliştirme Dairesi tarafından “Kripto Para Araştırma Raporu” yayınlanmıştır.

Tablo 2

Yurtiçinde yayınlanan önemli akademik çalışmalar ve raporlar

Yıl	Yazarlar	Başlık	Açıklama
2015	Ebru Armağan, Yüksel Bozkurt	Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış	Bu çalışmada, elektronik ödeme yöntemleri genel olarak değerlendirilmekte, Bitcoin ve Linden Doları detaylı olarak incelenmekte, avantaj ve dezavantajları, dünyadaki ve Türkiye'deki uygulamalar belirtilmektedir.
2015	Fatih Yıldırım	Kripto Paralar, Blok Zinciri Teknolojisi ve Uluslararası İlişkilere Muhtemel Etkileri	Bu çalışmada, kripto paraların yaygınlaşması, tarihi, blok zinciri teknolojisi, güvenliği, uluslararası sisteme olası etkileri incelenmiştir

Tablo 2'nin devamı

Yıl	Yazarlar	Başlık	Açıklama
2016	Sermaye Piyasası Kurulu, Araştırma Dairesi Raporu Abdurrahman Çarkacıoğlu	Kripto-Para Araştırma Raporu	Bu çalışmada, Kripto paraların özellikleri incelenmekte, blok zincir teknolojisi hakkında bilgi verilmekte, dünyadaki hükümetlerin Bitcoin'e bakışı ve risk unsurları açıklanmaktadır.
2016	Burcu Aslantaş Ateş	Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi	Bu çalışmada kripto para birimleri, şifrelenmesi, muhasebe işlemleri incelenmiştir.
2017	Bilal Göde, Habib Küçükşahin	Kripto Para Birimlerinin Kayıtdışı Ekonomi Üzerine Etkileri; Bitcoin Örneği	Bu çalışmada bir devlet, kurum ya da kuruluşa ait olmayan ve "blok zincir" teknolojisi üzerinde kurulan para birimleri incelenmektedir. Kripto para kayıt dışı ekonomi de önemli yer tutabileceği belirtilmekte ve bu konu irdelenmektedir.
2017	Betül Üzer Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Uzmanlık Yeterlik Tezi	Sanal Para Birimleri	Bu çalışma, sanal para birimleri alanındaki gelişmeleri özetlemekte, sanal para birimlerini teknoloji, altyapı, fayda, risk, madencilik faaliyetleri gibi farklı açılardan ele almaktadır.
2018	SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı- Şerif Dilek	Blockchain Teknolojisi Ve Bitcoin	Bu çalışmada, küresel olarak ilgi çeken Bitcoin ve diğer kripto paraların analizi yapılmış, tarih, Blok zincir teknolojisi, üretimi ve çevresel boyutları incelenmektedir.
2018	Hasan Alpago	Bitcoin'den Selfcoin'e Kripto Para	Bu makalede, Bitcoin ve benzeri kripto paraların yapıları, işlevleri ve mevcut para sistemi içerisindeki yeri ve önemi karşılaştırmalı ve analitik bir şekilde değerlendirilmiştir.
2018	Kadir Cengiz	En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin	Bu çalışmada, Bitcoin'in tarihsel süreci, özellikleri, diğer paralardan farklılıkları, avantaj ve dezavantajları incelenmektedir.
2018	Zübeyir Turan	Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para ve Kullanım Alanları	Bu çalışmada, Bitcoin ve dijital paraların ortaya çıkışı, sistemi incelemiş ve Türkiye ve diğer ülkelerdeki kullanım alanı hakkında bilgi verilmiştir.
2018	Serhat Karaoğlan, Tayfun Arar, Onur Bilgin	Türkiye'de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları	Bu çalışmada, Türk toplumunun kripto para piyasası hakkındaki farkındalık ve tutumunu ve Türkiye'deki kripto para kullanan işletmelerin motivasyonlarını incelenmiştir.

Tablo 2'nin devamı

Yıl	Yazarlar	Başlık	Açıklama
2018	İsmail Metin Enis Yakut	Kripto Para Girişimciliğinde Güven Faktörü Üzerine Bir Araştırma	Bu çalışmada, Türkiye'deki tüketicilerin kripto paralara olan güveni ve yatırımları arasındaki ilişki incelenmiştir.
2018	Müge Çetiner	Bitcoin (Kripto Para) ve Blok Zincirin Yeni Dünyaya Getirdikleri”	Bu çalışmada, sanal para birimlerinin getirdiği bir ekonomik düzen incelenmekte, diğer ödeme araçlarıyla karşılaştırılması yapılmakta, konunun tarihsel gelişimi, avantaj ve dezavantajları, kullanım alanları hakkında bilgi verilmektedir.
2018	Şahin Çetinkaya	Kripto Paraların Gelişimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi .	Merkezi bir kurum tarafından yapılan paraya alternatif olan kripto paralar incelenmekte, bir yatırım aracı olarak da kullanılan kripto paraların gelişimi hakkında bilgi verilerek SWOT analizi yapılmaktadır.
2019	Bariş Alınacıık	Kripto Paraların Dünya Ve Türkiye'deki Güncel Durumu Üzerine Bir İnceleme	Bu çalışmada, Bitcoin tanımlanarak kripto para ekosisteminin tarihsel gelişimi incelenmekte, dünyada ve Türkiye'de yaşanan son gelişmeler araştırılmaktadır.
2019	Mustafa İşgör	Kripto para birimi olan Bitcoin ve Blockchain teknolojisinin ortaya çıkışı bugüne kadarki gelişim süreci ile gelecekteki durumu	Bu tezde, Bitcoin ve Blokzincir teknolojisinin ortaya çıkışı, gelişim süreci incelenmiş ve gelecekteki durumu analiz edilmeye çalışılmıştır.
2019	Yahya Ekiz	Bir ödeme aracı Olarak Kripto Para Birimlerinin gelişimi ve Türkiye'de Vergilendirilmesi	Bu tezde, ülkelerin kripto paraların vergilendirilmesi konusundaki çalışmaları incelenmiş, Türk Vergi Sistemi'nin ne şekilde etkileneceği, kripto paraların finans sektöründe yarattığı değişimin dinamikleri ve geleceği konuları ele alınmıştır.
2019	Zafer Demirkol Hazine ve Maliye Bakanlığı, Vergi Raporu	Kripto Para: Tanımı, Hukuki Statüsü Ve Vergilendirilmesi	Bu çalışmada, Bitcoin'in işleyiş mekanizması, kripto paraların ödeme aracı olarak kullanımı, hukuki statüsü, kripto paraların Türk Vergi Kanunları ı karşısındaki durumu incelenmiştir.
2020	Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu	Kripto Para Araştırma Raporu	Bu raporda, dijital para ve dijital paranın tarihi ile ilgili bilgi verilmekte, piyasadaki mevcut kripto paralar ve özellikleri detaylı olarak anlatılmaktadır. Ayrıca, kripto para teknolojisinin detayları ve kullanım alanları incelenmekte, dünyada ve Türkiye'deki durumu değerlendirilmektedir.

Tablo 2'nin devamı

Yıl	Yazarlar	Başlık	Açıklama
2020	Betül Altay Topcu, Sevgi Sumerli Sarıgül	Dünyada ve Türkiye'de Blok Zinciri Teknolojisi: Finans Sektörü, Dış Ticaret ve Vergisel Düzenlemeler Üzerine Genel Bir Değerlendirme	Bu çalışmada, blok zincir teknolojisi, uygulamaları, gelişimi, kullanıldığı alanlar incelenmiş, dünyada ve Türkiye'deki durumu açısından değerlendirilmiştir.
2021	Nurullah Uçkun, Lokman Dal	Kripto Para Yatırımcılarında Finansal Risk Toleransı	Bu çalışmada, kripto para finansal risk toleransları belirlenerek risk gruplarına göre sınıflandırılmış, yatırımcılarının demografik özellikleri, yatırım profilleri incelenmiştir.
2021	Dilan Dayana	Kripto Para Birimleri ve Türkiye'deki Yasal Uygulamaları	Bu çalışma, piyasalarda en çok kullanılan kripto paraların tanımları yapılmış, özellikleri açıklanmış, Türkiye'deki yasal düzenlemeler ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.
2021	Cansu Kaya, İsmail Topaloğlu	Kripto Paraların Gelişimi Ve Türk Hukukundaki Yansımaları	Bu çalışmada, kripto paralar ile ilgili piyasadaki talep, fiyatlarda hareketlilik, vergilendirme, kripto paralardan doğan uyumsuzluklar, kripto varlık piyasası ile ilgili Türk hukuk sisteminde yasal düzenlemeler yapılması konusu incelenmiştir.
2021	Buse Topaloğlu	Kripto Paraların Devlet Otoriteleriyle Entegrasyonu	Bu çalışmada, kripto paralara olan yüksek talep nedeniyle, ülkelerin belli bir düzenlemeye gitmesinin gerekliliği belirtilmiş, ve uygun yasal düzenlemeler üzerinde durulmuştur. Devletlerle kripto paralar arasındaki entegrasyon sürecinin kolaylaşması ve hızlanmasını sağlanması konusunda öneriler getirilmiştir.
2021	Zeynep Kılavuz ve Beyza Günsel (Mondaq / BTS & Partners)	Turkey: Kripto Paralar Ve Vergilendirilmesine İlişkin Değerlendirmeler	Bu çalışmada, kripto paralar konusunda uluslararası uygulamalar incelenmiş, Türkiye'de ne şekilde vergilendirilebileceğine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

2.8.3. Kamuoyu Araştırmaları

Dünyada ve Türkiye’de kripto para konusunda halkın bilgi, tutum ve güvenine yönelik çeşitli kamuoyu araştırmaları da yapılmıştır. Bu konuda yapılan önemli araştırmaların listesi aşağıda sunulmaktadır:

Tablo 3

Kamuoyu Araştırmaları

Tarih	Kamuoyu Araştırmayı Yapan Kurum	Araştırmanın Başlığı	Açıklama
2018	Twentify	Kripto Para Birimleri Algı & Güven Araştırması	Bu kamuoyu araştırması, őrük halkının kripto para birimlerine karşı tutum ve kullanımını araştırmaktadır ve 965 tüketicinin katılımı ile gerçeleştirilmiştir.
2018	Bank of Canada	2018 Bitcoin Omnibus Survey: Awareness and Usage	Kanada Merkez Bankası, Bitcoin ve diğer kripto varlıkların benimsenmesi ve kullanılması hakkında 2018 yılında kamuoyu araştırmaları gerçeleştirilmiştir.
2018	Foley & Lardner LLP	2018 Cryptocurrency Survey	Bu anket alışması, ABD’de ikamet eden, yaşları 20-50 arasında değişen, 62 profesyonel (yatırımcı, yönetici, danışman, avukat, tüccar, mühendis vb.) ile gerçeleştirilmiştir.
2020	Edelman Trust Barometer	Special Report: Trust in Cryptocurrency	28 farklı őrükde, evrimii anket yoluyla toplamda 34.000’den fazla yanıtlayan ile kamuoyu araştırması gerçeleştirilmiştir.
2021	Financial Conduct Authority, UK	Cryptoasset consumer research 2021	Bu kamuoyu araştırması, sürekli büyüyen kripto para piyasasını, kamu ilgisini, sahiplenme ve farkındalığı incelemektedir.
2021	Paribu & Akademetre	Kripto Para Bilinirlik Ve Algı Araştırması	Bu kamuoyu araştırması, Türkiye’de kriptoparanın bilinirliğini, algısını ve kripto paralara dair beklenti ve motivasyonları tespit etmek için 12 ilde gerçeleştirilmiştir.

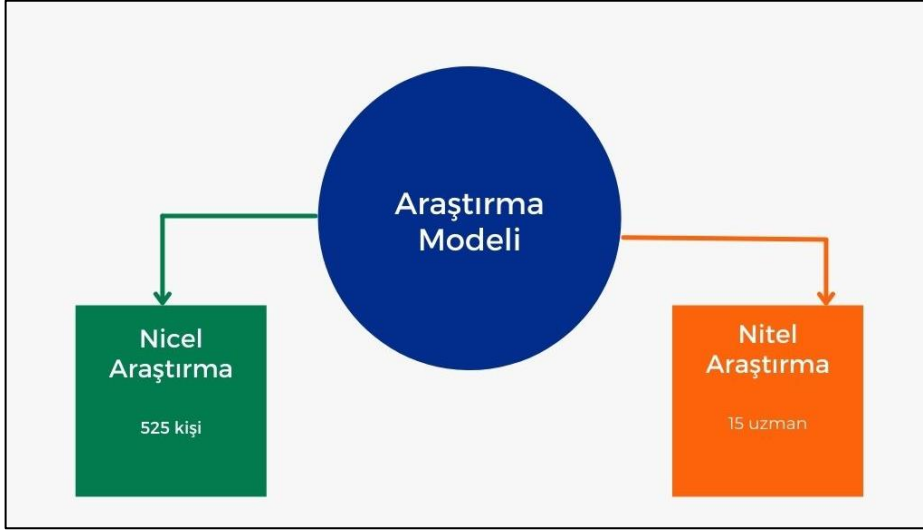
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Bu araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri uygulanmıştır. Nicel araştırma, kolayda örnekleme yöntemi ile 525 kişi ile anket yapılarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma ise kripto para konusunda uzman 15 kişi ile önceden hazırlanmış, açık uçlu sorular içeren görüşme formu kullanılarak yapılmıştır.

3.1 . Araştırmanın Modeli

Araştırmanın amacı, Türkiye’deki halkın kripto para hakkındaki bilgi düzeyini ve kripto paraya olan güven derecesi ölçmektir. Bu bağlamda, araştırma modeli aşağıdaki şekilde oluşturulmuştur.

Şekil 3. Araştırma modeli

3.2. Nicel Araştırma

Nicel araştırma konuyu istatistikî açıdan inceleyen, ölçümleyen ve sayısal olarak objektif biçimde ortaya koyan ve analiz edilmesini sağlayan araştırmalardır. Öncelikle, bu

alanda yapılan nicel araştırmalar incelenmiş, bir yol haritası oluşturulmuştur. Daha sonra veriler anket yöntemi kullanarak toplanmıştır. Anket formu, literatür tarafından güvenliği ve geçerliliği kabul edilen ölçeklerden faydalanılarak hazırlanmış ve araştırma değişkenlerinin ölçülmesi sağlanmıştır.

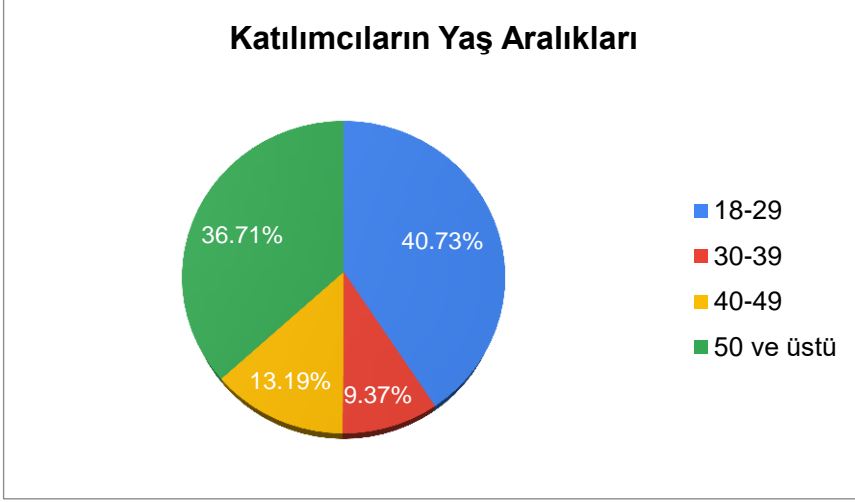
3.2.1. Nicel Araştırmanın Evren ve rneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri kişiler oluşturmaktadır. Bu araştırmada ‘‘Kolayda rnekleme’’ yöntemi uygun görülmüş ve toplam 525 kişi ile evrimii platformda anket uygulanmıştır. Veriler 29 Ocak 2022 ve 22 şubat 2022 tarihleri arasında toplanmış ve çalışmaya 342 erkek ve 183 kadın olmak üzere toplam 525 kişi katılmıştır. Anket yanıtları incelenmiş ve katılımcılardan 2 kişinin anket sorularını tam olarak yanıtlamadığı anlaşılmış, bu anketler elenerek veriler 523 katılımcı üzerinden oluşturulmuştur. Katılımcılara ait **demografik zelikler** aşağıda sunulmaktadır:

şekil 4. Katılımcıların cinsiyeti

Nicel araştırma katılımcıların +32’si kadın, %66’i ise erkektir. İlerleyen aşamalarla, araştırmaya verilen bazı yanıtlar cinsiyete göre de incelenerek sunulmaktadır.

Şekil 5. Katılımcıların yaş grupları

Araştırma katılımcıların % 40,73'ü 18-19 yaş grubuna dahildir. 30-39 yaş grubuna dahil olanların oranı %9,37 olup, 40-49 yaş grubuna dahil olanlar %13,19, 50+ yaş grubuna dahil olanlar ise %36,71 oranındadır.

Tablo 6

Katılımcıların gelir düzeyi

Gelirim yok	11,66%
2000 ve altı	2,49%
2001-4260	9,94%
4261-6000	14,91%
6001- 8000	13,19%
8001-10000	10,71%
10000+	37,09%
GENEL TOPLAM	100,00%

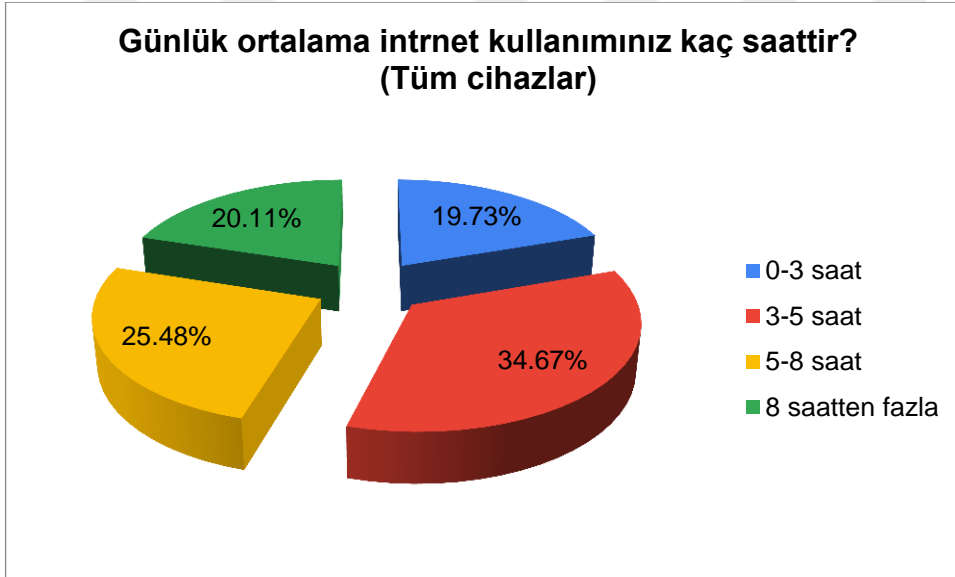
Araştırma katılımcıların gelir dağılımı incelendiğinde, oldukça yaygın olduğunu görmekteyiz. Aylık geliri 2000 altı ve geliri olmayanların toplamı, %13,93 iken, 2001-4260 TL (asgari ücret) arasında olanlar % 9,94, aylık geliri 4261-6000 TL arasında olanlar %14,91, aylık geliri 6001-8000 arasında olanlar % 13,19, aylık geliri 8000 -10000 TL arasında olanlar % 10,71 oranındadır. Aylık geliri 10 000 + TL olanların oranı ise 37,09'dur.

Tablo 7

Katılımcıların eğitim düzeyi

İlköğretim mezunu	2,29%
Lise mezunu	11,85%
Önlisans mezunu	8,80%
Lisans mezunu	58,89%
Lisansüstü mezunu	18,16%
Genel Toplam	100,00%

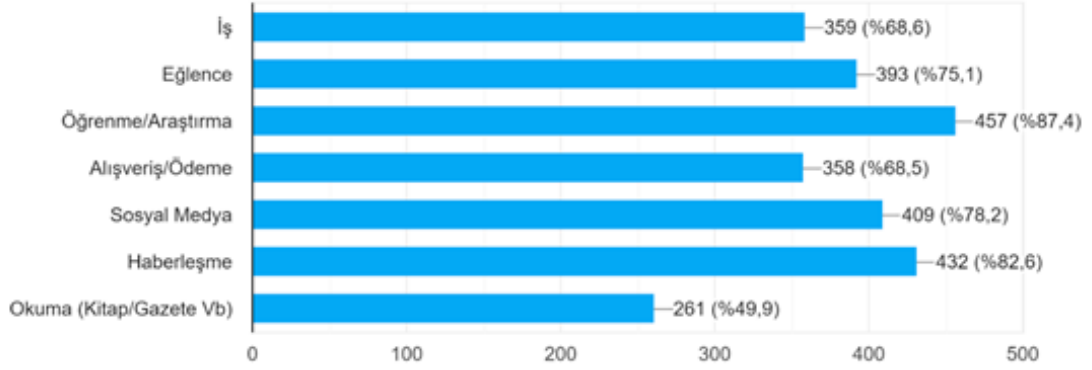
Kripto para ile ilgili bilgilerin daha çok internet üzerinden ve sosyal medya aracılığıyla dağıldığı öngörüldüğü için katılımcıların internet kullanımı konusunda da veri toplanmıştır. Araştırma katılımcılarının bu konuya verdikleri yanıtlar aşağıdaki gibidir:

Şekil 6. Katılımcıların günlük internet kullanımı

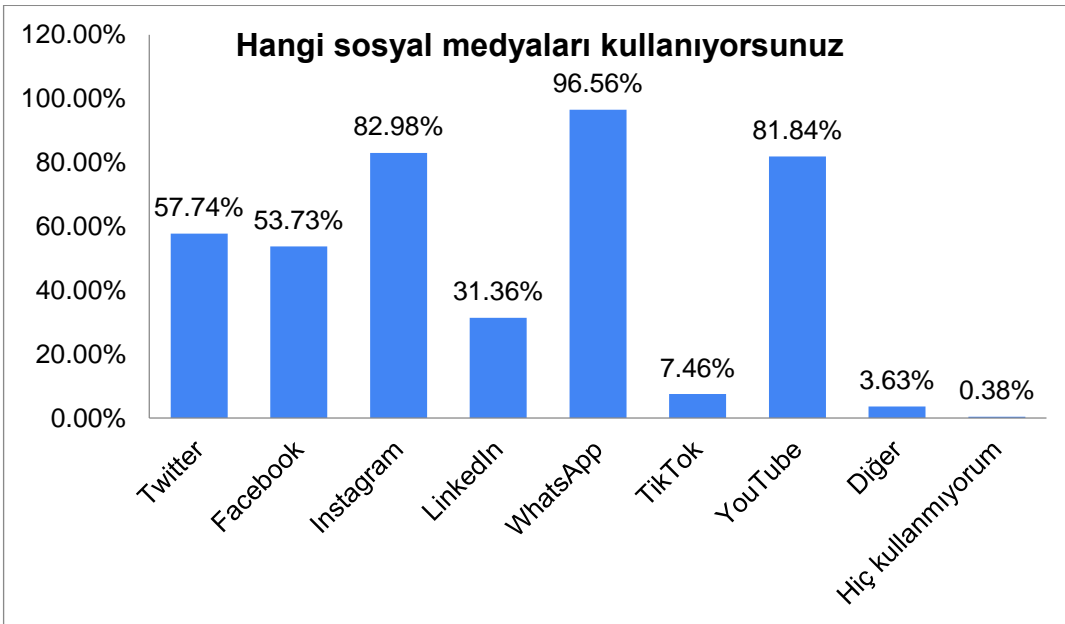
Katılımcıların %34,67'sinin günde 3-5 saat arasında internet kullanmaktadır. Günde 5-8 saat arasında kullananların oranı %25,48, 8 saatten fazla kullananların oranı %20,11, 0-3 saat arasında kullananların oranı ise %19,73'dür.

İnterneti genel kullanma amacınız nedir? Birden fazla cevap işaretleyebilirsiniz.

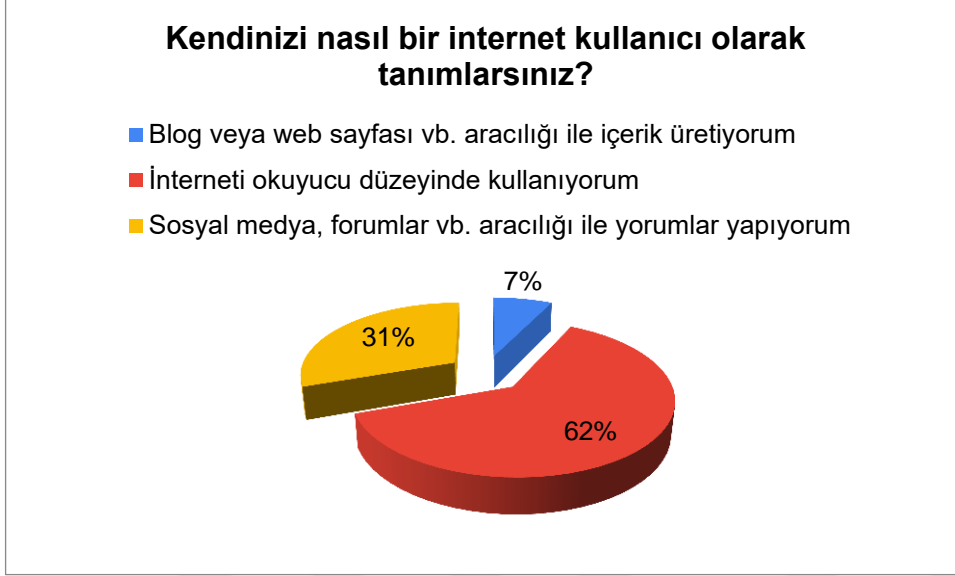
Şekil 7. Katılımcıların interneti genel kullanım amacı

Bu soruda, katılımcılara çoklu yanıt verme imkanı tanınmıştır. Öğrenme, araştırma için kullananlar %87,4'lık bir kesimi oluşturmaktadır. Haberleşme için kullananlar %82.6 oranında, sosyal medya için kullananlar %78,2 oranında, eğlence için kullananlar %75,1 oranında, iş için kullananlar %68,6 oranında, alışveriş/ödeme için kullananlar ise %68,5 oranındadır. Bunun yanı sıra, okuma (kitap/gazete) için kullananların oranı ise %49,9'dur.

Şekil 8. Katılımcıların sosyal medya kullanım oranları

Bu soruda da katılımcılara çoklu cevap verme imkanı sağlanmıştır. Katılımcıların çok büyük bir bölümü (%96,56) WhatsApp kullandığını belirtmiştir. %82,98'lik kesim Instagram kullanmakta, %81,84'lük grup YouTube kullanmaktadır. %57,74'lük kesim Twitter kullanırken, Facebook kullananların oranı ise %53,73'dür.

Şekil 9. Katılımcıların internet kullanma düzeyi

Katılımcılara kendilerini nasıl bir internet kullanıcısı olarak tanımladıkları sorulmuştur. %62'si interneti okuyucu düzeyinde kullandığını belirtmiştir. Sosyal medya, forumlar aracılığıyla yorumlar yapıp, interaktif şekilde kullananların oranı ise %31'dir. Yalnızca %7 oranında bir kesim blog veya web sayfası aracılığıyla içerik üretmektedir.

3.2.2.Nicel Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Bu araştırmada veriler anket yöntemi kullanarak toplanmıştır. Anket formu, literatür tarafından güvenliği ve geçerliliği kabul edilen ölçeklerden faydalanılarak hazırlanmış ve araştırma değişkenlerinin ölçülmesi sağlanmıştır. Anket formlarının kullanılması konusunda akademik çalışma sahiplerinden gerekli izinler alınmıştır.

Kripto para konusunda bilgi düzeyini ölçebilmek amacıyla S. KARAOĞLAN , T. ARAR , O. BİLGİN tarafından (2018) yapılan “*Türkiye’de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları*” çalışmalarındaki anket kullanılarak sorular hazırlanmıştır. Bilgi ve farkındalık düzeyi değişkeni 11 soru ile ölçülmüştür, bunların 8 tanesi 5’li Likert ölçeğine göre oluşturulmuştur. Bu ölçeğin güvenilirliği Cronbach’s alpha testi ne göre $\alpha=0,791$ olarak belirtilmektedir.

Kripto paraya olan güven derecesini ölçebilmek amacıyla ise İ. METİN ve E. YAKUT tarafından gerçekleştirilen (2018) “*Kripto Para Girişimciliğinde Güven Faktörü Üzerine Bir Araştırma*” çalışmasındaki 5’li Likert ölçeği ile oluşturulan 7 soru kullanılmıştır. Bu ölçeğin Cronbach Alpha’sı $\alpha=0.832$ olarak belirtilmektedir.

Anket formu aşağıdaki bölümlerden oluşmaktadır :

- Demografik sorular : 4 soru
- İnternet kullanımı : 4 soru
- Bilgi / farkındalık / tutum : 11 soru
- Güven : 7 soru

Çevrimiçi olarak alınan yanıtlar incelenmiş, tamamlanmayan anketler elenmiş, açık uçlu soruların yanıtları ise sınıflandırılmıştır.

3.3. Nitel Araştırma

Nitel araştırma, sayısal nitelikte olmayan ama daha derin ve özgün bilgiler elde etmeyi amaçlayan, verileri ölçmekten daha çok tanımlamaya yönelik bir araştırma yöntemidir. Bu tezde nitel araştırma için gerekli temel süreçler takip edilerek uzmanlar ile iletişim kurulmuş, bilgi toplanmış, sınıflandırılmış ve analiz edilmiştir.

3.3.1. Nitel Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Kripto para konusunda uzman 15 kişi ile önceden hazırlanmış, açık uçlu sorular içeren görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Bu kişiler bankacılar, kripto para madenciliği yapan kişiler, bu konuda çalışan akademisyenler, banka denetçisi, kripto para alım/satımı yapan trader, finans ve yatırım danışmanı, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşu yetkilisinden oluşmaktadır. Anonimliği sağlamak amacıyla, araştırmada yer alan uzmanlara “U” ile başlayan bir kod adı verilmiş ve bulgular ve analiz alanında yer alan uzman yorumları bu Kod Adı kullanılarak belirtilmiştir. Uzmanların alanları aşağıdaki gibidir.

Tablo 14

Uzman bilgileri

Uzman Kodu	Açıklama
U1	Özel bankada yönetici
U2	Özel bankada yönetici
U3	Özel bankada çalışan
U4	Ekonomist
U5	Akademisyen
U6	Akademisyen
U7	Özel bankada çalışan
U8	Trader
U9	Özel banka çalışanı
U10	Finans ve yatırım danışmanı

U11	Denetçi
U12	Ödeme hizmetleri ve elektronik para kuruluşu yetkilisi
U13	Akademisyen
U14	Kripto para madencisi
U15	Kripto para madencisi

3.3.2. Nitel Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Kripto para konusunda uzman 15 kişi ile açık uçlu sorular içeren görüşme formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu hazırlanmadan önce araştırma konusu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Veriler 28 Ocak 2022 ile 1 Mart 2022 tarihleri arasında toplanmıştır. Görüşme yapılan kişilere, araştırmanın amacı açıkça anlatılmıştır.

Görüşmede uzmanlara yöneltilen sorular aşağıdaki gibidir :

1. Sizce kripto para halk tarafından biliniyor mu, bir farkındalık var mı? Eğer yeterince bilinmiyorsa nedenleri nelerdir?
2. Sizce halk kripto paraya güveniyor mu? Güvenmiyorsa bunun nedenleri nelerdir?
3. Gelecek 10 yıl içinde kripto paranın dünyada ve Türkiye’de nasıl bir yol alacağını öngörüyorsunuz?

Halkın kripto para ilgi düzeyi ve güveni hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

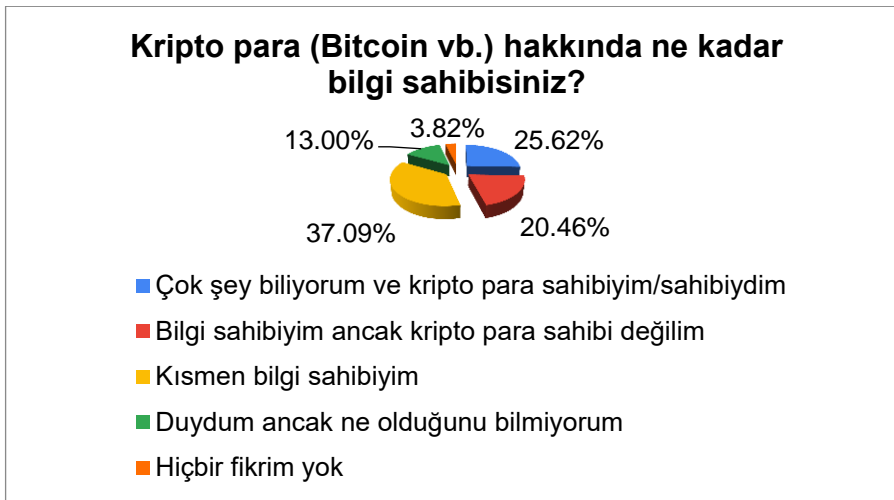
ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde nicel ve nitel araştırmaların bulguları detaylı olarak açıklanmaktadır. Nicel araştırmada elde edilen bulgular grafikler ve tablolar yardımıyla detaylandırılmıştır. Nitel araştırmada ise kripto para konusunda uzman kişilerin görüşlerine ilişkin veriler toplanmış, sınıflandırılmıştır ve ayrıntılı olarak sunulmaktadır.

4.1. Nicel Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Kripto para konusunda bilgi, farkındalık ve tutum düzeyini ölçen 11 soru sorulmuştur. Elde edilen bulgular aşağıdaki gibidir.

“Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?” sorusunu katılımcıların %25,62’i “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” şekliiden yanıtlamıştır. “Bilgi sahibiyim ama kripto para sahibi değilim” diyenlerin oranı ise %20,46’dır. Kısmen bilgi sahibi olanlar en büyük topluluğu oluşturmaktadır ve %37,09 oranındadır. Bunun yanı sıra, “Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum” diyenler %13,00 iken, hiçbir fikri olmayanların oranı ise % 3,82’dir.

Şekil 10. Kripto para konusunda bilgi düzeyi

Kripto para konusunda bilgi düzeyinin demografik faktörlere göre dağılımı ise aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 8

Bilgi düzeyinin yaşa göre değerlendirilmesi

	Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim	Bilgi sahibiyim ancak kripto para sahibi değilim	Kısmen bilgi sahibiyim	Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum	Hiçbir fikrim yok
18-29	49,25%	38,32%	42,27%	29,41%	20,00%
30-39	13,43%	10,28%	8,76%	2,94%	5,00%
40-49	17,16%	12,15%	8,76%	17,65%	20,00%
50 ve üstü	20,15%	39,25%	40,21%	50,00%	55,00%
Genel Toplam	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Bu tablodan anlaşılacağı üzere, kripto para hakkında bilgi sahibi olma oranı 18-29 yaş grubunda en yüksektir. “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” diyenlerin oranı 18-29 yaş grubunda % 49,25 iken, 50+ yaş grubunda bu oran %20,15’e düşmektedir. Benzer şekilde “Hiçbir fikrim yok” diyenlerin oranı 18-19 yaş grubunda %20 iken, 50+ yaş grubunda % 55’e ulaşmaktadır. Bu durum kripto paranın yeni, teknolojik, dijital bir ürün olması, yeni neslin teknolojiye ve yeniliğe daha çabuk ve yatkın olması ancak 50+ yaş grubunda zorluk yaşanması ile açıklanabilir.

Tablo 9

Bilgi düzeyinin cinsiyete göre değerlendirilmesi

	Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim	Bilgi sahibiyim ancak kripto para sahibi değilim	Kısmen bilgi sahibiyim	Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum	Hiçbir fikrim yok
Erkek	84,33%	72,90%	61,86%	48,53%	50,00%
Kadın	15,67%	27,10%	38,14%	51,47%	50,00%
Genel Toplam	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Bilgi düzeyinin cinsiyete göre sınıflandırıldığı yukarıda yer alan tabloda , “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” diyenlerin % 84,33’ünün Erkek olduğu,

% 15,67'sinin ise Kadın olduğu görülmektedir. Bu bulgu, kripto paraya erkeklerin ilgisinin daha fazla olduğunu göstermektedir.

Tablo 10

Bilgi düzeyinin eğitime göre değerlendirilmesi

	Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim	Bilgi sahibiyim ancak kripto para sahibi değilim	Kısmen bilgi sahibiyim	Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum	Hiçbir fikrim yok
İlköğretim mezunu	2,24%	0,93%	2,06%	5,88%	
Lise mezunu	11,19%	11,21%	10,82%	19,12%	5,00%
Önlisans mezunu	11,94%	9,35%	7,73%	4,41%	10,00%
Lisans mezunu	55,97%	59,81%	64,43%	47,06%	60,00%
Lisansüstü mezunu	18,66%	18,69%	14,95%	23,53%	25,00%
Genel Toplam	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Araştırmada “Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?” sorusuna yanıt verenlerin eğitime göre değerlendirilmesi ise yukarıda tabloda sunulmaktadır. Buna göre, “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” diyenlerin % 55,97'si lisans mezunudur. Bu konudaki oran ilköğretim mezunları arasında yalnızca % 2.24 oranındadır.

Tablo 11

Bilgi düzeyinin gelire göre değerlendirilmesi

Gelir seviyesi (Aylık TL)	Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim	Bilgi sahibiyim ancak kripto para sahibi değilim	Kısmen bilgi sahibiyim	Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum	Hiçbir fikrim yok
Gelirim yok	8,96%	10,28%	13,92%	14,71%	5,00%
2000 ve altı	2,24%	0,93%	3,09%	4,41%	
2001-4260	7,46%	12,15%	8,76%	17,65%	
4261-6000	13,43%	19,63%	15,98%	5,88%	20,00%
6001- 8000	11,19%	14,02%	13,92%	14,71%	10,00%
8001-10000	9,70%	9,35%	12,37%	7,35%	20,00%
10000+	47,01%	33,64%	31,96%	35,29%	45,00%
Genel Toplam	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?” soruna yanıt veren katılımcıların aylık gelirlerine göre değerlendirilmesinde, “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” diye yanıt verenlerin % 47,01’sinin aylık gelirinin 10 000 TL ve üstü olduğu görülmektedir. Bu bulgu yüksek gelir seviyesinin kripto para sahipliği yada kripto paraya ilgi gösterilmesi konusunda etkili olduğuna işaret etmektedir.

Tablo 12

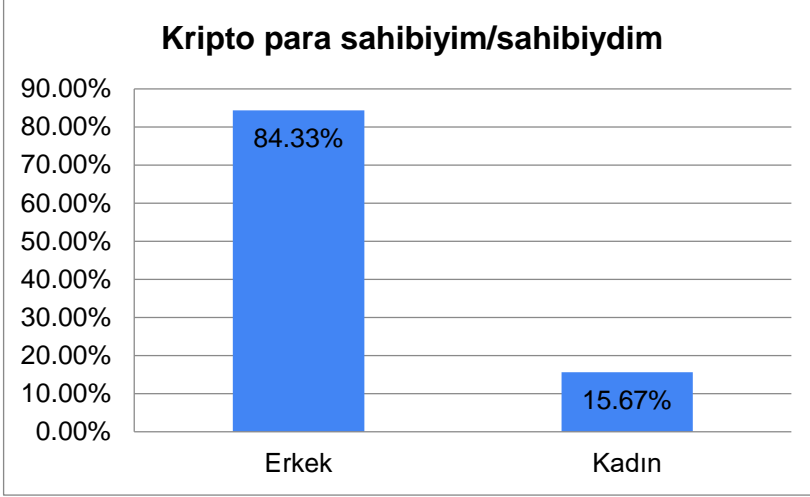
Bilgi düzeyinin internet kullanımına göre değerlendirilmesi

Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?	Günlük İnternet Kullanımı			
	0-3 Saat	3-5 Saat	5-8 Saat	8 saatten fazla
Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim	17,48%	22,65%	25,56%	39,05%
Bilgi sahibiyim ancak kripto para sahibi değilim	11,65%	20,99%	25,56%	21,90%
Kısmen bilgi sahibiyim	44,66%	38,12%	33,83%	32,38%
Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum	19,42%	14,92%	11,28%	5,71%
Hiçbir fikrim yok	6,80%	3,31%	3,76%	0,95%
Genel Toplam	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

“Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?” sorusuna yanıt veren katılımcıların internet kullanımına göre değerlendirilmesinde ise, 8 saatten fazla internet kullananlar arasında “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” diyenlerin % 39,05 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. 0-3 saat internet kullananlar arasında bu oran % 17,48’e düşmektedir. Bu bulgu, kripto para ile bilginin internet bağlantılı platformlar aracılığıyla yayıldığı konusundaki öngörümüze uygun düşmektedir.

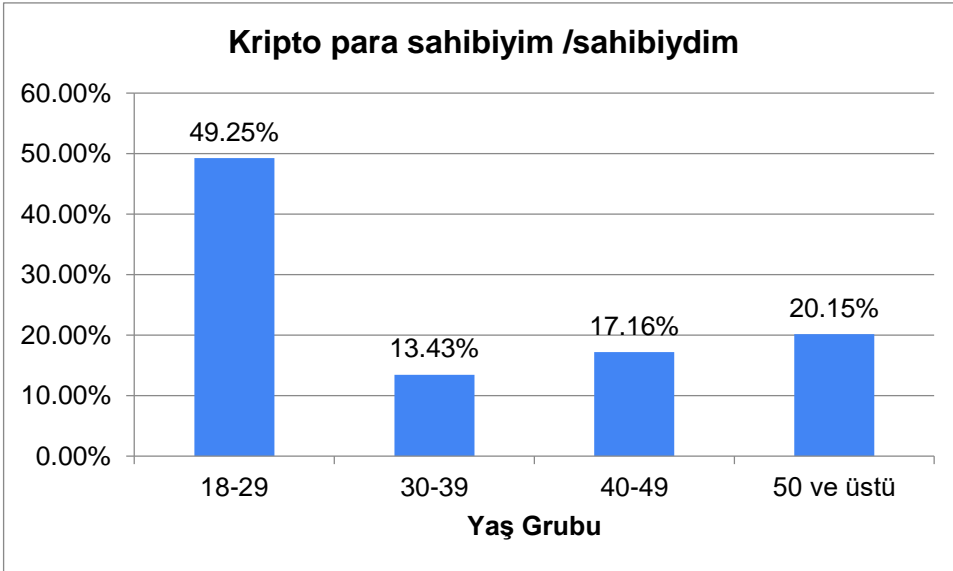
Kripto para sahipliği değişkenini incelemek için “Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?” sorusuna “Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim” şekilde yanıt verenler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Aşağıdaki grafikten de görülebileceği gibi, kripto para sahibi olanların (şu anda yada geçmişte) büyük bir çoğunluğu Erkek tir (%84,33). Kadınların oranı ise yalnızca %15,67’dir. Bu da kripto para ile daha çok erkelerin ilgilendiğini göstermektedir.

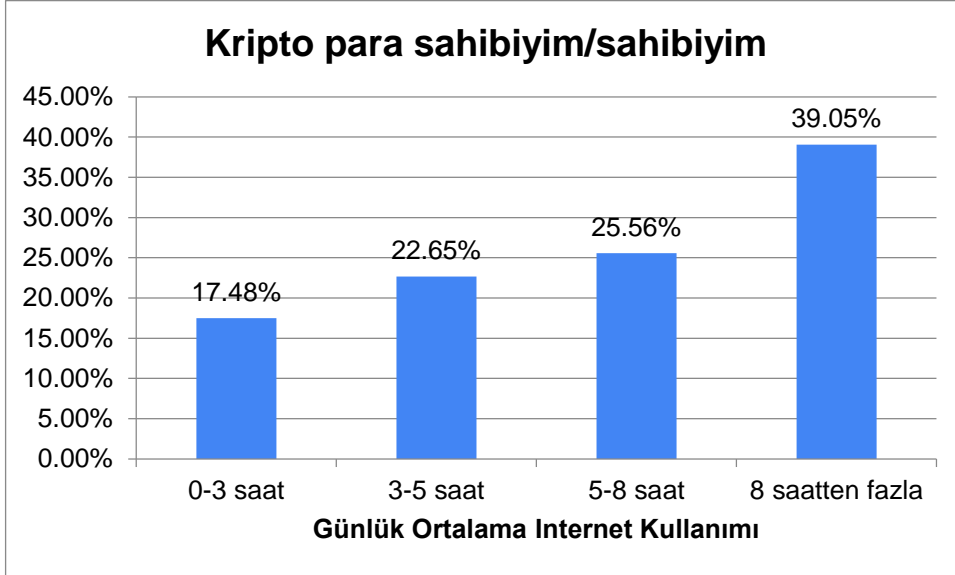
Şekil 11. Kripto para sahibi olanların cinsiyete göre değerlendirilmesi

Kripto para sahibi olanların (şu anda yada geçmişte), % 49,25'i 18-19 yaş grubundadır. Bu oran orta yaş gruplarında düşmekte (30-19 = 13,43, 40-49=17,16) ancak 50+ yaş grubunda biraz yükselmektedir. Bunun nedeni 50+ yaş grubunda gelir seviyesinin artması ve farklı yatırımlar deneme için gerekli finansal gücün olması şeklinden yorumlanabilir.

Şekil 12. Kripto para sahibi olanların yaşa göre değerlendirilmesi

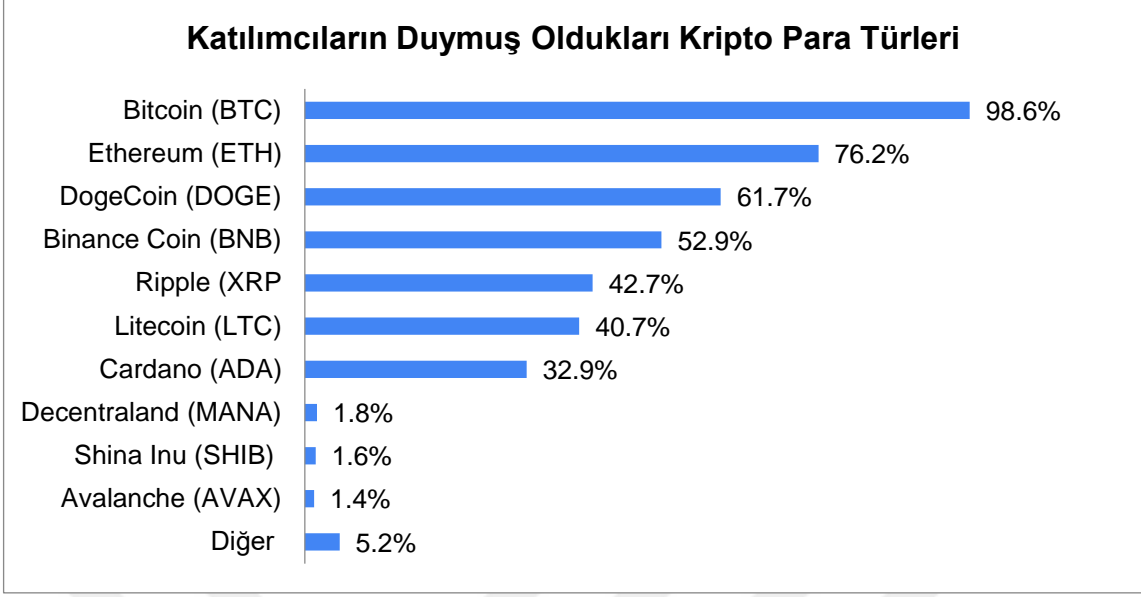
Kripto para sahibi olanların günlük ortalama internet kullanımına bakıldığında, kripto para sahibi olanların, günlük ortalama internet kullanım saati arttıkça kripto para sahipliğinin de arttığı görülmektedir.

Şekil 13. Kripto para sahibi olanların günlük internet kullanımına göre değerlendirilmesi

Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?" soruna "Hiçbir fikrim yok" diyen kesimin anketi sonlandırması istenmiş ve diğer soruları yanıtlamamışlardır. Ankete devam eden kişi sayısı ise 501'dir.

Katılımcılara "Aşağıdaki kripto paralardan hangilerini duydunuz?" sorusu sorularak bildikleri kripto para türleri konusunda veri toplanmıştır. Katılımcılara bu soruda birden fazla seçeneği işaretleme imkanı tanınmıştır. Bu soruya yanıt verenlerin büyük bir çoğunluğu (%98,6) Bitcoin'i duyduğunu belirtmiştir. Katılımcıların % 76,2 si Ethereum'u duyduğunu belirtirken, % 61,7'si DogeCoin'i, %52,9'u Binance Coin'i, %42,7'si Ripple'ı, %40,7'si Litecoin'i, %32,9'u ise Cardano'yu duyduğunu belirtmiştir.

Şekil 14. Katılımcıların duymuş oldukları kripto para türleri

“Sizce kripto paraya yatırım yapmak aşağıdaki yatırım türlerinden hangisine en çok benzemektedir?” sorusuna çok farklı yanıtlar alınmıştır. Teknoloji şirketi hissesi %37 ise de katılımcıların % 28,63’ü eminde değilim şeklinde yanıtlamıştır. Bu bulgu, kripto paranın alışılmadık, yeni bir unsur olması, farklı bir ortamda işlem görmesi nedeniyle katılımcıların değişik fikirlerinin oluşmasını şeklinde yorumlanabilir.

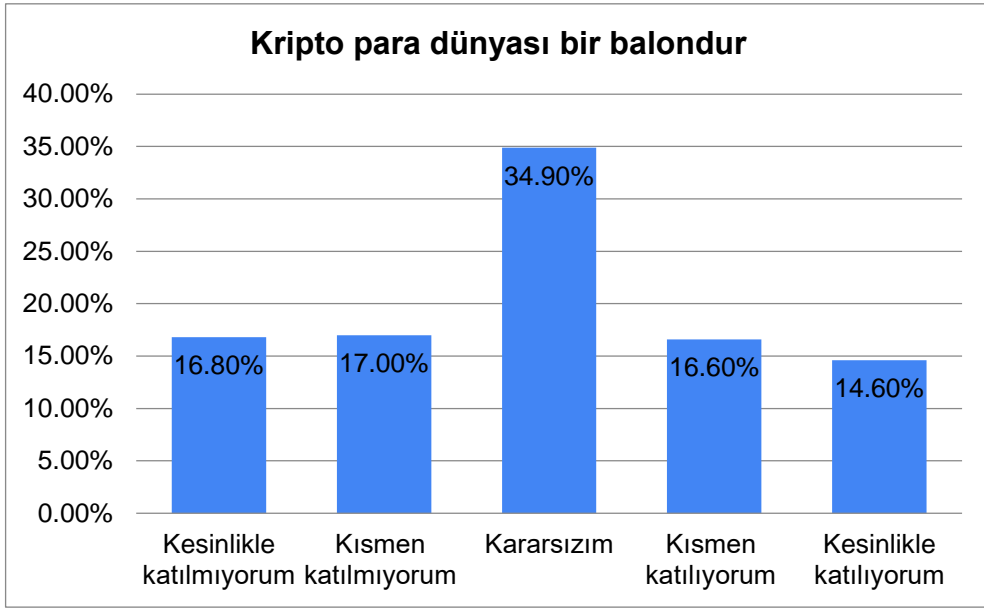
Tablo 13

Kripto Paranın Benzetildiği Yatırım Türü

Teknoloji şirketi hissesi	37,77%
Döviz	16,10%
Banka hissesi	6,76%
Altın	4,77%
Borsa	1,39%
Kumar	1,39%
Şans oyunu	0,60%
Hiçbiri	1,00%
Diğer	1,59%
Emin değilim	28,63%
Genel Toplum	100,00%

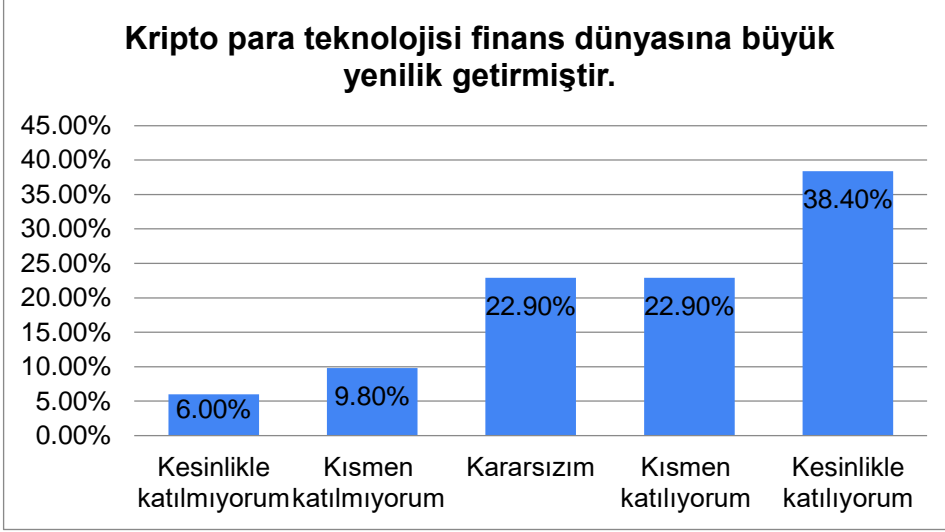
Araştırma katılımcılarından kripto para konusundaki çeşitli ifadelerle katılıp katılmadıklarını sorulmuş ve 5’li Likert ölçeğinde olmak üzere 1= Kesinlikle katılmıyorum, 2= Kısmen katılmıyorum, 3= Kararsızım, 4= Kısmen katılıyorum 5= Kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıtlamaları istenmiştir.

“Kripto para dünyası bir balondur” ifadesine katılımcıların %34.90’ı Kararsızım şeklinde yanıtlamıştır. Bu ifadeye verilen diğer yanıtlar ise benzer oranlardadır. Bu veri de kripto para konusunda tam bir görüşün oluşmadığı şeklinde yorumlanabilir.

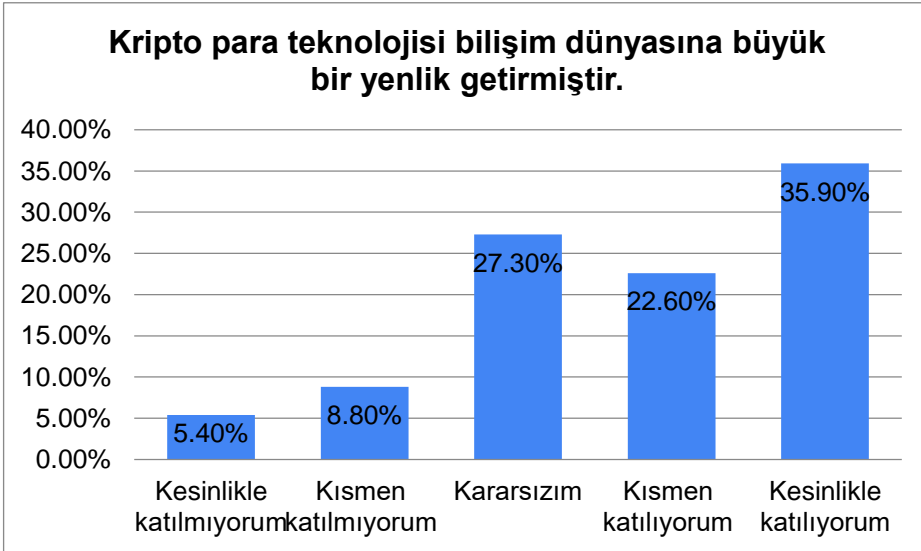
Şekil 15. Katılımcıların **“Kripto para dünyası bir balondur”** ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“Kripto para teknolojisi, finans dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir” ifadesine büyük bir çoğunluk katıldığını belirtmiştir. Kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı %38.40, Kısmen katılıyorum diyenlerin oranı ise %22.90’dır, bu oran toplamda % 61.30’e ulaşmaktadır. Bu bulgu katılımcıların genelinin kripto paranın finans dünyasına bir yenilik getirdiği görüşünde olduğunu göstermektedir.

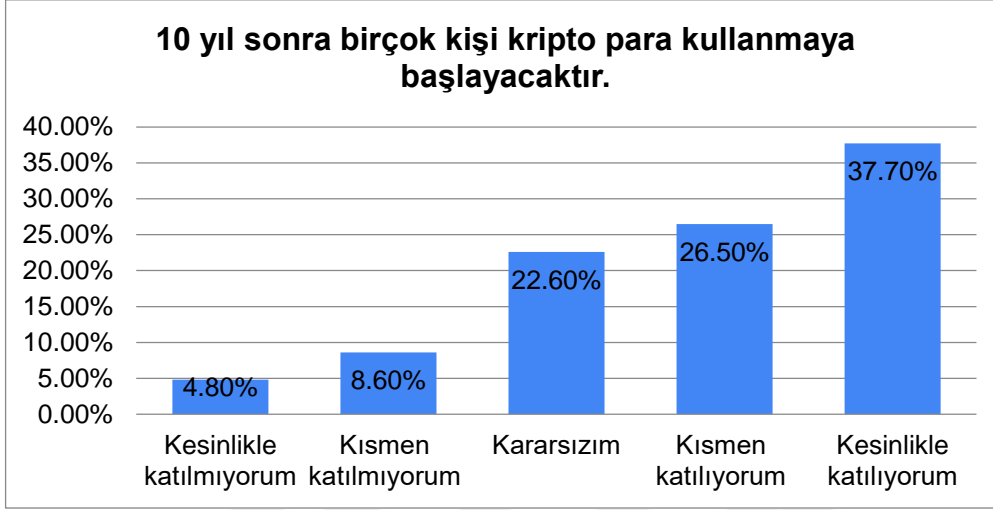
Şekil 16. Katılımcıların “*Kripto para teknolojisi, finans dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“*Kripto para teknolojisi bilişim dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir*” ifadesine yine büyük çoğunluk (Kesinlikle katılıyorum % 35,90, Kısmen katılıyorum % 22,60, toplam % 58,10) katıldığını belirtmiştir. Ancak bu konuda Kararsızım diyenlerin oranının da oldukça yüksek olduğunu (27,3) görülmektedir.

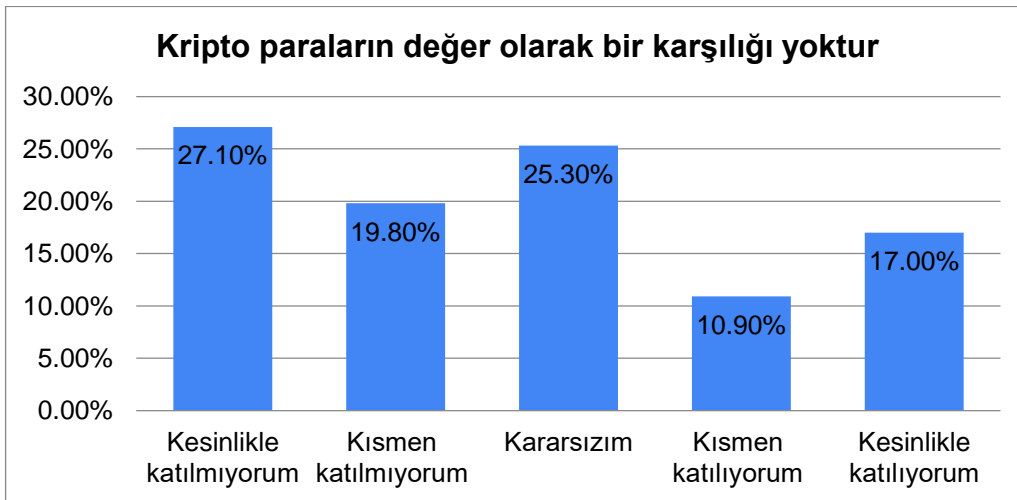
Şekil 17. Katılımcıların “*Kripto para teknolojisi bilişim dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

Katılımcılara **“10 yıl sonra birçok insan kripto para kullanmaya başlayacaktır”** ifadesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. % 64,20’lik bir kesim bu ifadeye kesinlikle veya kısmen katıldığını belirtmiştir. Bu bulgu toplumun kripto paranın geleceği konusunda olumlu bir bakış açısına sahip olduğunu göstermektedir.

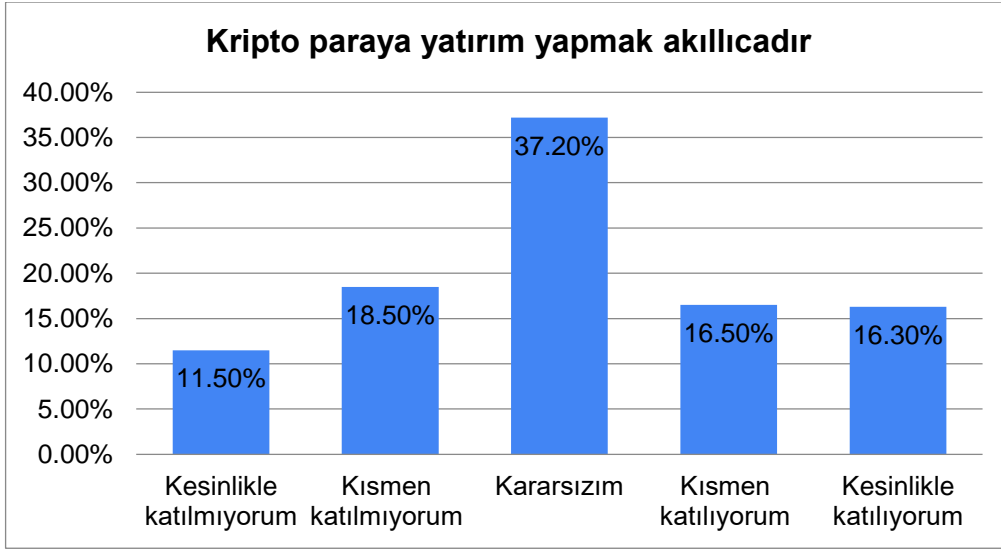
Şekil 18. Katılımcıların **“10 yıl sonra birçok insan kripto para kullanmaya başlayacaktır”** ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“Kripto paraların değer olarak bir karşılığı yoktur” ifadesine katılımcıların arasında Kararsızım diyenlerin oranı %25,30’dır. Bu ifadeye kesinlikle katılanların oranı % 17,00 iken, kesinlikle katılmayan oranı ise %27’dir. Bu bulgu toplumda tam bir görüş birliği oluşmadığını göstermektedir.

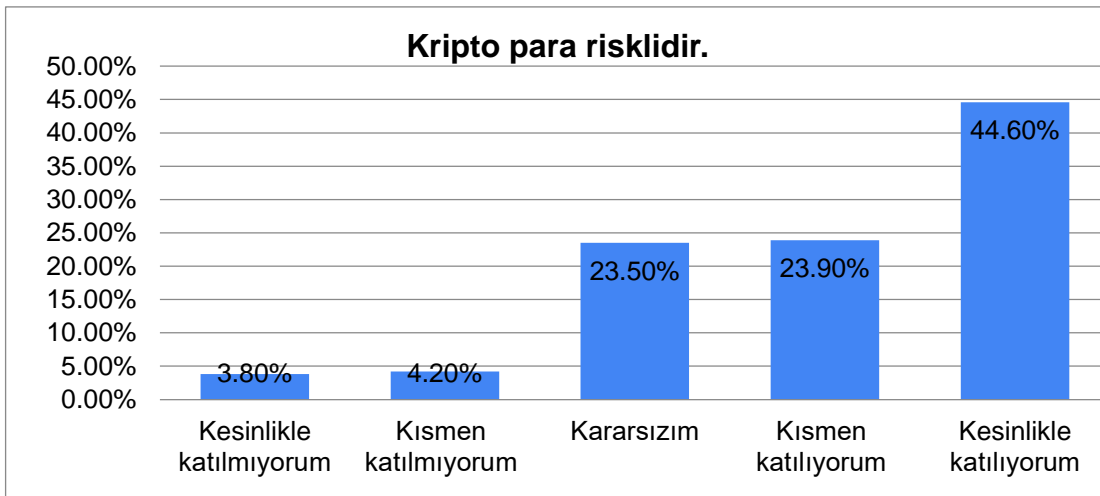
Şekil 19 : Katılımcıların **“Kripto paraların değer olarak bir karşılığı yoktur”** ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

Araştırmada katılımcılara “*Kripto paraya yatırım yapmak akıllıcadır*” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Bu konuda en büyük çoğunluk (%37,20) kararsız olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, bu ifadeye katılanların ve katılmayanların oranı da benzerdir. Bu nedenle, kripto paraya yatırım konusunda toplumda soru işaretleri olduğunu, net bir görüş ve tutum oluşmadığını söyleyebiliriz.

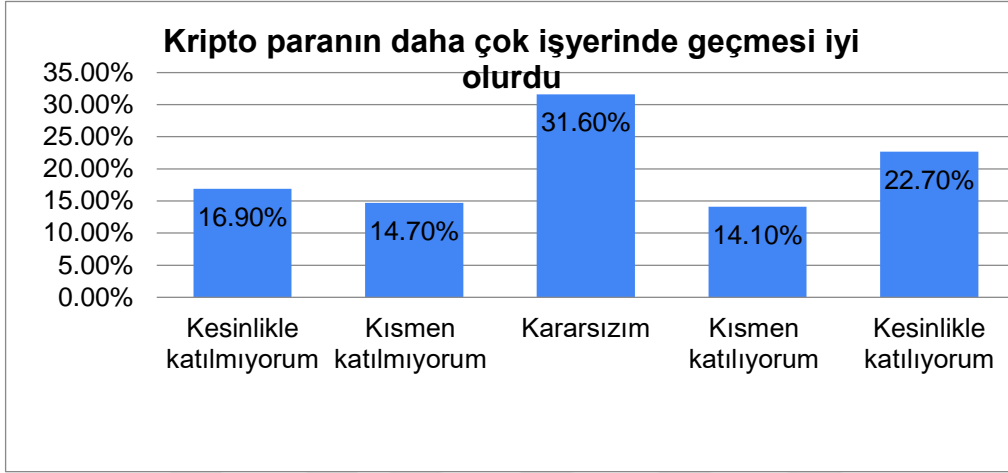
Şekil 20. Katılımcıların “*Kripto paraya yatırım yapmak akıllıcadır*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı.

“*Kripto para risklidir*” ifadesine kesinlikle katılanlar % 44,60 ile en büyük çoğunluğu oluşturmaktadır. Bu ifadeye kısmen katılanlar ise % 23,90 oranındadır. Bu bulgu toplumda kripto paranın riskli bir yatırım olarak görüldüğünü göstermektedir.

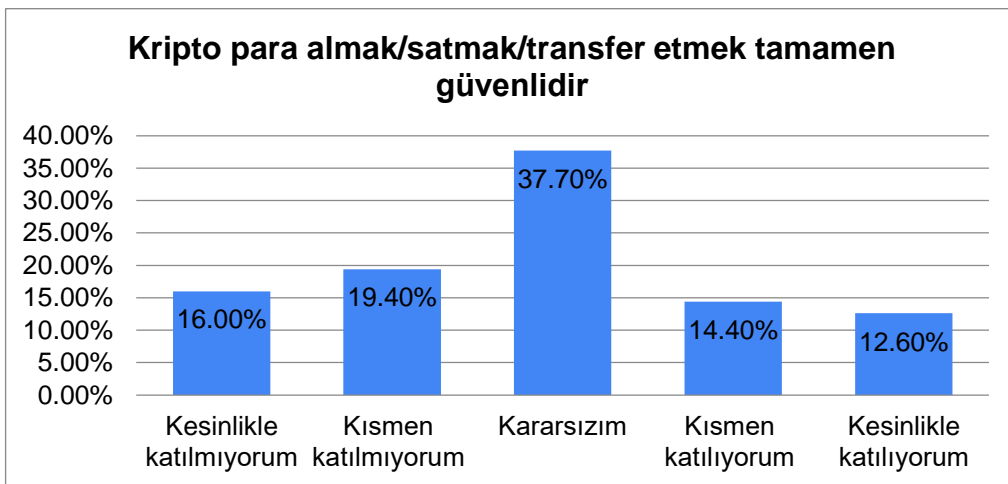
Şekil 21: Katılımcıların “*Kripto para para risklidir*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı.

“*Kripto paranın daha çok işyerinde geçmesi daha iyi olurdu*” ifadesinde ise yine kararsızların en yüksek oranda (% 31,60) olduğunu görüyoruz. Bunun yanı sıra, bu ifadeye katılan ve katılmayanların oranı da benzer şekildedir. Bu bulgu, toplumda bu konuda bir fikir birliğinin oluşmadığını, farklı görüşler olduğunu göstermektedir.

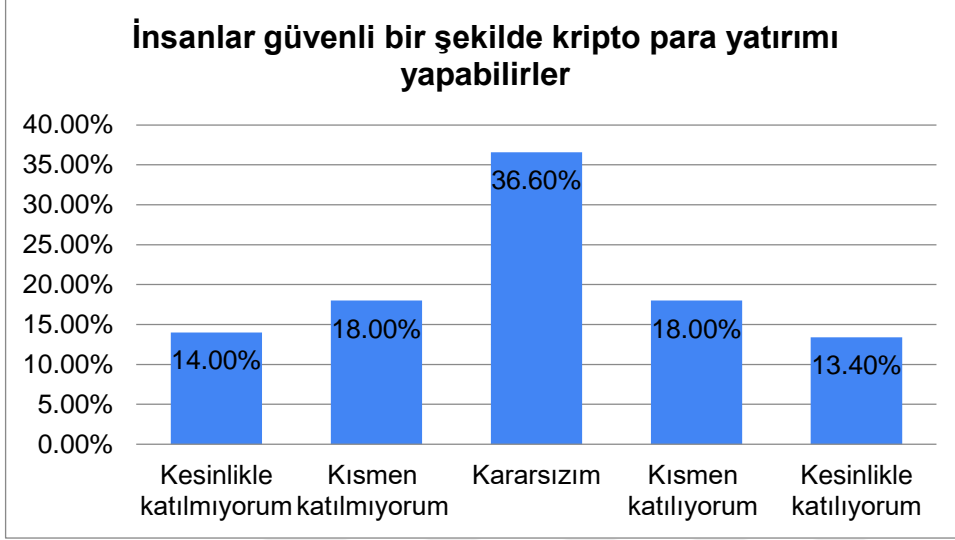
Şekil 22 : Katılımcıların “*Kripto paranın daha çok işyerinde geçmesi daha iyi olurdu*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı.

Katılımcılara “*Kripto para almak/satmak/transfer etmek tamamen güvenlidir*” ifadesine katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Yine, büyük bir kesim (%37.70) bu ifade konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir. Bu ifadeye katılanların ve katılmayanların oranının benzer olması, bize toplumda farklı görüşlerin olduğunu, tam bir fikir birliği oluşmadığını göstermektedir.

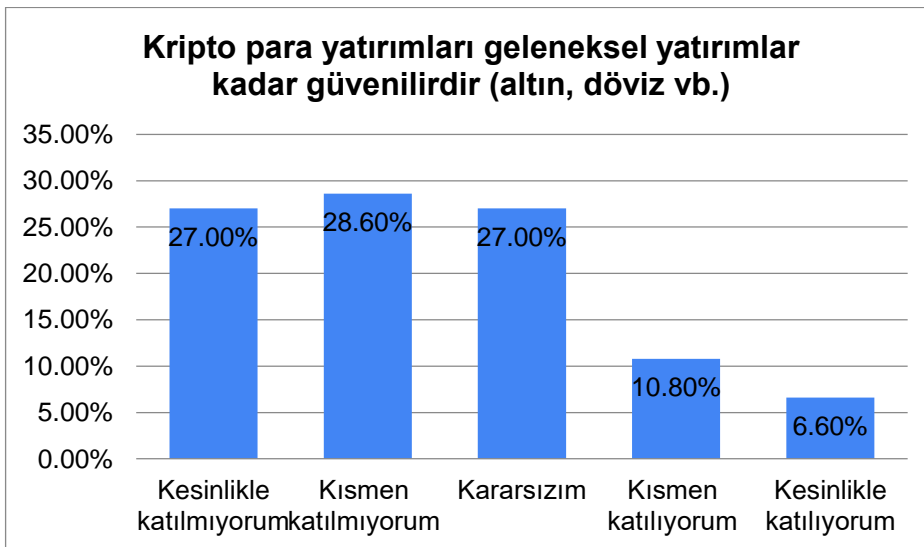
Şekil 23. Katılımcıların “*Kripto para almak/satmak/transfer etmek tamamen güvenlidir*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“İnsanlar güvenli bir şekilde kripto para yatırımı yapabilirler” ifadesine verilen yanıtlarda yine kararsızların oranının yüksek olduğu (%36,60) görülmektedir. Bu ifadeye katılanlar ve katılmayanlar ise benzer oranlardır. Bu durum bize kripto para konusunda tam olarak güvenin oluşmadığını göstermektedir.

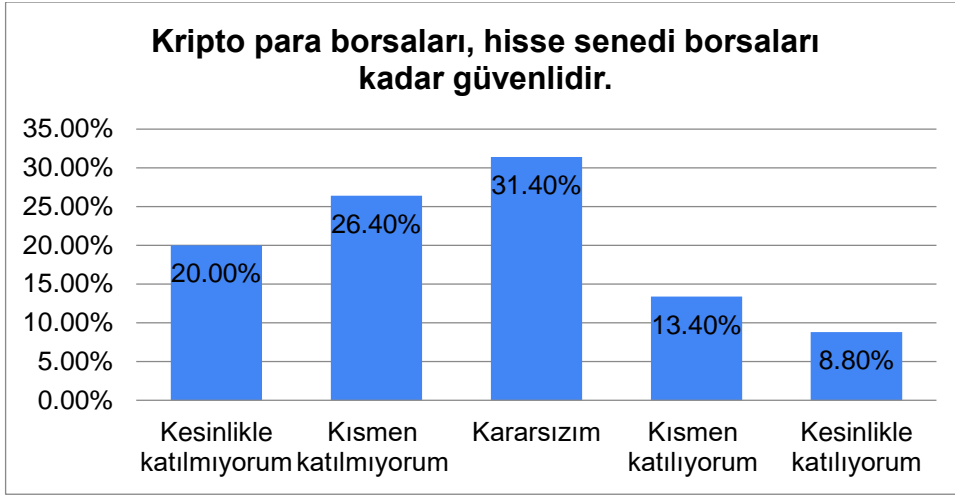
Şekil 24. Katılımcıların “İnsanlar güvenli bir şekilde kripto para yatırımı yapabilirler” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

Katılımcılara “*Kripto para yatırımları geleneksel yatırımlar kadar güvenilirdir (altın, döviz, vs.)*” ifadesi konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Verilen yanıtlar kripto paraya altın, döviz gibi geleneksel yatırımlar kadar güvenilmediğini göstermektedir.

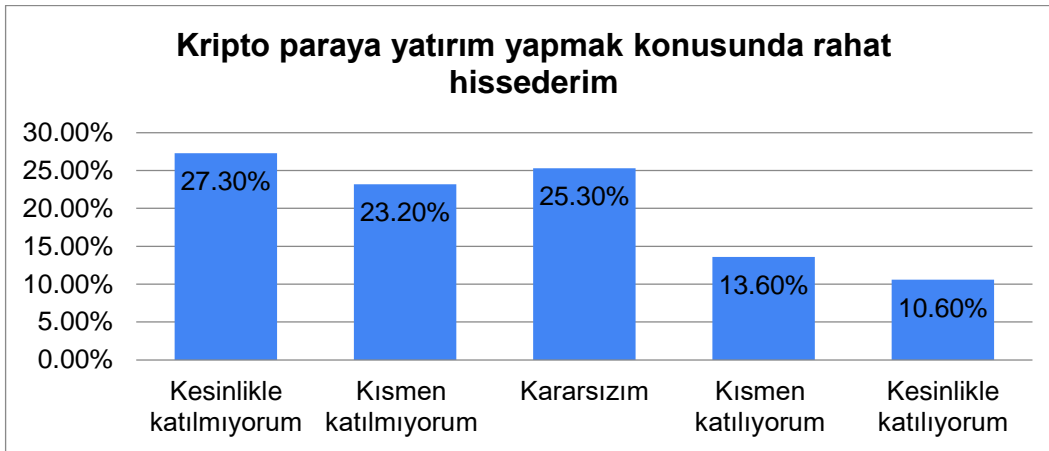
Şekil 25 : Katılımcıların “*Kripto para yatırımları geleneksel yatırımlar kadar güvenilirdir (altın, döviz, vs.)*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“Kripto para borsaları, hisse senedi borsaları kadar güvenilirdir” ifadesinde ise yine kararsızlar en büyük oranı oluşturmaktadır (%31.40). Bu görüşe katılmayanların oranı da oldukça yüksektir (Kesinlikle katılmıyorum %20,00, Kısmen katılmıyorum %26,40). Bu bulgu, altın döviz kadar olmada da, hisse senetlerine kıyasla da kripto paraya karşı güvenin tam olarak oluşmadığını göstermektedir.

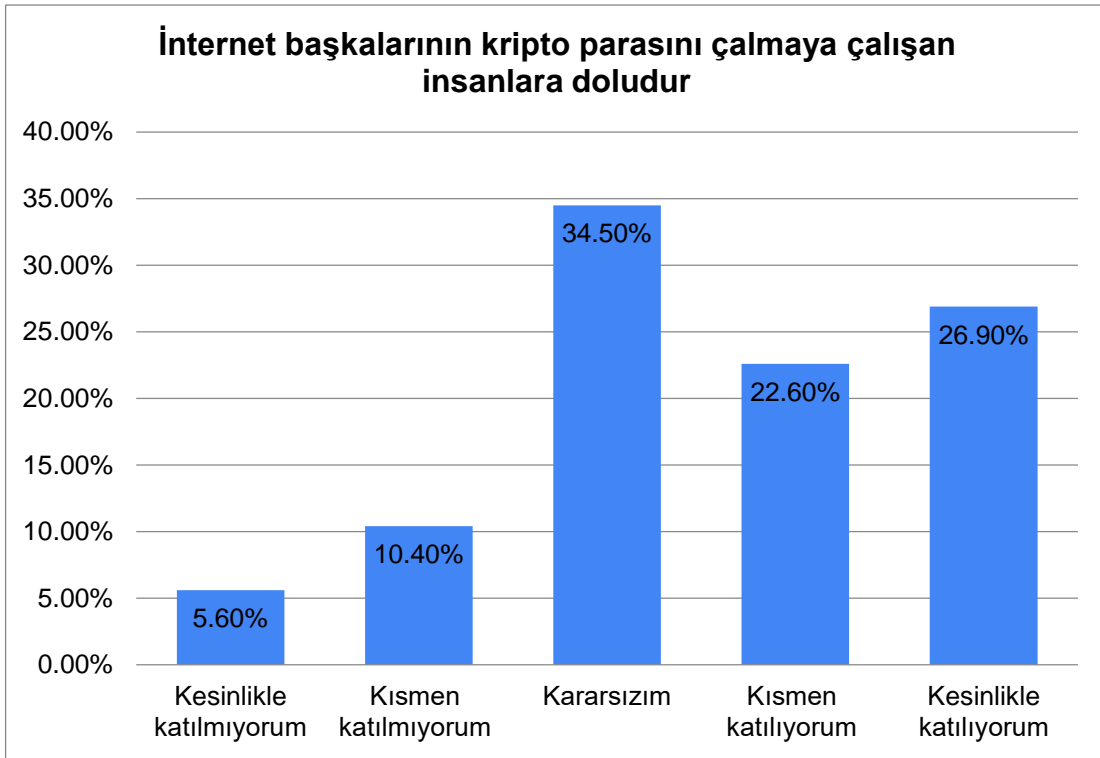
Şekil 26 : Katılımcıların **“Kripto para borsaları, hisse senedi borsaları kadar güvenilirdir”** ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

Katılımcılara **“Kripto paraya yatırım yapmak konusunda rahat hissederim”** ifadesine katılıp katılmadığı sorulmuştur. Bu ifadeye katılmayanlar çoğunluktadır (Kesinlikle katılmıyorum %27,30, Kısmen katılmıyorum %23,20). Bunun yanı sıra kararsızların oranı da oldukça yüksektir. (% 25,30).

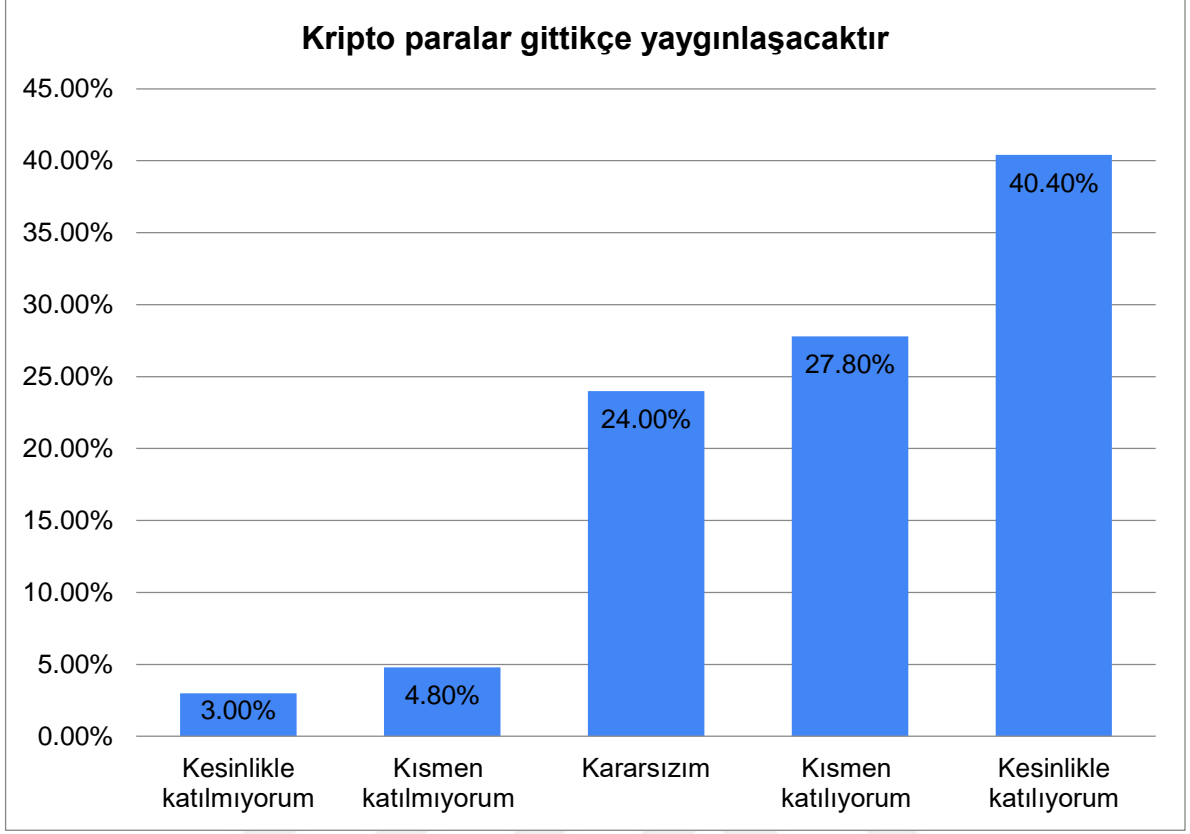
Şekil 27 : Katılımcıların **“Kripto paraya yatırım yapmak konusunda rahat hissederim”** ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“İnternet başkalarının kripto parasını çalmaya çalışan insanlarla doludur” ifadesinde kararsızlar çoğunluğu oluşturmaktadır (%34,50). Bu ifadeye Kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı %26,90, Kısmen katılıyorum diyenlerin oranı ise %22,60’dır. (Toplamda %49,50). Bu bulgu katılımcıların çevrimiçi kripto para çalmaya çalışan insanların varlığına dair şüphelerinin ve görüşlerinin olduğunu göstermektedir. Bu durum, kripto paraya karşı olan güvenin düşmesinde etkin nedenlerden biri olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Şekil 28. Katılımcıların “İnternet başkalarının kripto parasını çalmaya çalışan insanlarla doludur” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

“Kripto paralar gittikçe yaygınlaşacaktır” ifadesine katılanlar büyük çoğunluğu oluşturmaktadır (Kesinlikle katılıyorum %40,40, Kısmen katılıyorum %27,80, Toplamda %68,20). Bu veri, toplumda kripto paranın geleceği konusunda olumlu bir görüş oluştuğunu göstermektedir. Bu bulgu, daha önce sorulan “10 yıl sonra birçok insan kripto para kullanmaya başlayacaktır” ifadesine verilen yanıtlarla da uyumludur.

Şekil 29. Katılımcıların “*Kripto paralar gittikçe yaygınlaşacaktır*” ifadesine verdikleri yanıtların dağılımı

4.2. Nitel Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Nitel araştırma ile kripto para konusunda uzman kişilerin görüşlerine ilişkin veri toplamak amaçlanmaktadır. Araştırmada, toplanan veriler sınıflandırılmış ve kavramsal bir boyut oluşturulmuştur.

Uzmanlara “*Sizce kripto para halk tarafından biliniyor mu, bir farkındalık var mı? Eğer yeterince bilinmiyorsa nedenleri nelerdir?*” sorusu sorulmuştur. Bu konuda uzmanlardan gelen yanıtlar şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Halk kripto para hakkında yüzeysel bilgi sahibidir, kavram olarak duymuştur, kripto paranın varlığı biliniyordur.
- Ancak, kripto paranın içeriği hakkında detay bilgiye sahip olanların yüzdesi düşüktür. Finansal okur yazar seviyesinde, yatırım kararı verebilecek nitelikte bilgiye sahip olan çok değildir.

- Halkın kripto hakkındaki bilgi düzeyi yaş, eğitim, refah seviyesi, risk algısı ile ilintilidir.
- Kripto paraları yatırım aracından ziyade kısa yoldan para kazanma aracı olarak görülmektedir. Kolay sermaye kazanımı, şans oyunları algısı, kısa zamanda yüksek getiriler getirebileceği algısı vardır.
- Yeterince bilinmiyor olmasının nedenleri arasında, çok teknik olması, devlet güvencesinin olmaması, terimlere olan yabancıklık, tasarruf sıkıntısı, yatırımın tanımlanmaması, niteliksiz eğitim, bilinçsiz yatırım, finansal bilgi yetersizliği, devletin yönetim organlarının kripto paraya bakış açısı, teknoloji ve yeniliklere olan bilgisizlik sayılabilir.

U1'in bu konudaki yorumu şu şekildedir :

“Son yıllar popüleritesi ve önemi artan kripto paraların halkın büyük bir bölümü tarafından bilindiğini düşünüyorum ama piyasanın regüle bir piyasa olmaması ve piyasada işlem gören paralar ile ilgili özellikle sosyal medyada bir çok kişinin yorum yapması nedeniyle spekülasyona açık durumdadır. Bu nedenle kripto paralar halk tarafından bir yatırım aracı olarak görülmemektedir. Piyasanın çok oynak olması nedeni ile halkın bu piyasayı daha çok kolay para kazanma aracı olarak gördüğünü ve herhangi bir farkındalığının olmadığını düşünmekteyim.”

U3 ise görüşlerini şu şekilde belirtmiştir :

“Halkımızın büyük çoğunluğu kripto para hakkında çok yüzeysel bilgi sahibi, finansal okur yazar seviyesinde, yatırım kararı verebilecek ehliyetinde bilgi seviyesine sahip değil. Bunun sebebi halkımın her konuda olduğu gibi bu konuda da derin inceleme yapma, doğru bilgi kaynaklarına ulaşım yeterli düzeyde bilgiye erişme, analiz ve sentez vb. alışkanlığı bulunmuyor, kültürel alt yapı ve yetiştirilme tarzı halkın genelinde bu şekilde. Dolayısı ile bu durum halkı manipülasyona çok açık bir hale getiriyor.”

U11'in görüşleri aşağıdaki gibidir :

“Dijital para birimleri son dönemde popüler oldular. Kısa yoldan para kazanmak isteyenler çok fazla araştırma yapmadan kripto paralara yöneldiler ve "Kazanç

elde isteyenlerin risk iştahtı arttı. Çıktığı günden beri sürekli değer kazandığı için dünya genelinde insanlar tarafından büyük ilgiyle karşılıandı. Kripto paraların çok yeni ve riskli bir yatırım aracı olduğunu bilmek gerekiyor. Riskli bir yatırımın sadece yüksek getiri değil yüksek kayıp potansiyeli taşıdığının da altını çizmeliyiz” ancak bir çok yatırımcı kripto paraların yüksek getiri tarafıyla ilgileniyor. Dolayısıyla kripto paralara yatırım yapan kesimin çok küçük kesiminin farkındalığı olduğunu düşünmekteyim. Kullanıcıların kripto paralara olan bakış açısında, bilinmeyene veya araştırılmayana olan güvensizliği görmek mümkün. Baktığımız zaman teknoloji ve finansla arası olmayan kullanıcının, blockchain ve kripto para gibi kavramlar hakkında çok az bilgiye sahip olduğunu görüyoruz. Özellikle güven duygusunun olmaması, merkeziyetsiz olmaları, kara parayı aklama amacıyla kullanılmaları, kullanılan platformların denetimsiz olması, yatırım yapanları koruyacak yasa ve düzenlemelerinin bulunmaması bir çok kesimi kripto paralardan uzak tutuyor. “

Uzmanlara **“Sizece halk kripto paraya güveniyor mu? Güvenmiyorsa bunun nedenleri nelerdir? “** sorusu yöneltilmiştir. Uzmanların çoğu halk tarafından kripto paraya güven duyulmadığını belirtmiştir. Bunun nedenleri konusunda verilen yanıtlar aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır :

- Sanal bir para olması, diğer para birimleri gibi dokunulabilir, fiziksel ve somut bir formatta olmaması
- İşleyişinin çok teknik olması, halkın yeterli bilgisinin olmaması
- Devlet güvencesinin, yasal alt yapının olmaması
- Kripto para konusundaki kötü haberler (kripto paraların tüm paraların toplanıp yurt dışına kaçınlr, dolandırıcılık, saadet zinciri yapısında olması, kara para aklama gibi kötü amaçlarla kullanılması) olması
- Hareketli ve değişken bir piyasaya sahip olması

U7'nin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir :

“Kripto paralar daha yeterince güven sağlamadı, çünkü ulus devletler tarafından kullanılmaya başlanmadılar. Devletler bu paraları kullanmaya başlar ve değişim aracı olarak görürlerse o zaman “güven” sağlanmış olacaktır. Belirli yaş üzeri

büyüklerimiz (60-70 Yaş) kripto paraya güvenmiyor. Kripto paraya ihtiyaç duymuyorlar, öncelikleri değil. Bunların dışında değişime açık olmayan sabit fikirli insanların da kripto paralara güvenmediğini düşünüyorum. Her iki grubun da bu konuda bilgileri çok sınırlı ve konvansiyonel bankacılık-kağıt para sisteminin en güvenli yöntem olduğunu düşünüyorlar. Ayrıca piyasada çok fazla dolandırıcılık haberleri var ve bu kripto paraya olan güveni zedeliyor. Kripto para satın alan halkın çoğunluğu ise kripto paraya güvendiği için satın almıyor. Bu konuda yeterli bilgileri olduğunu kanaatinde değilim. Onlar para kazanmak için bunu yapıyor. Kripto paraya güvenen kişiler nispeten konuyu araştırmış ve blok zincir teknolojisi konusunda bilgisi olan kişiler. Bu kişiler de yatırımcı grubu içinde küçük bir kitleyi oluşturuyor. Aslında yatırımcı için güncel olarak “güven duyulması” gereken unsur kripto paranın kendisi değil, ancak kripto parayı kişiye sağlayan aracı kurum. Bu kurumlar yarın kepenk kapatıp faaliyetini sonlandırırsa müşterilerin yapabileceği hiç bir şey yok. Herhangi bir şekilde devlet garantisi yada regülasyon olmadığı için reel anlamda güvenden de söz edemeyiz.”

U10'nin görüşleri aşağıda belirtilmiştir:

“Yatırımları değer kazanırken güveniyor, kaybederken güvenmiyor. Kripto para piyasası dünya genelinde ve ülkemizde sosyal medyanın da aracılığı ile güven kazanma ve kaybetme arasında gidip gelmektedir (Yatırım tavsiyesi değildir diyen kesimin halkı yönlendirmesi gibi).

Halkın kripto dünyasındaki projeleri bilmemesi ve almış olduğu token veya kripto para biriminin bir proje ürünü olduğundan bihaber olması yatırım terimi ile bağdaşmamaktadır. Dolayısı ile ortada güvenden çok kayıp veya kazanç terimleri söz konusudur (Büyük kitle kripto dünyasını yanlış bilmekte ve kullanmakta).”

U11 bu konuda aşağıdaki yorumları yapmıştır :

“Kripto paralara işlem yapan ve yapmayan olarak ikiye ayırmamız lazım. Öncelikle işlem yapmayanlar güven duymadıkları için kripto paralardan uzak duruyorlar ancak bir şekilde de gelişmeleri ve fiyat hareketlerini izlemeye devam ediyorlar . işlem yapan kesim içerisinde de bir kesim güvem duyuyor bir kesim güven duymuyor ama yine de risk iştahından dolayı işlem yapıyor. Aslında kripto paralar sanılanın aksine en güvenilir ve gizlilik yönü en kuvvetli finansal

varlıklardır. Kripto paraların dayandığı blockchain sistemi teknolojik altyapısı nedeniyle işlemlerin güven içinde gerçekleşmesini sağlıyor. Çünkü bu teknolojide yapısı itibariyle geriye dönük hiçbir manipülasyon yapılamıyor. Tüm işlemler blockchain ağında şeffaflıkla yürüyor. Ancak Kripto paraların korunması sürecinde endişeler artıyor. Yaşanılan olumsuzluklar ve yasal güvence olmaması güveni sarsan en önemli iki unsur. Ayrıca çok yeni bir ürün olması , fiyat hareketlerindeki sert yükseliş ve düşüşler yatırımcıyı korkutuyor. Oldukça spekülasyon olan bu varlıkların kısa zamanda değer kaybetmesi de endişeleri beraberinde getiriyor.

Dolayısıyla kripto varlıkların herhangi bir düzenleme ve denetim mekanizmasına tabi olmaması, merkezi bir muhatabın bulunmaması, piyasa değerlerinin aşırı oynaklık göstermesi, anonim yapıları nedeniyle yasadışı faaliyetlerde kullanılabilmesi, cüzdanların çalınabilmesi veya sahiplerinin bilgileri dışında usulsüz olarak kullanılabilmesi ile işlemlerin geri dönülemez nitelikte olması gibi riskleri barındırması nedeniyle güvenin oluşmasında yasal düzenlemelerin oluşması önemli etken olarak karşımıza çıkıyor.”

U12 ise görüşlerini şu şekilde aktarmıştır:

“Yatırım anlamında ele alırsak, Türk halkının teknolojiye açık, finans ile ilgisi olan kesimi kripto parayı bir yatırım aracı olarak görüyor, bu konuda güveniyor ve önemli miktarlarda yatırım yapıyor.

Halkımızın genel yapısı gereği kolay ve az emekle para kazanmak amacıyla halkın bilinçli/bilinçsiz büyük bir kısmı kripto paraya yatırım yapmakta ancak ne blockchain teknolojisi ne de kripto paraların projeleri konusunda bilgisi olmayan büyük kısmın yatırımları bir kumar niteliğinden öteye geçmemektedir.

Son dönemlerde olan büyük ilginin sebebi ise alım gücü zayıflayan insanların kendilerine ek gelir yaratmak amacıyla kripto paralara yatırım yapmasından kaynaklanmaktadır.

Genel anlamda ise halk kripto paraya çok da fazla güvenmemekte ve uzak durmaktadır. Bunun nedenleri arasında bilgisizlik, teknolojiye ve gelişimlere uzak kalma, kripto para fiyat hareketlerindeki korkutucu volatilitiyi sayabiliriz.”

U13’in görüşleri aşağıdaki şekildedir :

“Finansal okur yazarlık oranı çok düşük seviyede olduğu için güven de düşük seviyede. Ancak bu güvenin düşük olmasında finansal okur yazarlığın düşük seviyede olmasının yanı sıra ekonomik koşullarında uygun olmamasından dolayı, ekonomik ortama güven duyulmamasından dolayı, ekonomik anlamda yanlış ve hatalı politikaların uygulanmasından dolayı geleceğe yönelik olarak ne olacağının bilinmemesi halkı yatırım araçlarından da uzaklaştırmakta, kendilerine göre daha güvenli gördükleri yatırım araçlarında birikimlerini tutmaktalar. Örneğin, mevduat hesabında, altında, dövizde, ya da gayri menkule yatırım yapmayı daha uygun görmekteler. Tabii ki Türkiye de uygulanan yanlış ekonomik politikalarından dolayı halkın geçim derdine düşmesi, birikim yapamayacak duruma gelmeleri de herhangi bir yatırım aracını düşünmelerini engellemektedir.”

Uzmanlara **“Gelecek 10 yıl içinde kripto paranın dünyada ve Türkiye’de nasıl bir yol alacağını öngörüyorsunuz?”** sorunu yöneltilmiştir. Bu konuda uzmanların verdiği yanıtlar incelenmiş, sınıflandırılmış ve aşağıda sunulmaktadır:

- Ülkeler tarafından kripto para piyasaları konusunda düzenleme yapıldıktan ve ulusal ve uluslararası seviyede yasal altyapı tamamlandıktan ticaretin büyük anlamda kripto paraya bağlı olacaktır.
- Kripto paranın geleceğini devletlerin politikası belirleyecektir. .
- Her devlet kripto para gerçeğini kabul etmek zorunda kalacaktır.
- Yapılacak düzenlemeler ile halkın güveninin yükselecektir, birçok insan bu piyasalarda işlem yapacaktır
- Artan teknoloji bilgisi de Türkiye’ de kripto paralara olan güven ve farkındalığın artmasına yol açacaktır.
- Küresel ortamda yaygınlaşacak, değişim aracı olarak kullanılacak, günlük hayata fazlasıyla girecektir . bir çok piyasada kabul görme oranının artarak devam edeceğini
- Yatırım aracı olarak popülerliği giderek artacaktır.
- Tasarruf aracı olmanın yanında, online ödeme aracı olarak da kullanılabilir. Mevcut para birimlerinin yerini alabilir,

- Kripto paralar reklam, eğitim, üniversite dersleri, online programlar sayesinde yaygınlaşacak ve daha çok tanınacak
- Kripto para birimlerinin geleneksel finans sistemini bozacağını, çok az maliyetle veya hiç maliyet olmadan, gecikme yaşanmadan veya döviz dalgalanmalarından etkilenmeden ödemeleri sınır ötesine verimli bir şekilde aktarılacağını düşünüyorum.

Bu konuda uzmanların yorumları aşağıdaki gibidir :

U1 :

“Hem Dünya’da hem de Türkiye’de yapılacak yasal düzenlemeler sonucunda kripto para piyasalarının regüle olacağını öngörmekteyim. Bu sayede halkın güveninin yükseleceğini ve piyasalarda spekülasyonun önüne geçileceğini düşünmekteyim. Bunun yanında, ayrıca kripto paraların ve işlem gördükleri borsa sayısının her geçen gün artması sonucunda daha çok insanın bu piyasalarda işlem yapacağını öngörmekteyim. Özellikle teknolojinin artması sonucu NFT, metaverse ve Web3 gibi terimlerin artık dünyada daha çok kişi tarafından bilineceğini de hesaba katarsak önümüzdeki 10 yıl içinde diğer günümüz yatırım enstrümanlarının yerini alabileceğini düşünmekteyim. “

U3 :

“Bence iyi tasarlanmış bir ürün, tarih boyunca para yerine geçen metalar arasında daha az problemlili ve zamanla bir çok piyasada kabul görme oranının artarak devam edeceğini düşünüyorum ancak, ulusal ve uluslararası seviyede yasal alt yapı konusunda büyük eksiklikler var bunların giderilmesi gerekiyor mevcut cryripto paraların bir çoğunun kalıcı olmadığı kanaatindeyim ama gelecekte yasal alt yapı da tamamlandıktan sonra uluslar arası ticarin bile büyük oranda cryripto paraya bağlı hale geleceğini düşünüyorum.”

U6 :

“Bu devlet politikası ile ilgili bir durumdur. Dünya para sirkülasyonunun neredeyse %70’ini kontrol eden USA in kripto paralara çok sıcak bakacağını düşünmüyorum. Türkiye ve benzer ülkeler ise USD, EUR ve bunun gibi konvertibilitesi yüksek

paraların kur dalgalanmalarından kurtulmak için kripto paralara yönelebilirler.”

U7 :

“Kripto sektörünün işlem hacimleri artıyor olsa da daha gideceği çok yol var. Şu an yatırım amaçlı ve fiyat hareketlerinden faydalanan yatırımcılardan oluşuyor. Sektörün büyüebilmesi için ulus devletler tarafından öncelikle kabul edilmesi ve regüle edilmesi gerekiyor. Kabul edilmesinden kasıt bu paralar ulus devletler tarafından “ödeme aracı” olarak görülmesi/duyurulması anlamına geliyor. Kripto paralar, devletler izin vermeden de gelişim sağlayabilir ancak bu gelişim bir yerde duracaktır. Bunun sebebi ise her ne kadar kripto borsalarında işlem yapılsa da, paranın ilk ve son hareketi için halen bankalara ihtiyaç duyulması. Bazı ülkeler bunu destekleyerek çeşitli anlaşmalar yaparken, bazıları ise engelliyor. Piyasadaki kanı sektörün sürekli gelişeceği yönünde ancak benim bu konuda düşüncem ulus devletler kripto paralara izin verirse bunun gerçekleşeceği yönündedir. Bunun için ise daha zamana ihtiyaç var. Ayrıca piyasada çok sayıda kripto para olduğunu söylemeliyim, talep görmeyenler piyasadadan silinip gidecektir.”

U11 :

“Kripto paraların geleceği konusunda iki farklı kesim ve görüş söz konusu; bir kesim bu yeni varlık sınıfının finansal sistemi ve parayı anlayışımızı tamamen değiştireceğini düşünüyorken diğer bir kesim ise bu piyasanın tehlikeli bir balon olduğu görüşünü savunuyor. Bir çok devlet merkez bankası kripto para birimiyle ilgili düzenlemeler geliştiriyor. Bir kesim ise ilk çıktığı andan itibaren kripto paralara güvenmiyor.

Özellikle pandemi ile yaşanan süreç ile birlikte tüm dünyada genel kabul görmüş bir yatırım ürünü olduğunu ve bir şekilde her devletin kripto para gerçeğini kabul etmek zorunda kalacağına inanıyorum. Kripto para birimlerinin geleneksel finans sistemini bozacağını, çok az maliyetle veya hiç maliyet olmadan, gecikme yaşanmadan veya döviz dalgalanmalarından etkilenmeden ödemeleri sınır ötesine verimli bir şekilde aktarılacağını düşünüyorum.

Türkiye'de kripto para piyasasını düzenleyen yasa tasarısının önümüzdeki günlerde Meclis gündemine gelecek ve yeni düzenleme ile kripto para piyasasına yönelik

denetimlerin artırılması öngörülüyor. Türkiye’de kripto paralara ilginin çok fazla olması 1 madde de belirttiğim şekilde kısa yoldan para kazanmak amacıyla yatırımlar artarak devam edeceğini yasal düzenlemelerle birlikte çok daha fazla sayıya yatırımcının işlem yapacağını düşünüyorum.”

U12 :

“Kripto para kullanımının günlük hayata fazlasıyla gireceği ve ödemelerde kullanılacağı düşüncesindeyim. Yatırım aracı olarak popülerliği giderek artacaktır. 2017 yılından bu yana bu piyasada olan birisi olarak 2017 yılı sonundaki boğa piyasası bir öncekinden çok daha büyük ses getirmiş ve büyük fiyat gelişmelerine sahne olmuştu. 2021 yılında yaşanan boğa piyasası ise 2017 yılındakini bile gölgede bırakmıştır. Yatırım tavsiyesi olmamakla birlikte kendi görüşüm, önümüzdeki yıllarda bugünü bile unutturacak kadar büyük ilgi ve fiyat hareketleri bekliyorum.

El Salvador Bitcoin’i resmi para birimi olarak kabul etti ve bu dünyada bir ilk oldu. Yıllar içerisinde buna benzer gelişmeler olabileceği görüşündeyim.

Türkiye’de ise kripto paralara hem yatırım hem de teknoloji anlamında ilgilenen önemli bir kesim var. Bu ilginin büyüyerek artacağına inanıyorum. Devletin yönetim organlarının kripto paralara ilişkin bir yasa tasarısı çalışması yaptığı bugünlerde, ileride resmi organların kripto paralara bakış açısının nasıl olacağını bugünden kestirmenin zor olacağı kanısındayım.”

U13 :

“Kripto paralarla ilgili gelişmiş ülkelerin alacağı hukuki/yasal kararlar gelecek 10 yıl için de kripto paraları önemli ölçüde ya negatif ya da pozitif anlamda etkileyecek. Özellikle Avrupa birliği ve Amerika da kripto paralarla ilgili alınacak kararların ne olacağı ya da ne olması gerektiği hala tartışılmakta. Her ne kadar bazı ülkeler kripto paraların kullanımına onay verseler de burada önemli olan dünya ekonomisinde önemli role sahip olan gelişmiş ülkelerin kripto paralarla ilgili alacakları kararlardır. Bazı ekonomistler kripto paraların balon olduğunu ve güvenilir olmadığını, bazı ekonomistler kripto paraların %80’ninin gelecekte olmayacağını, bazı ekonomistlerde kripto paraların devrim niteliğinde olduğunu belirtse de, en önemli kriter alınacak yasal kararların ne olacaktır.”

Türkiye’de ekonomik durumu düzeltmeden, kurumları bağımsız yapmadan, hukukun üstünlüğünü yerine getirmeden kripto paraların düşünülmesi oldukça dar bir alanda kalır. Öncelikle doğru ve akılcı ekonomik politikaların uygulanması, bireylerden bağımsız kurumsallığı tahsis edilmiş bağımsız kurumların oluşturulması gerekmektedir. Güven ortamını oluşturmadan kripto paraların Türkiye’deki geleceğini konuşmak hatalı olur.”

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde nicel ve nitel araştırmadan elde edilen sonuçlar değerlendirilmekte ve yorumlanmaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler de belirtilmektedir.

5.1. Araştırmanın Sonuçları

Teknolojinin gelişmesi, internetin yaygınlaşması ile birlikte birçok alanda olduğu gibi finans dünyasında da değişim yaşanmış ve kripto paralar ortaya çıkmıştır. Kripto paralar, geleneksel finansal sistemlerin dışında gelişen, merkezi olmayan, şifreleme kullanan, her yerde, herkese, anında ödeme imkanı sunan, alternatif bir değişim aracı olan kullanılan dijital varlıklardır. Bu paralar Merkez Bankalarının kısıtlama, denetim ve garantilerin dışında kalmaktadırlar ve tümüyle merkeziyetsizdir. Sanal ortamda herkes tarafından bilinen ve kamuya açık yöntemlerle üretilirler ancak işlemler şifreli olduğu için kime kimin para gönderdiği ya da kimin kimden para aldığı kesin bir şekilde bilinmemekte, anonimlik sağlamaktadır.

Blok-zincir (Blockchain) diye adlandırılan teknoloji, tüm işlemlerin tutulduğu ‘şifreli muhasebe defteri’ olarak da tanımlanabilir. Bu sisteme göre, işlemler dünyanın birçok yerindeki, farklı bilgisayarlarda yapılan bilgisayarlarda kaydedilmektedir. Veri sürekli güncellenir, sonradan değiştirilemez, silinemez ve tüm paydaşlar tarafından görülebilir.

Kripto paranın bir yenilik olduğu, finansal dünyaya yenilik kazandırdığı, alternatif bir ödeme aracı olduğu, hızlı ve ucuz işlem imkanı sağladığı kabul edilmektedir. Ancak, bir yasal altyapı olamaması, fiyat oynaklığı, bir merkezi otoriteye bağlı olmaması, herhangi bir fiziki varlığı olmaması nedeniyle riskli bir varlık olarak görülmektedir.

Ülkeler açısından farklı yaklaşımlar bulunmaktadır, bazı ülkeler olumlu yaklaşırken, bazı ülkeler de kripto parayı yasaklama yoluna gitmiştir. Avrupa Birliğindeki birçok ülke de vergilendirme, mevcut sisteme uyumu konusunda çalışmalar da yapılmaktadır. Örneğin 2021’de El Salvador, Bitcoin’i resmi para olarak kabul edeceğini ilan etmiştir ama Türkiye’de aynı yıl yayınlanan yönetmelik ile kripto para kullanımı, alım satım, saklama, transfer veya ihraç hizmeti sunulması yasaklanmıştır.

Bu tezin amacı, Türkiye’deki halkın kripto para hakkındaki bilgi düzeyini ve kripto paraya olan güven derecesi ölçmektir. Bu amaçla oluşturulan araştırma modeli 2 aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, nicel araştırma gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma konuyu istatistiki açıdan inceleyen, ölçümleyen ve sayısal olarak objektif biçimde ortaya koyan ve analiz edilmesini sağlayan araştırmalardır. Bu kapsamda, Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üzeri toplam 525 kişi ile çevrimiçi platformda anket uygulanmıştır. İkinci aşamada ise, nitel araştırma gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma, sayısal nitelikte olmayan ama daha derin ve özgün bilgiler elde etmeyi amaçlayan, verileri ölçmekten daha çok tanımlamaya yönelik bir araştırma yöntemidir. Bu tez çalışmasında, kripto para konusunda uzman 15 kişi ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak uzmanlardan bilgi ve yorum toplanmıştır.

Araştırma bulguları, Türkiye’de halkın çoğunun kripto para kavramını duyduğunu ve yüzeysel de olsa bir bilgi sahibi olduğunu göstermektedir. Bunun yanı sıra detaylı bilgi sahibi olan sayısı oldukça azdır. Ayrıca, araştırmamız kripto para sahipliğinin ve bilgi düzeyinin cinsiyet, eğitim, yaş grubu ve gelir seviyesi, günlük internet kullanımı kriterlerine göre değişim gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırmamız, erkeklerin, genç kesimin, lisans düzeyinde eğitimi olanların ve günlük internet kullanımı fazla olanların kripto para konusunda daha bilgili olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçları, kripto paraya karşı toplumdaki güvenin oldukça düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Bunun nedenin, arkasında devlet güvencesinin olmaması, çok yeni bir teknoloji ile üretilmesi ve bu teknoloji konusunda bilginin yaygın olmaması, değişken bir piyasaya sahip olunması, fiziksel bir varlığı olmaması ve basında bu konuda yayınlanan kötü haberlerdir. Uzmanlar güvenin

oluşabilmesi için kripto varlıkları tanımlayan bir yasal altyapı ve uyumlu çerçeveye ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedir.

Kripto paranın geleceği konusunda uzmanlar olumlu görüş sergilemektedir. Kripto paranın gelecekte finansal düzende belirli bir güce sahip olacağı düşünmekte, özellikle ülkeler tarafından kripto para piyasaları konusunda düzenleme yapıldıktan ve ulusal ve uluslararası seviyede yasal altyapı tamamlandıktan ticaretin büyük anlamda kripto paraya yöneleceğini öngörmektedirler. Bunu yanı sıra, konuyla ilgili blok zincir teknolojisi ile ilgili bilginin yaygınlaşmasında da Türkiye’ de kripto paralara olan güven ve farkındalığın artmasına yol açacağı düşünülmektedir. Gelecekte kripto paraların küresel ortamda yaygınlaşacağı, değişim aracı olarak kullanılacağı, günlük hayata gireceği, yatırım aracı olacağı kabul edilmektedir.

Ancak, belirgin bir yasal altyapı olmaması toplumda güvenin oluşmasını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca, riskli bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Özellikle dünyada istikrarsızlığın arttığı savaş, ekonomik bunalım gibi durumlarda yatırımcılar daha risksiz ürünlere yönelecek ve kripto paraya olan talebin azalacak bu da değerini düşürecektir.

5.2. Araştırmacılara ve Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik öneriler aşağıdaki gibidir :

- Kripto para konusunda yasal alt-yapının oluşturulması, mevcut sisteme uyumlu hale getirilmesi için kapsamlı çalışmalar yapılması,
- Farklı ülkelerde uygulanan vergilendirme işlemlerinin incelenmesi, uygun sistemin ülkemize uygun hale getirilmesi konusunda çalışmalar yapılması
- Farklı değişkenler ile ve daha büyük bir örneklem üzerinde kripto para konsundaki bilgi düzeyinin ve güven derecesinin ölçülmesi
- Aynı araştırmanın birkaç yıl sonra tekrarlanarak, araştırmaların yıllar düzeyinde karşılaştırılması ve geçen zamanın bilgi ve güven düzeyinde farklılık yaratıp yaratmadığının araştırılması
- Tek bir değişken üzerine yoğunlaşarak, o değişkenin kripto paraya olan bilgi ve güven düzeyine etkisinin derin ve kapsamlı olarak incelenmesi

KAYNAKÇA

- Ankara Üniversitesi. (t.y.). Açık Ders Materyalleri,. *Evren, örneklem, örnekleme türleri*.
Erişim : 15 Eylül 2021,
https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/153373/mod_resource/content/1/6.%20Hafta%20-%20Ara%20C5%9Ft%C4%B1rman%C4%B1n%20Evren%20ve%20%20C3%96rnekle mi.pdf
- Almaçık, B. (2019). “Kripto Paraların Dünya Ve Türkiye’deki Güncel Durumu Üzerine Bir İnceleme”. *R&S - Research Studies Anatolia Journal*, 2 (4), 21-30.
<https://doi.org/10.33723/rs.487419>
- Alpago, H. (2018). “Bitcoin’den Selfcoin’e Kripto Para” . *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)* , 3 (2) , 411-428.
<https://doi.org/10.21733/ibad.419462>
- Altay Topçu B., Sumerli S. (2020). “Dünyada ve Türkiye’de Blok Zinciri Teknolojisi: Finans Sektörü, Dış Ticaret ve Vergisel Düzenlemeler Üzerine Genel Bir Değerlendirme”. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, Sayı 2020: 27-39 . DOI: 10.31590/ejosat.araconf5
- Ateş, B. A. (2016). “Kripto Para Birimleri, Bitcoin ve Muhasebesi”. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1) , 349-366 . Erişim :
<https://dergipark.org.tr/en/pub/jiss/issue/25889/272758>
- Avrupa Komisyonu. (2020). *Proposal For A Regulation Of The European Parliament And Of The Council On Markets In Crypto-Assets, And Amending Directive (EU)*.
Erişim 09 Eylül 2021, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:f69f89bb-fe54-11ea-b44f-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF
- Avrupa Komisyonu (2020). *EU Blockchain Ecosystem Developments*. Erişim : 09 Eylül 2021, https://www.eublockchainforum.eu/sites/default/files/reports/_v01_0.pdf
- Avrupa Merkez Bankası (2012). *Virtual Currency Schemes*, Erişim : 05 Haziran 2021,
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>
- Avrupa Parlamentosu (2018). *Cryptocurrencies and blockchain*. Erişim 07 Temmuz 2021,
<https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/150761/TAX3%20Study%20on%20cryptocurrencies%20and%20blockchain.pdf>

- Aksoy, R. (2012). "Bir pazarlama değeri olarak güven ve tüketicilerin elektronik pazarlara yönelik güven tutumları.". *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 2(4) 79-90. , <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijmeh/issue/54837/750785>
- Bank of Amerika, Merrill Lynch (2013), *Bitcoin: a first assessment*. Erişim :23 Haziram 2021, <http://web.elastic.org/~fche/mirrors/www.cryptome.org/2013/12/boa-bitcoin.pdf>
- Bank of Canada (2018). *Bitcoin Omnibus Survey: Awareness and Usage*. Erişim : 02 Eylül 2021, <https://www.bankofcanada.ca/wp-content/uploads/2019/11/sdp2019-10.pdf?ref=cryptoviral>
- Cannucciari C. (Yönetmen). (2016). Banking on Bitcoin.[Belgesel]
<https://www.imdb.com/title/tt5033790/>
- Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (2020). *Kripto Para Araştırma Raporu*,
<https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/kripto-para-raporu-5f11dfe709c25.pdf>
- Böhme R., Christin N., Edelman B, ve Moore T. (2015). "Bitcoin: Economics, Technology, and Governance." *Journal of Economic Perspectives*, 29 (2): 213-38. DOI: 10.1257/jep.29.2.213
- Bradbury D. (2013). "The problem with Bitcoin". *Computer Fraud & Security*, 11: 5-8, [https://doi.org/10.1016/S1361-3723\(13\)70101-5](https://doi.org/10.1016/S1361-3723(13)70101-5)
- Cengiz, K. (2018). En Popüler Kripto Para Birimi: Bitcoin . *Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1 (2) , 87-100. Erişim <https://dergipark.org.tr/en/pub/banusad/issue/41748/477955>
- CryptoNews. (2020). DeFi Yatırımcılarının Karşılaştığı 4 Risk, Erişim :20 Şubat 2022, <https://tr.cryptonews.com/exclusives/defi-yatirimcilarinin-karsilastigi-4-risk-3102.htm>
- Çarkacıoğlu A. (2016). "Kripto-para Araştırma Raporu". *Sermaye Piyasası Kurulu, Araştırma Dairesi*, 2016;12, Erişim : 05 Mayıs 2021, <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/arastirma-raporlari/kripto-para-raporu-5f11dfe709c25.pdf>
- Çetiner M. (2018) "Bitcoin (Kripto Para) ve Blok Zincirin Yeni Dünyaya Getirdikleri", *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (20). Erişim: https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makale-goruntule&id=AWQR8_IwVimTEIZIdTN1

- Çetinkaya, Ş . (2018). Kripto Paraların Gelişimi Ve Para Piyasalarındaki Yerinin Swot Analizi İle İncelenmesi. *Uluslararası Ekonomi ve Siyaset Bilimleri Akademik Araştırmalar Dergisi*, 2 (5) , 11-21 . Erişim :
<https://dergipark.org.tr/en/pub/joecopol/issue/42274/508677>
- Dilek Ş. (2018). Blockchain Teknolojisi Ve Bitcoin. *SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, Erişim 08/10/2021,
<https://setav.org/assets/uploads/2018/02/231.-Bitcoin.pdf>
- Dünya Bankası (Ocak 2019). *Blockchain, Opportunities for Private Enterprises in Emerging Markets*. Erişim: 07 Eylül 2021,
<https://documents1.worldbank.org/curated/pt/260121548673898731/pdf/134063-WP-121278-2nd-edition-IFC-EMCompass-Blockchain-Report-PUBLIC.pdf>
- Edelman, (2020). *Special Report: Trust in Cryptocurrency*, Erişim: 18/10/2021,
<https://www.edelman.com/sites/g/files/aatuss191/files/2020-05/2020%20Edelman%20Trust%20Barometer%20Financial%20Services%20Sector%20Cryptocurrency.pdf>
- Ekonomist, (2021), *IMF'den gelişmekte olan ülkeler için kripto para uyarısı*. Erişim 05/09/2021, <https://www.ekonomist.com.tr/piyasalar/kripto-para/imfden-gelistmekte-olan-ulkeler-icin-kripto-para-uyarisi.html>
- Elias, M. (2011). “Bitcoin: Tempering the Digital Ring of Gyges or Implausible Pecuniary Privacy” <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1937769>
- Finance.Yahoo, (2021). What can I buy with cryptocurrency in Brazil?, Erişim :05/09/2021, <https://finance.yahoo.com/news/buy-cryptocurrency-brazil-180050785.html>
- Financial Times. DeFi is a reminder of the risks of unfettered financial engineering. Erişim Ocak 2022, <https://www.ft.com/content/b856c2fd-5019-4002-b549-5b047c35e00f>
- Foley & Lardner LLP. (2018). *Cryptocurrency Survey*, Erişim 11/10/2021,
<https://www.foley.com/en/files/uploads/Foley-Cryptocurrency-Survey.pdf>
- Harris S. B. *Cryptocurrency Legal Status By Country*. Balke Harris Law, Erişim :05/09/2021, <https://blakeharrislaw.com/blog/cryptocurrency-legal-status-by-country>

- IMF International Monetary Fund, (2021). *Global Financial Stability Report*, The Crypto Ecosystem And Financial Stability Challenges. Erişim : 05 Aralık 2021, <https://www.imf.org/-/media/Files/Publications/GFSR/2021/October/English/ch2.ashx>
- Investing.com, (2021). IMF son raporunda kripto endüstrisinin risklerine yer verdi. Erişim 15/09/2021, <https://tr.investing.com/news/cryptocurrency-news/imf-son-raporunda-kripto-endustrisinin-risklerine-yer-verdi-2203644>
- Investing.com, (2021). ABD Hazine Bakanlığı merakla beklenen kripto para raporunu yayımladı. Erişim 15/09/2021. <https://tr.investing.com/news/cryptocurrency-news/abd-hazine-bakanlg-merakla-beklenen-kripto-para-raporunu-yaymlad-2216132>
- Investopedia, 2021. CryptoRuble. Erişim : 05/09/2021, <https://www.investopedia.com/terms/c/cryptoruble.asp>
- Investopedia. (2022). Russia May Use Cryptocurrency to Evade Sanctions. Erişim 24/03/2022, <https://www.investopedia.com/russia-may-use-cryptocurrency-to-evade-sanctions-5220265>
- Kanada Hükümeti, *Guide for cryptocurrency users and tax professionals*, Erişim: 29 Ekim 2021, <https://www.canada.ca/en/revenue-agency/programs/about-canada-revenue-agency-cra/compliance/digital-currency/cryptocurrency-guide.html>
- Karaoğlan, S. , Arar, T. & Bilgin, O. (2018). “Türkiye’de Kripto Para Farkındalığı ve Kripto Para Kabul Eden İşletmelerin Motivasyonları”. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 6 (2), 15-28. Erişim : <https://dergipark.org.tr/en/pub/iicder/issue/49883/639429>
- Kaya C. , Topaloğlu İ., “Kripto Paraların Gelişimi Ve Türk Hukukundaki Yansımaları”. <https://www.mtopaloglu.av.tr/img/makaleler/kripto-paralarin-gelisimi-ve-turk-hukukundaki-yansimalari-142.pdf>
- Kılavuz, Z. ve Günsel, B. (2021), “Kripto Paralar ve Vergilendirilmesine İlişkin Değerlendirmeler”, *BTS & Partners*, Erişim 05/09/2021, <https://www.bts-legal.com/publication-detail/Kripto%20Paralar%20ve%20Vergilendirilmesine%20%C4%B0li%C5%9Fki n%20De%C4%9Ferlendirmeler>
- Liu Y., Tsyvinski A, Wu X. (2022). “Common Risk Factors in Cryptocurrency” *The Journal of Finance*, 77(2), 1133-1177, <https://doi.org/10.1111/jofi.13119>

- Metin, İ. ve Yakut, E. (2018). “Kripto Para Girişimciliğinde Güven Faktörü Üzerine Bir Araştırma”. *Journal of Entrepreneurship and Innovation Management* , 7 (2) , 67-78. Erişim : <https://dergipark.org.tr/en/pub/jeim/issue/52607/692541>
- İşgör, M. (2019). Kripto para birimi olan bitcoin ve blockchain teknolojisinin ortaya çıkışı bugüne kadarki gelişim süreci ile gelecekteki durumu. Yüksel Lisans Tezi. Konya Gıda Ve Tarım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., Konya. Erişim :https://acikbilim.yok.gov.tr/bitstream/handle/20.500.12812/139877/yokAcikBilim_10275463.pdf?sequence=-1&isAllowed=y
- Newsbtc (2021). Bank Of America’s Crypto Report: All You Need To Know. Erişim 17 Temmuz 2021, <https://www.newsbtc.com/news/bank-of-americas-crypto-report/>
- OECD (2020). *Taxing Virtual Currencies: An Overview Of Tax Treatments And Emerging Tax Policy Issues*, Erişim 13 Ağustos 2021, www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emergingtax-policy-issues.htm
- Ooi, S.K., Ooi, C.A., Yeap, J.A.L.vd. (2020). “Embracing Bitcoin: Users’ Perceived Security And Trust”, . *Qual Quant* 55, 1219–1237 (2021). <https://doi.org/10.1007/s11135-020-01055-w>
- Paribu ve Akademetre. (2021). *Kripto Para Bilinirlik ve Algı Araştırması*, Erişim 12/10/2021, <https://www.paribu.com/blog/wp-content/uploads/2021/07/Paribu-Kripto-Para-Bilinirlik-ve-Algi-Aras%CC%A7tirmasi-2021-1-1.pdf>
- Resmi Gazete, 18/07/2019, *On Birinci Kalkınma Planının (2019-2023) Onaylandığına İlişkin Karar*, Erişim: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/07/20190723M1-1.htm>
- Resmi Gazete, 16/04/2021, *Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik*, Erişim : <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm>
- Segendorf B. (2014), *What is Bitcoin? Economic Review*. Sveriges Riksbank. Erişim: 25 Ocak 2022, http://archive.riksbank.se/Documents/Rapporter/POV/2014/2014_2/rap_pov_1400918_eng.pdf#page=73
- Syed O. ve Syed A. (2011). “Bitcoin Gateway, A Peer-to-peer Bitcoin Vault and Payment Network”, Erişim: 11/09/2021, <http://arimaa.com/bitcoin/BitcoinGateway20110726.pdf>

- The Law Library of Congress, Global Legal Research Directorate. (2021), *Regulation of Cryptocurrency Around the World: November 2021 Update*. Erişim 05/012/2021, <https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/llglrd/2021687419/2021687419.pdf>
- Topaloğlu, B. (2021). “Kripto Paraların Devlet Otoriteleriyle Entegrasyonu” . *Düşünce ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* , 3 (4) , 244-258 . Erişim : <https://dergipark.org.tr/en/pub/dusuncevetoplum/issue/63163/936520>
- Turan Z. (2018). “Kripto Paralar, Bitcoin, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para Ve Kullanım Alanları”. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(3) : 1-5, DOI: 10.25287/ohuiibf.431283
- Twentify, *Türk Halkı Kripto Para Hakkında Ne Düşünüyor*. Erişim : 18/09/2021, <https://www.twentify.com/tr/blog/turk-halki-kripto-para-hakkinda-ne-dusunuyor>
- UK Financial Conduct Authority. (2021). *Cryptoasset Consumer Research*, Erişim 08/07/2021, <https://www.fca.org.uk/publications/research/research-note-cryptoasset-consumer-research-2021>
- Üzer, B. (2017). “Sanal Para Birimleri”. Uzmanlık Yeterlik Tezi. *Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü*. Erişim : 10/06/2021, <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/f4b2db90-7729-4d94-8202-031e98972d0f/Sanal+Para+Birimleri.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTW-ORKSPACE-f4b2>
- Walton, J. (2020). “Why We Use a New Currency: The Role of Trust and Control in Explaining the Perception and Usage of Bitcoin” *Virginia Commonwealth University*, Erişim : 09/07/2021, <https://scholarscompass.vcu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=7459&context=etd>
- Wikipedia (2021). Legality of cryptocurrency by country or territory. Erişim 05 Eylül 2021, https://en.wikipedia.org/wiki/Legality_of_cryptocurrency_by_country_or_territory
- Yahoo Finance. (2021). What can I buy with cryptocurrency in Brazil?. Erişim : 05/09/2021, <https://finance.yahoo.com/news/buy-cryptocurrency-brazil-180050785.html>

EKLER

EK 1 – Nicel araştırma çevrimiçi anket formu

EK 2 – Nitel araştırma uzmanlarla görüşme formu

EK 3- Özgeçmiş

EK 1

Kripto para konusunda halkın bilgi düzeyinin ve kripto paraya olan güven derecesinin ölçülmesi

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bankacılık ve Finans Bölümünde yürüttüğüm yüksek lisans tez çalışmam için bir araştırma yapmaktayım. Aşağıdaki sorular kripto para konusunda halkın bilgi düzeyinin ve güven derecesinin ölçülmesine yönelik bilimsel çalışma için hazırlanmıştır.

Araştırmaya katılımınız gönüllülük esasına dayanmaktadır, kimlik bilgileriniz gerekmemektedir. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırmacı tarafından bilimsel veri amacıyla kullanılacaktır. Ankette yer alan soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Yapılan bilimsel çalışmanın geçerliği ve güvenilirliği vereceğiniz samimi cevaplara bağlıdır.

Zamanınızı ayırdığınız ve katkı sağladığınız için şimdiden teşekkür ederim.

Yüksek Lisans Öğrencisi : Ege Özer
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nur Dilbaz Alacahan

Demografik Özellikler

1. D1. Cinsiyetiniz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

Kadın

Erkek

2. D2. Eğitim durumunuz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

İlköğretim mezunu

Lise mezunu

Önlisans mezunu

Lisans mezunu

Lisansüstü mezunu

3. D3. Yaşınız?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 18-29
 30-39
 40-49
 50 ve üstü

4. D4. Gelir seviyeniz (aylık, TL) ?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Gelirim yok
 2000 ve altı
 2001-4260
 4261-6000
 6001- 8000
 8001-10000
 10000+

Internet kullanımı

5. I1. Günlük ortalama internet kullanımınız kaç saattir? (Tüm cihazlar)

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- 0-3
 3-5
 5-8
 8 saatten fazla

6. I2. Hangi sosyal medyaları kullanıyorsunuz?

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Hiç kullanmıyorum
 Twitter
 Facebook
 Instagram
 LinkedIn
 WhatsApp
 TikTok
 Youtube
Diğer: _____

7. I3. İnterneti genel kullanma amacınız nedir? (Birden fazla cevap işaretleyebilirsiniz)

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- İş
 Eğlence
 Öğrenme/Araştırma
 Alışveriş/Ödeme
 Sosyal Medya
 Haberleşme
 Okuma (Kitap/Gazete Vb)

8. I4. Kendinizi nasıl bir internet kullanıcısı olarak tanımlarsınız?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- İnterneti okuyucu düzeyinde kullanıyorum
 Sosyal medya, forumlar vb. aracılığı ile yorumlar yapıyorum
 Blog veya web sayfası vb. aracılığı ile içerik üretiyorum

9. B1. Kripto para (Bitcoin vb.) hakkında ne kadar bilgi sahibisiniz?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Çok şey biliyorum ve kripto para sahibiyim/sahibiydim
- Bilgi sahibiyim ancak kripto para sahibi değilim
- Kısmen bilgi sahibiyim
- Duydum ancak ne olduğunu bilmiyorum
- Hiçbir fikrim yok

10. B2. Aşağıdaki kripto paralardan hangilerini duydunuz? (Birden fazla işaretleyebilirsiniz)

Uygun olanların tümünü işaretleyin.

- Bitcoin (BTC)
- Ethereum (ETH)
- Ripple (XRP)
- Cardano (ADA)
- Binance Coin (BNB)
- Litecoin (LTC)
- DogeCoin (DOGE)

Diğer: _____

11. B3. Sizce kripto paraya yatırım yapmak aşağıdaki yatırım türlerinden hangisine en çok benzemektedir?

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

- Döviz
- Altın
- Teknoloji şirketi hissesi
- Banka hissesi
- Emin değilim
- Diğer: _____

12. B4. Kripto para dünyası bir balondur

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

13. B5. Kripto para teknolojisi, finans dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

14. B6. Kripto para teknolojisi, bilişim dünyasına büyük bir yenilik getirmiştir

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

15. B7. 10 yıl sonra birçok insan kripto para kullanmaya başlayacaktır

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

16. B8. Kripto paraların değer olarak bir karşılığı yoktur

Yalnızca bir şıkkı şaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

17. B9. Kripto paraya yatırım yapmak akıllıcadır

Yalnızca bir şıkkı şaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

18. B10. Kripto para risklidir

Yalnızca bir şıkkı şaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

19. B11. Kripto paranın daha çok işyerinde geçmesi daha iyi olurdu

Yalnızca bir şıkkı şaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

20. G1. Kripto para almak/satmak/transfer etmek tamamen güvenlidir

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

21. G2. İnsanlar güvenli bir şekilde kripto para yatırımı yapabilirler.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

22. G3. Kripto para yatırımları geleneksel yatırımlar kadar güvenilirdir (altın, döviz, vs.).

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

23. G4. Kripto para borsaları, hisse senedi borsaları kadar güvenilirdir.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

24. G5. Kripto paraya yatırım yapmak konusunda rahat hissedirim.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

25. G6. İnternet başkalarının kripto parasını çalmaya çalışan insanlarla doludur.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

26. G7. Kripto paralar gittikçe yaygınlaşacaktır.

Yalnızca bir şıkkı işaretleyin.

	1	2	3	4	5	
Kesinlikle katılmıyorum	☐	☐	☐	☐	☐	Kesinlikle katılıyorum

Yüksek lisans tezime verdiğiniz katkı için teşekkür ederim.

EK 2

YÜKSEK LİSANS TEZİ ARAŞTIRMASI GÖRÜŞME FORMU

Tez konusu : Kripto para konusunda halkın bilgi düzeyinin ve güven derecesinin ölçülmesi

Adınız, Soyadınız :

Mesleğiniz :

Çalıştığınız kurum/işletme :

Eposta adresiniz :

1. Sizce kripto para halk tarafından biliniyor mu, bir farkındalık var mı? Eğer yeterince bilinmiyorsa nedenleri nelerdir?

2. Sizce halk kripto paraya güveniyor mu? Güvenmiyorsa bunun nedenleri nelerdir?

3. Gelecek 10 yıl içinde kripto paranın dünyada ve Türkiye’de nasıl bir yol alacağını öngörüyorsunuz?

4. Halkın kripto para ilgi düzeyi ve güveni hakkında eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?